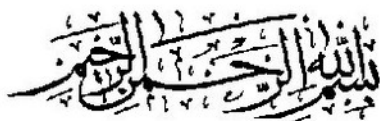

İSLAM VE TOPLUMSAL HAYAT

Seyyid ALİ MUHAKKİK

12

İSLAM VE TOPLUMSAL HAYAT

Seyyid ALİ MUHAKKİK

Çeviri:

Seyyid SECCAD HÜSEYİNİ

نام کتاب :	اسلام در قلب اجتماع
نام مؤلف :	سید علی محقق
نام مترجم :	سید سجاد حسینی
زبان ترجمه :	ترکی استانبولی

Orjinal Adı:

İslam Der Kalb-i İctima

Yayımlayan:

DÜNYA EHL-İ BEYT KURULTAYI
KÜLTÜREL YARDIMCILIĞI

Adres:

DÜNYA EHL-İ BEYT KURULTAYI
KÜLTÜREL YARDIMCILIĞI

Kum - İran İslam Cumhuriyeti

P.K. 37185 - 837

Tel: 251 - 740771

Fax: 735179

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	5
1- CEHALETLE MÜCADELE	7
2- CİDAL YASAK	15
3- GENEL DENETİM	17
4- ÇOCUKLARIN EĞİTİM VE ÖĞRETİMİ	21
5- EVLADIN VAZİFELERİ	27
6- HALKA HİZMET	31
7- İYİ İŞ	37
8- MAZLUMLARI DESTEKLEMEK	41
9- MÜSLÜMANLARIN BİRBİRLERİYLE İLİŞKİLERİ	43
10- HİZMETÇİLERE KARŞI NASIL DAVRANMALI	47
11- YOKSULLARIN HİSSESİ (ZEKAT)	51
12- DİĞER MALİ HAKLAR	57
13- ALLAH YOLUNDA BAĞIŞ	61
14- MİNNET ETMEKTEN KAÇINMAK	63
15- MUTEDİL VE ÖLÇÜLÜ OLMAK	67
16- BORÇ VERMEK	69
17- AF VE GÖZ YUMMA	77
18- NİFAK VE MÜNAFIKLIK	81
19- BAŞKALARI HAKKINDA İYİ ZANDA BULUNMAK	85
20- DOĞRU SÖYLEMEK	89

21- EMANET	93
22- HASTALARI ZİYARET ETMEK	95
23- FELAKETE UĞRAYANIN DİRDİNE OR OLMAK	99
24- KİMLERLE OTURUP KALKALIM	101
25- GÜLER YÜZLÜLÜK VE GÜZEL AHLAK	105
26- AİDE VEFA	109
27- İSTİŞARENİN ÖNEMİ	113
28- YOLCULUKTA	117
29- CİHAD	123
30- SAVAŞ MEYDANINDA	127
31- YARGILAMA MAKAMI	131
32- İSLAM'DA İŞ VE ÇALIŞMA	137
33- ZİRAAT-HAYVANCILIK-TİCARET	141
34- TÛCCARLAR BİLMELİDİRLER Kİ	145
35- EVLENME VE AİLE KURMA	153
36- EŞLERİN BİRBİRLERİNE KARŞI VAZİFELERİ	159
37- SAĞLIK VE TEMİZLİK	165
38- NASIL ELBİSE GİYELİM?	171
39- AKRABALIK BAĞI	177
40- MİSAFİRPERVERLİK	181
41- ÖKSÜZLERİN OKŞAMAK	185
42- GEÇMİŞLERİMİZE SAYGILI OLALIM!	189
43- HAYVANLARI KORUMA	193

ÖNSÖZ

Bir şeyin kabul görmesi için iyi bir şekilde sunulması gerekir, İslami hakikatler de gerçek etkisini bırakması için de güzel bir şekilde sunulmalıdır.

Bugün bir kısım gençlerimiz İslam'dan uzaklaşmış bulunmaktadır. Bizce bunun sebebi, bu mukaddes dinin doğru bir şekilde yani gerçek şekliyle onlara sunulmamış olmasıdır.

Bizce geçmiş asırlarda İslam'ın hızla yayılmasının sebebini, İslam'ın gerçek şekliyle o günün insanlarına tanıtılmış olmasında aramak gerekir.

Araştırmacılar "bugün Batı dünyasında İslam'ı kabul etmek için büyük bir hazırlık müşahade edilmektedir" diyorlar. Öyle ki, uygar dünya bugün bir yol ayrımındadır: Ya İslam'ı kabul etmeli yahut da dinsizleşmelidir. Üçüncü bir alternatif yoktur.

Bugün de fesat, ihtilaf, anlaşmazlık, sıcak ve soğuk savaşlar, silahlı mücadele yarışması ve sömürücülük ateşinde yanmakta olan dünyayı; samimiyet, doğruluk ve dürüstlüğü hakim olduğu bir dünyaya dönüştürebilecek olan tek güç yine hakiki İslam'dır.

İslami öğretiler öylesine derin ve güçlüdür ki, iyi olarak açıklanırsa kendi kendisinin en etkin mübelliği sayılmaktadır.

Üzücü olan şu ki, bazıları bu mukaddes dini sadece namaz, oruç ve hac gibi ibadetlerden ibaret biliyorlar... Ne yazık ki dine mensup görünen bazılarının tavırları da bu yanlış anlayışın yerleşmesine yardımcı oluyor.

Halbuki İslam, yaşayış dinidir ve mutlu bir yaşayış için gerekli olan en yüce emir ve kanunlara sahiptir. İslam öylesine geniş ve zengin bir

hayat programına sahiptir ki, doğum anından ölüme kadar, aile yuvasına içinden savaş meydanına kadar, ticarethaneden yargı masasına kadar her konuda insanın katedeceği mutluluk çizgisini belirlemiş ve hayat meselelerinin her biri hususunda insanın karşısında gayet aydın bir yol açmıştır.

Aynı zamanda kapsamlılığının yanı sıra taşıdığı esnekliği sebebiyle İslam her çağda tatbik edilebilir ve insanın bütün ihtiyaçlarını karşılayabilir bir niteliğe sahiptir.

Elinizdeki Kitabın Özellikleri

1- Bu kitap, çeşitli toplumsal konularla ilgili 1900'den fazla ayet ve hadis arasından seçilmiş 580 ayet ve hadis içermektedir.

2- Amaç, İslâm'ın sosyal emirleri ile ilgili metinlerin aslını zikretmek olduğu için, ayet ve hadislerin tercümeleriyle yetinilmiştir. Ama bazen, hadislerin mana ve birbiriyle olan irtibatlarını anlamaya yardımcı olması için kısa açıklamalar da eklenmiştir. Bu kısa açıklamalar, hadis metinleriyle karışmasın diye ayrı yazılmıştır.

3- Ayet ve hadislerin tercümesinde, kelime kelime tercümeden kaçınılmış ve cümlelerin sade ve anlaşılır olmasına dikkat edilmiştir.

Şunu da belirtmek gerekir ki; bu kitaptaki ayet ve hadisler, İslâm'ın sosyal içerikli geniş emirlerinden, sadece küçük bir bölümdür. Umarız herkes, "özellikle tahsilli kesim," bu kitap sayesinde İslâm'ın toplumsal emirleri konusunda yeni bir ufuk edinir ve dinin, toplumun ve hayatın dışında kalan birtakım gelenek ve görenek olduğunu zanneden bazı kimselerin bu yanlış düşüncelerini düzeltmeye çalışırlar.

Nasır Mekarım

CEHALETLE MÜCADELE

Bir milletin hayatını sürdürebilmesinin ilk şartı, ilimdir. İlim hayat ve dirilik kaynağıdır.

Peygamber-i Ekrem (sallallahu aleyhi ve âlih) şöyle buyuruyor:

İlmi sohbetler, hedef Allah olduğu takdirde, "ölü kalbleri" diriltir.¹

İslam'ı "diriltmek" amacıyla ilim peşinde koştuğu halde ölen bir kimsenin, cennette peygamberlerle bir derece fasılası vardır.²

Bu yüzden İslam dini, halkı sürekli ilim öğrenmeye teşvik etmiş ve hatta onun gerekli ve farz olduğunu bildirmiştir. Peygamber-i Ekrem (sallallahu aleyhi ve âlih) şöyle buyuruyor:

İlim öğrenmek, her müslümana farzdır. Allah, ilim arayanları sever.³

İlim öğrenmek, her müslümana farzdır. İlmî, bulunduğu yerlerde arayın; onu ehlinden alın. Allah için ilim öğrenmek hasene (sevab)dır; onun peşinde koşmak ibadettir; onu konuşmak tesbihtir; onunla amel etmek

cihaddır; onu öğretmek sadakadır; onu ehliinden esirgememek Allah'a yakınlık vesilesidir...⁴

İlim peşinde koşan kimse, gündüzlerini oruç, gecelerini ibadetle geçiren kimse gibidir. Kişinin ilimden öğrendiği her bölüm, onun için "Ebu Kubeys" (Hicaz'da bir dağ adı...) dağı kadar altını olup, Allah yolunda harcamasından daha hayırlıdır.⁵

Kur'an-ı Kerim'de de şöyle buyurulmaktadır:

Kendisine (ilim ve) hikmet verilen kimseye, gerçekten de büyük bir hayır verilmiştir.⁶

İmam Seccad (a.s) şöyle buyuruyor:

Eğer insanlar, ilim öğrenmekteki hayrı bilselerdi, derin okyanuslara dalmak ve ölüm tehlikesini göz önüne almak pahasına onu arayıp bulurlardı.⁷

İslam, ilim öğrenmeye o kadar önem vermiştir ki ilim yolunu, cennet yolu bilmiştir. Büyük İslam Peygamberi buyuruyor ki:

Kim, ilim öğrenmek için bir yolu katederse, Allah onun önüne cennete giden bir yol açar.⁸

İslam, ilmi insanın geride bırakacağı en iyi yadigarlardan biri olarak kabul etmektedir. Resul-i Ekrem (salallahu aleyhi ve âlihi ve sellem) şöyle buyurmaktadır:

İnsanın, kendisinden sonra geride bırakacağı en iyi yadigar; kendisine dua edecek salih bir evlat; cami, hastane, okul vb. gibi halka yararı dokunacak ve kendisine sevabı ulaşacak sürekli bir sadaka ve kendisiyle amel edilen bir ilimdir.⁹

İslam, ilmi cehennem ateşinden kurtulma vesilesi olarak

tanımlamıştır.

Evet, gerçek bir ilim sahibi hiçbir zaman yoldan çıkmaz, sapık ve cehennemlik olmaz, ilim, onu cennete ve mutluluğa sevkeder.

Nebiyy-i Mükerrerem (s.a.a) şöyle buyuruyor:

Kim, Allah'ın cehennem ateşinden salıverdiği kimseleri görmek isterse, ilim öğrenenlere baksın.¹⁰

İslam, ilim elde etmek için hiçbir sınır tanımamaktadır.

Resul-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyuruyor:

Çin'de de olsa ilmi elde edin.¹¹

Yani mekan açısından bir sınır yoktur:

Beşikten, mezara kadar ilim arayın.¹²

Yani zaman açısından bir sınır yoktur.

İslam, ilim öğrenme yolunda utanma ve kibirlenmeyi kınamıştır. Hz. Ali (a.s) şöyle buyuruyor :

Bilmediğiniz şeyi (sorup) öğrenmekten utanmayın.¹³

İlim ve Amel

Burada dikkat edilmesi gereken husus şudur ki din liderlerinin sözlerinde daima amel ile birlikte olan ilim övülmüş ve böyle bir ilme teşvik edilmiştir. Hz. Ali (a.s) şöyle buyuruyor:

Ey insanlar, bilin ki dininizin kemali, ilim öğrenip onunla amel etmenizdedir. İlim elde etmek sizin için dünya malı kazanmaktan daha zaruridir.¹⁴

İmam Cafer Sâdık (a.s) da şöyle buyuruyor:

İlim, amel ile birlikte olmalıdır. Gerçek ilmin alameti, ameldir. İlim, insanı amele çağırmaktadır. İnsan, bu çağrıya müsbet cevap verirse ilim onda kalır; yoksa

ondan ayrılıp gider.¹⁵

İslam, daima Allah için olan bir ilmi övmektedir. İmam Cafer Sâdık (as) şöyle buyuruyor:

Kim, dünya menfaati için hadis öğrenirse, ahirette hiçbir nasibi olmaz. Ama kim, onu ahiret için öğrenirse, Allah hem dünya, hem de ahiret hayrını ona verir.¹⁶

Üstad ve Öğrenci

İslam, üstad ve öğrenci için birtakım karşılıklı hassas görevler belirlemiştir. Bu görevler, özet olarak aşağıdaki hadiste beyan edilmiştir.

İmam Seccad (as) şöyle buyuruyor:

Üstadının senin üzerindeki hakkı; ona saygılı olman, onu ağırlaman, sözlerini iyice dinlemen arkası ona dönmemen, üzerine sesini yükseltmemen, birisi ondan bir şey sorduğu zaman kendisinin cevap vermesini bekleyip cevap vermemen, onun huzurunda konuşmaman (ve halkın ondan istifade etmesine müsaade etmen), onun huzurunda kimsenin gıybetini etmemen, senin huzurunda körü bir şeyle anıldığı zaman onu savunman, noksanlıklarını gizleyip iyiliklerini açığa vurman, düşmanlarıyla oturup kalkmaman ve dostlarına düşman olmamandır. Bunları yaptığın zaman Allah Teala'nın melekleri, senin insanlar için değil, Allah için ona gittiğine ve Allah için ondan ilim öğrendiğine tanıklık ederler.

Öğrencilerinin senin üzerindeki hakkı ise, Allah Teala'nın, ilim hazinelerini yüzlerine açarak sana verdiği ilimde seni onların kayyımı kıldığını bilip onların

öğretimine çalışman, onlara büyüklük taslamayıp bağırırmamandır. Eğer böyle yaparsan, Allah da kendi fazlından senin ilmini artırır. Ama eğer halkı, ilminden mahrum bırakır veyahut da senden ilim istediklerinde onlara bağırıp çağırırsan, Allah Teala ilim nurunu senden alır ve kalplerdeki sevgini silip atar.¹⁷

Alimin Makamı

Bireylerin insanca yaşamaya alıştıkları ve barbarlıktan, vahşilikten uzak oldukları bir muhit oluşturarak "insanlık medine-i fazlası"nı kurmak, İslam dininin başta gelen hedeflerinden biridir.

Bu hedefe ulaşabilmek için birçok şey gereklidir. Toplumu "tevhid" ve "ahlaki erdemlere" çağırarak olan liyakatli, bilgili ve imanlı insanların varlığı bunların başında gelir.

Bu yüzden İslam, söz konusu "medine-i fazıla"nın önderleri olan bilginler ve alimlere büyük bir önem vermiş, Peygamberiniz de, "Ümmetimin alimleri, İsrailoğulları'nın peygamberleri gibidir."¹⁸ buyurarak onlar için yüce bir makam olduğunu bildirmiştir.

Kur'an-ı Mecid, alim ile cahil (bilgili insan ile bilgisiz insan) arasında büyük bir fark ve uçurum olduğunu kesin bir dille ifade ederek insanların akıl ve vicdanlarının da buna tanık olduğunu açıklamaktadır:

De ki: "Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?" Şüphe yok ki, ancak akıl sahipleri öğüt alıp düşünürler.¹⁹

Yine Kur'an'da buyruluyor ki:

Allah, sizden iman edenleri ve kendilerine ilim verilenleri derecelerle yükseltir.²⁰

Hz. Ali (as) şöyle buyuruyor:

Dünya baki oldukça alimler de bakidirler; bedenleri kaybolup gitmişse de kalplerdeki etkileri devam etmektedir.²¹

İslam, alimleri zahid ve abidlerden üstün tanıtmaya çalışmış, bu konuda özel bir titizlik göstermiştir. Çünkü bunlar (zahid ve abidler), sadece kendilerini düşünmekte, onlar (alimler) ise herkesin kaygısını duymaktadırlar.

İ Iz. Resul-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyuruyor:

Alimin uykusu, âbidin bin rek'at namazından üstündür.²²

Alim, (farzların dışında başka bir ibadet yapmasa da) gündüzlerini oruç, gecelerini ibadetle geçiren ve Allah yolunda cihad eden kimse gibidir. Alim öldüğü zaman İslâm'da, kıyamet gününe kadar tıkanamayacak bir gedik açılır.²³

Alimin yaptığı ibadet de fazilet bakımından diğer insanların ibadetlerinden çok daha üstündür. Çünkü bilinçli olarak yapılan bir iş daha hayırlıdır. Hz. Ali (as) buyuruyor ki:

Alimin kıldığı iki rek'at namaz, cahilin kıldığı yetmiş rek'at namazdan iyidir.²⁴

İslam, halkı daima alimlerle oturup kalkmaya teşvik etmiştir. Çünkü bu yolla onların ilimlerinden yararlanabilirler. Nitekim Hz. Peygamber (s.a.a) buyuruyor ki:

Alimlerle oturup kalkmak ibadettir.²⁵

Alimin yüzüne bakmak ibadettir.²⁶

Lokman-ı İlekim, kendi oğluna şöyle der:

Oğlum, alimlerle otur-kalk, onların önünde diz çek. Çünkü Allah (azze ve celle), yeri yağmurla dirilttiği gibi

kalpleri de ilim ve hikmet nuruyla diriltir.²⁷

Konunun önemini bildirmek için olsa gerek, din büyüklerinin beyanlarında alime saygı göstermek Allah'ın rızasını kazanma, alime hakaret etmek de Allah'ın gazabını hakketme vesilesi olarak tanıtılmıştır. İmam Sadık (a.s) şöyle buyuruyor:

Kim, müslüman bir fakihe (alime) hürmet ederse, kıyamet günü Allah'ı kendisinden razı olarak mülakat eder. Kim de müslüman bir fakihe saygısızlık yaparsa, kıyamet günü Allah'ı, kendisine gazab ediyor olarak mülakat eder.²⁸

Büyüklerle Saygı

İslam ihtiyarlara, herhangi bir kavmin veya cemiyetin ileri gelen yaşlı ve büyüklerine önem verilmesini, onlara saygıyla bakılmasını tavsiye etmiştir.

"İmam Sadık (a.s) şöyle buyuruyor;

İhtiyarlara karşı saygılı davranmak, Allah'a (azze ve celle) karşı saygılı olmanın bir nişanesidir.²⁹

Sakalı ağarmış bir mü'mine saygı göstermek, Allah'a (azze ve celle) karşı saygılı olmanın alametidir.³⁰

Hz. Peygamber-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyuruyor:

Bir kavmin büyüğü size geldiği zaman onu ağırlayın.³¹

Kaynaklar:

1- *Usul'ül-Kafi*, s.20.

2- *Munyet'ül-Mürid*, s.9.

3- *Usul'ül-Kafi*, s.15.

4- *Bihar'ül-Envar*, c.1, s.55.

5- *Munyet'ül-Mürid*, s.9.

6- *Bakara suresi*, 269. ayet.

7- *Bihar'ül-Envar*, c.1, s.59.

8- *Münyet'ül-Mürid*, s.11.

İslam ve Toplumsal Hayat

- 9- Münyer'ül-Mürîd, s.11.
- 10- Bihar'ül-Envar, c.1, s.57.
- 11- Bihar'ül-Envar, c.1, s.58.
- 12- Nehc'ül Fesaha, s.64, Hadis: 327.
- 13- Nehc'ül Belâğa, s.1113.
- 14- Usul'ül-Kafi, s.15.
- 15- Usul'ül-Kafi, s.22.
- 16- Bihar'ül-Envar, c.1, s.111.
- 17- Mekarim'ül-Ahlak, s.484.
- 18- Bihar'ül-Envar, c.1, s.76.
- 19- Zümer suresi, 9. ayet.
- 20- Mücadele suresi, 11. ayet.
- 21- Nehc'ül-Belâğa, s.1146.
- 22- Bihar'ül-Envar, c.1, s.76.
- 23- Bihar'ül-Envar, c.1 s. 82.
- 24- Bihar'ül-Envar, c.1 s. 65.
- 25- Bihar'ül-Envar, c.1, s.64.
- 26- Bihar'ül-Envar, c.1, s.61.
- 27- Bihar'ül-Envar, c.1, s.64.
- 28- Bihar'ül-Envar, c.1, s.82.
- 29- Vesail'üs-Şia, c.2, s.214.
- 30- Vesail'üs-Şia, c.2, s.214.
- 31- Vesail'üs-Şia, c.2, s.215.

CİDAL YASAK !

Meselelerin ancak konuşulup tartışılarak çözümlenebileceği doğru ama, bu, sadece tarafların, hakikati arama esası üzerine ve gerçeklerin ortaya çıkması için tartışmayı sürdürdükleri takdirde böyledir. Aksi takdirde tarafların her ikisi veyahut da birinin, bencillikle ve kendi üstünlüğünü gösterip kendi sözünü isbatlamak için tartışmaya başlamasının, hakikatin gizli kalması, kalplerin kararması ve düşmanlıktan gayri neticesi olmaz.

Cidal ve çekişme, ister maddiyatta olsun isterse ilmi sohbetlerde olsun, İslam açısından kınanmış; nifak ve düşmanlığa sebep olan bir unsur olarak tanınmıştır. Mü'minlerin Emiri Hz. Ali (a.s) şöyle buyuruyor:

Cidal ve münakaşadan kaçının. Çünkü cidal ve münakaşa din kardeşlerinin, kalplerini birbirine karşı hasta eder ve kalplerde nifak tohumu eker.¹

Haysiyetine düşkün olan kimse, münakaşayı bırakmalıdır.²

İmam Sadık (a.s) şöyle buyuruyor:

Sakin, birbirinizle boy ölçüşmeyin. Çünkü boy ölçüşme, gazap doğurur ve sırların açılmasına sebep olur.³

İnsanlarla münakaşa eden kimse vakar ve şahsiyetini yitirir.⁴

Sakın birbirinizle münakaşa yapmayın. Çünkü münakaşa zihinleri meşgul eder, nifak doğurur ve kine sebep olur.⁵

İslam, sadece haksız yere yapılan cidal ve münakaşayı yasak etmiş değil, haklı olan kimseyi de bu işten sakındırmıştır. İmam Sadık (a.s) şöyle buyuruyor:

Haklı olsa dahi münakaşayı terketmedikçe, kimse imanın hakikatini kemaline erdiremez.⁶

Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) de şöyle buyuruyor:

Haklı olsa dahi cidal ve münakaşayı terkeden kimse için ben, bir ev cennetin yukarısında, bir ev cennetin ortasında, bir ev de cennetin güzel bahçelerinde taahhüt ediyorum.⁷

Bu yüzden İslam, cidal ve münakaşanın, itikaf ve hac gibi bazı amelleri bozduğunu belirtmiştir. İmam Sadık (a.s) da cidalı şöyle açıklıyor:

Cidal; kişinin, (kendi sözünü isbatlamak için) "Allah'a andolsun ki öyle değildir, Allah'a andolsun ki böyledir" demesidir.⁸

Yani, cidal ve münakaşanın en küçük derecesi budur.

Kaynaklar:

1- *Usul'ül-Kafi*, s.451.

2- *Usul'ül-Kafi*, s.451.

3- *Bihar'ül-Envar*, c.1, s.103.

4- *Nehc'ül-Belağa*, s.1245.

5- *Usul'ül-Kafi*, s.452.

6- *Sefinet'ül-Bihar*, c.2, s.532.

7- *Vesail'üş-Şia*, c.2, s.232.

8- *Et-Tehzib*, c.1, s.531.

GENEL DENETİM

Mukaddes İslam dini, insanların doğru bir şekilde eğitilmesi, günah ve sapmaların önünün alınması için, aile ve öğretmenin bu konudaki hassas rolünü nazar-ı dikkate almasının yanı sıra genel olarak da bütün müslümanların birbirlerinin işlerini denetlemesini emretmiştir. İslam'ın bu açık hükmü gereğince her müslüman, diğer bir müslümanın açıkta yaptığı işlerine nezaret etme, onu iyiliklere davet etme ve kötülüklerden sakındırma hakkına sahiptir. Hatta sadece hakkı var değil belki vacip bir görevidir.

İyiliği Emretme ve Kötülükten Sakındırma

Kur'an-ı Kerim'in birçok yerinde bu mevzu geçmiştir. Bazen müslümanları bu işi yaptıkları için övmekte;¹ bazen onu, salih (iyi) insanların yaptığı bir iş olarak tanıtmakta;² kimi zaman da Hz. Lokman'ın oğluna ettiği nasihatlerin arasında olduğu gibi bu işe teşvik edilmekte;³ bazen de bu büyük vazifeyi yapan kimselere rahmet vaad etmektedir.⁴

İslam diyor ki: Eğer toplumunuzda zulmün yaygınlaşmamasını ve toplumunuzun felakete ve yok olmaya doğru gitmemesini istiyorsanız, genel denetim ve yapıcı tenkitte

bulunmalısınız.

İmam Rıza (as) şöyle buyuruyor:

İyiliği emretmez, kötülükten sakındırmasanız, kötüleriniz size musallat olur ve artık iyilerinizin duası da kabul olmaz.⁵

Hız. Ali (as) şöyle buyuruyor:

Sizden öncekiler günah işlediler, alimleri de onları bu işten sakındırmadılar; bu yüzden onlar helak olup gittiler.⁶

Hız. Peygamber-i Ekrem (saa) de şöyle buyuruyorlar:

Ümmetimin, iyiliği emredip kötülükten sakındırdıkları ve iyi işlerde yardımlaşmaları müddetçe hayır üzere (ve mutlu) olurlar. Ama bunu terkettikleri zaman, bereket onlardan alınır, bir kısmı diğerine musallat olur. Yerde ve gökte hiçbir yardımcıları da olmaz.⁷

İslam, günahları önleyebilecek durumda olup da önlemeyen kimseleri, günahkârlarla ortak bilmektedir. İmam Bâkır (as) şöyle buyuruyor:

Allah (c.c) Hız. Suayb peygambere: "Ben, senin kavminden yüz bin kişiyi azaplandıracağım; kırk binini kötülerinden, altmış binini de iyilerinden" diye vahyetti. Suayb peygamber: "Ya Rabbi, kötülerini anlıyorum, evet, ama iyileri niçin azaplandırıyorsun?" diye sordu. Allah (azze ve celle) ona: "Onlar, günahkârlarla uzlaştılar ve benim gazabım için onlara gazaplanmadılar." diye vahyetti.⁸

Gerçi iyiliği emretme ve kötülükten sakındırma farzının birtakım şartları vardırki etkisi olacağına ihtimal vermek de o

şartlardan biridir ama en azından günah ehli kimselere güler yüz göstermemeliyiz. Hz. Ali (a.s) buyuruyor ki:

Resulullah (s.a.a) günah ehli kimselerle karşılaştığımızda yüzümüzü ekşitememizi emretti.⁹

Nasihat Etmek

İnsanlar, işlerin iyi veya kötü olduğunu anlamakta denk değildirler. Tahsil seviyesi, zihin açıklığı, yaşlılık ve tecrübenin bu konuda büyük etkisi vardır. Bazen de bir işe olan istek, insanı kör ve sağır eder, artık onun kötü taraflarını göremez. Onun için insanlar bu konuda birbirine yardımcı olmalı, birbirinin elinden tutmalıdırlar. Yine Bu yüzdendir ki İslam, müslümanların birbirlerine nasihat etmelerini, bir işin iyi veya kötü olduğuna dair bildiklerini diğerlerine de anlatmalarını ve bu konuda asla ihmalkârlık etmemelerini emretmiştir. Hz. Peygamber-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyuruyor:

Kıyamet günü Allah'ın indinde derece bakımından insanların en büyüğü, yeryüzünde Allah'ın kullarına öğüt vermek için daha çok çaba sarfeden kimsedir.¹⁰

İnsan, kendisinin hayrını istediği gibi (mü'min) kardeşinin de hayrını istemeli, ona öğüt vermelidir.¹¹

İmam Sadık (a.s) şöyle buyuruyor:

Allah için, O'nun kullarının hayrını isteyip onlara öğüt verin. Çünkü Allah indinde bundan daha faziletli olan bir amel bulamazsınız.¹²

İslam, bu toplumsal işe o kadar önem vermiştir ki nasihat etmekten çekinmeyi hiyanet saymıştır. Nitekim Hz. İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:

Kim, (din) kardeşini hoşlanılmayan bir işte görür de gücü yettiği halde onu o işten sakındırmazsa, ona hıyanet etmiştir.¹³

Kaynaklar:

- 1- Âl-i İmran suresi, 109. ayet.
- 2- Âl-i İmran suresi, 114. ayet.
- 3- Lokman suresi, 17. ayet.
- 4- Tevbe suresi, 71. ayet.
- 5- Furu'ül-Kafi, c.1, s.343.
- 6- Furu'ül-Kafi, c.1, s.343.
- 7- Et-Tehzib, c.2, s.58.

- 8- Furu'ül-Kafi, c.1, s.343.
- 9- Furu'ül-Kafi, c.1, s.344.
- 10- Usul'ül-Kafi, s.414.
- 11- Usul'ül-Kafi, s.414.
- 12- Usul'ül-Kafi, s.414.
- 13- Bihar'ül-Envar, c.15, Kitab'ul-İşret, s.136.

ÇOCUKLARIN EĞİTİM VE ÖĞRETİMİ

İslam, çocukların eğitim ve öğretimine büyük bir önem vermiş, anne ve babanın bu konuda ağır bir sorumluluğu olduğunu bildirmiştir. Hz. Peygamber (s.a.a) şöyle buyuruyor:

Çocuklar, anne ve babalarının karşısında sorumlu oldukları gibi anne ve babalar da çocukları karşısında sorumludurlar.¹

Çocuklarına iyi işler yapmakta yardımcı olan anne ve babalara Allah rahmet eylesin.²

Bazen de bu sorumluluğun ağırlığı babanın üzerine bırakılmış hatta babanın hakkından daha önde tutulmuştur. Hz. Ali (a.s) buyuruyor ki:

Süphesiz, evladın baba üzerinde hakkı vardır; babanın da evlat üzerinde hakkı vardır.³

Çocukluk dönemindeki eğitimin önemi; çocukluk ruhunun, her çeşit nakış ve izi kabullenmeye hazır olmasından ileri gelmektedir. Hz. Ali (a.s) şöyle buyuruyor:

Çocuğun gönlü, boş (bir şey ekilmemiş) araziye benzer; oraya ne ekilirse kabul eder.⁴

İslam, çocuğa güzel bir isim koymayı, onu edepli olarak yetiştirmeyi ve ona iyi bir iş bulmayı anne ve babanın vazifelerinden saymıştır.⁵

Psikolojik açıdan ismin insan üzerinde büyük bir etkisi olduğunda hiç şüphe yoktur. İnsan, her gün defalarca ismiyle çağrılmakta ve bu ismin taşıdığı mesajdan etkilenmektedir, kuşkusuz. Bu yüzden İslam, isim seçiminde çok dikkat edilmesi gerektiğine inanmaktadır. İmam Bâkır (a.s) şöyle buyuruyor:

İsimlerin en doğrusu, insana Allah'ın kulu olduğunu hatırlatandır. İsimlerin en faziletlisi de, peygamberlerin isimleridir.⁶

İslam, Hâris, (şeytanın isimlerindendir) Mâlik (Allah'ın isimlerindendir) ve Hâlid (ebedi olan, sürekli yaşayan anlamına gelmektedir) gibi insanı bencillik, kibir ve gaflete sevkdebilecek isimlerin bırakılmasına karşıdır.⁷

İslam, kendilerine güzel bir ad koyulan kişilere saygı gösterilmesini emretmektedir. Örneğin, Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyuruyor:

Çocuğun adını "Muhammed" koyduğunuz zaman ona karşı saygılı davranın, meclislerde kendisine yer açın ve ona surat asmayın.⁸

İslâm'da çocuğun dinî eğitimine çok dikkat edilmiştir. Hz. Ali (a.s) şöyle buyuruyor:

Çocuğun, babanın üzerindeki haklarından biri de,

(babasının) ona Kur'an öğretmesidir.⁹

Yine buyurmuştur ki:

Çocuk, beş yaşını tamamlayıp sağ ve sol elini tanıdığı zaman onu kibleye doğru oturtun ve secde etmesini söyleyin. Altı yaşını tamamlayınca ona rüku ve secdeyi öğretin. Yedi yaşını tamamlayınca da yüz ve ellerini yıkayarak namaz kılmasını söyleyin. Ve dokuz yaşına kadar böyle devam etsin. Dokuz yaşını tamamlayınca ona abdesti öğretin ve namaz kılmasını emredin ve bu konuda asla gevşeklik yapmayın.¹⁰

İslam, çocuklara atıcılık ve yüzme öğretilmesini de emretmiştir. Hz. Ali (a.s) buyuruyor ki:

Çocuklarınıza yüzme ve atıcılık öğretin.¹¹

İslam, ilk yedi yılı çocukların oynama dönemi olarak kabul etmekte ve bu konuda onlara müsamaha gösterilmesini emretmektedir. Nitekim İmam Sadık (a.s) buyuruyor ki:

Çocuk, yedi yıl oynamalı, yedi yıl okuma-yazmayı öğrenmeli, yedi yıl da helal ve haramı kavramalıdır.¹²

Ne var ki gerçekte İslam bu yedi yılı da çocuğun eğitim döneminden saymaktadır. İlk dünyaya geldiğinde çocuğun kulağına tevhidi, İslam'a daveti, iyi işe çağırıcı içeren ezan ve kamet okunmasının emredilmesi¹³ sözümüzü teyid etmektedir.

İslam çocukların, büyüdüleri zaman hayatta bağımsız olabilmeleri için iki eğitim dönemi öngörmüştür. Yani

çocuğun oynaması için ayrılan ilk yedi yıldan sonra ikinci yedi yılı hayat programlarını öğrenmek için tam uyum dönemi, üçüncü yedi yılı da yarı bağımsız olarak doğrudan doğruya hayat problemleriyle ilgilenme dönemi saymıştır. Nitekim Büyük İslam Peygamberi (s.a.a) buyuruyor ki:

Çocuk, yedi yıl efendi, yedi yıl köle ve yedi yıl da vezir (yardımcı ve müşavir) dir.¹⁴

İslam, çocuklara sevgi gösterme konusunu oldukça önemli bilmıştır. Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) buyuruyor ki:

Kim, çocuğunu öperse, Allah onun için bir hasene (sevabı olan iyi bir iş) yazar.¹⁵

Bir adam Hz. Peygamber'in (s.a.a) huzuruna gelerek: "Ben ömrümdе hiç bir çocuğu öpmemişim" dedi. O adam gittikten sonra Hz. Peygamber (s.a.a): "Bu (taş yürekli) adam, benim yanımda cehennem ehlidir." diye buyurdu.¹⁶

İslam, çocukları ağladıkları için dövme-yi yasak etmiştir. İslam Peygamberi (s.a.a) şöyle buyuruyor:

Çocuklarınıza, ağlamalarından dolayı vurmayın. Çünkü onların ağlaması, dört aya kadar Allah'ın birliğine şahadet, ondan sonraki dört aya kadar Peygamber'e salavat, ondan sonraki dört aya kadar da anne ve babasına dua sayılmaktadır.¹⁷

İslam, erkek çocuklarını en kısa zamanda sünnet etmeyi emretmektedir. Peygamber-i Ekrem (s.a.a) buyuruyor ki:

Oğullarınızı yedinci günde temizleyin (sünnet edin). Çünkü bu durumda yarısı çabuk iyileşir.¹⁸

İlim ve tecrübe anne sütünün, çocuğun ahlâk ve kişiliğinde oldukça önemli bir etkisi olduğunu isbatlamıştır. Bu yüzden İslam, çocuğa dadılık yapacak olan kadında bazı şartlar aramaktadır. Hz. Peygamber (s.a.a) şöyle buyuruyor:

Çocuklarınızı zinakâr ve deli kadınların sütünden koruyun. Çünkü süt, sirayet edicidir.¹⁹

Çocuk, ilk dünyaya geldiği andan Allah'ın zikri ve İslam'ın hakikatleriyle tanışsın diye İmam Sadık (a.s) buyuruyor ki:

Bebek doğduğu zaman, sağ kulağına ezan, sol kulağına da kamet okuyun.²⁰

İslam, yeni doğan çocuk için akikayı, yani sadaka olarak onun için bir hayvan kurban kesilmesini emreder. İmam Sadık (a.s) şöyle buyuruyor:

Akika, zengine şarttır. Yoksul olan kimse de ne zaman gücü yeterse bunu yapsın. Gücü yetmeyen kimseye ise bir şey yoktur... Her çocuk, akikasının ipotegindedir.²¹

Böylece de yeni doğan çocuğun varlığı fakirlere yardım etme vesilesi kılınmıştır.

İslam, çocukların daima moralli ve neşeli olması ve aralarında eşitliğin gözetilmemesi sonucu meydana gelen psikolojik ukdelerden uzak tutulması için birine karşı diğerine ayrıcalık tanınmasını yasaklamıştır. Yüce Peygamberimiz (s.a.a) buyuruyor ki:

Evlatlarınızın size yaptıkları iyilik ve ihsanlarında adaletle (eşit) davranmasını sevdiğiniz gibi, siz de onların arasında adaletle (eşit) davranın.²²

Ama kızların diri diri toprağa gömüldüğü cahiliye döneminin çirkin düşünceleriyle mücadele etmek için İslam,

kızların oğlanlardan üstün tutulmasına müsaada etmiştir. Hz. Peygamber (s.a.a) şöyle buyuruyor:

Kim, çarşıya çıkar ve ailesi için bir hediye alıp götürürse, yoksul kimselere sadaka götürür gibi sayılır. Ama (hediyeleri dağıtırken) erkeklerden önce kızlardan başlayın. Çünkü kim kızını sevindirirse İsmail oğullarından bir köle azat etmiş gibi olur.²³

Kaynaklar:

1- <i>Fürü'l-Kafi</i> , c.2,s.94.	13- <i>Fürü'l-Kafi</i> , c.2,s.88.
2- <i>Fürü'l-Kafi</i> , c.2,s.94.	14- <i>Mekarim'ül-Ahlak</i> , s.255.
3- <i>Nehc'ül-Belağa</i> , s.1264.	15- <i>Fürü'l-Kafi</i> , c.2,s.95.
4- <i>Nehc'ül-Belağa</i> , s.903.	16- <i>Fürü'l-Kafi</i> , c.2,s.95.
5- <i>Fürü'l-Kafi</i> , c.2,s.94.	17- <i>Vesail'üş-Şia</i> , c.3, s.130.
6- <i>Fürü'l-Kafi</i> , c.2,s.86.	18- <i>Vesail'üş-Şia</i> , c.3, s.128.
7- <i>Fürü'l-Kafi</i> , c.2,s.87.	19- <i>Mekarim'ül-Ahlak</i> , s.256.
8- <i>Vesail'üş-Şia</i> , c.3,s.123.	20- <i>Mekarim'ül-Ahlak</i> , s.261.
9- <i>Nehc'ül-Belağa</i> , s.1264.	21- <i>Mekarim'ül-Ahlak</i> , s.260.
10- <i>Mekarim'ül-Ahlak</i> , s.254.	22- <i>Mekarim'ül-Ahlak</i> , s.252.
11- <i>Fürü'l-Kafi</i> , c.2,s.94.	23- <i>Mekarim'ül-Ahlak</i> , s.254.
12- <i>Fürü'l-Kafi</i> , c.2,s.94.	

EVLADIN VAZİFELERİ

Anne ve baba, değerlerini herkesin anladığı ve kendilerine saygı gözüyle baktığı iki değerli varlıktır. İslam da, insanın duygusal ve aklı bir kaynaktan gelen bu duygusunu tahrik etmeye çalışmış, çeşitli beyanlarla anne ve babanın değerini anlatmış ve evlatlara, bir an bile anne ve babalarını ihmal etmemelerini emretmiştir.

Kur'an-ı Mecid'de birçok yerde anne ve babaya itaat, Allah'a itaat ile bir arada zikrolunmuş, birçok yerde de insanogluna ilk tavsiye olarak beyan edilmiştir. Mesela, bir ayette şöyle buyurulmaktadır:

Senin Rabbin, O'ndan başkasına kulluk etmemenizi ve anne-babaya iyilikle davranmayı emretti. Şayet onlardan biri veya ikisi senin yanında yaşlılığa ulaşırsa, onlara "öf" bile deme ve onları azarlama; onlara güzel söz söyle. Onlara düşkünlükten (dolayı) alçakgönüllülük kanadını ger ve de ki: "Rabbim, onlar beni küçükken nasıl terbiye ettilerse, sen de onları esirge."¹

Biz insana anne ve babasını (onlara iyilikle davranmayı) tavsiye ettik. Annesi onu, zorluk üstüne zorlukla (karnında) taşımıştır. Onun (sütten) ayrılması da, iki yıl içindedir. Hem bana, hem de anne ve babana şükret,

dönüş yalnız banadır.²

İslam, anne ve babaya iyilik etmeyi çok faziletli bir amel olarak kabul etmiş, hatta bazen cihaddan da üstün saymıştır. Peygamber-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyuruyor:

Kim, anne ve babasının rızasını kazanırsa, yüzüne cennete giden iki kapı açılır.³

Anne ve babaya karşı iyi davranmak, namaz, oruç, hacc, umre ve Allah yolunda cihaddan daha üstündür.⁴

İmam Sadık (a.s) şöyle buyuruyor:

Bir adam, Hz. Peygamber'in huzuruna vararak: "Ben, Allah yolunda cihad etmeyi seven gayretli bir gencim. Ama annem buna razı olmuyor." dedi. Hz. Peygamber (s.a.a): "Geri dön ve annenle birlikte ol. Beni hak olarak peygamberliğe seçen Allah'a andolsun ki bir gece onun yanında bulunman (ve ona hizmet etmen), bir yıl Allah yolunda cihad etmenden hayırlıdır." buyurdu.⁵

Yine cihada gitmek için Peygamber'in (s.a.a) huzuruna gelen bir başka adama da: "Annen var mı?" diye sordu. "Evet, var." deyince şöyle buyurdu:

Annenin yanında kal; çünkü cennet onun ayağının altındadır.⁶

İslam, anne ve babaya karşı iyi davranmayı, üstünlük ve fazilet ölçüsü saymaktadır.

İmam Sadık (a.s) şöyle anlatıyor:

Bir gün Hz. Resulullah'ın (s.a.a) huzuruna, süt kızkardeşi sayılan bir kadın geldi. Hz. Peygamber onu görünce çok sevindi ve (omuzuna attığı) elbisesini onun için yere sererek onu, elbisesinin üzerine oturttu. Sonra güler

yüzle kendisiyle konuşmaya başladı. Nihayet kadın kalkıp gitti. Kısa bir süreden sonra onun kardeşi geldi. Ama Peygamber kızkardeşine gösterdiği ilgiyi ona göstermedi. Bunun üzerine "Ya Resulellah, bu erkek olduğu halde kızkardeşine gösterdiğiniz ilgiyi buna göstermediniz. (Neden acaba?) "diye sordular. Peygamber (s.a.a): "(Çünkü) Kızkardeşi anne ve babasına karşı ondan daha saygılı, daha itaatkârdır." buyurdu.⁷

İslam, anne ve baba hakkını en büyük haklardan bilmekte ve onu her şeyden önde tutmaktadır. Mesela, bir gün bir adam İmam Sadık'ın (a.s) huzuruna vararak: "Benim ebeveynim sünnidirler. (Ne yapmalıyım?)" dedi. İmam Sadık (a.s) şöyle buyurdu:

Müslümanlardan bizim (Ehl-i Beyt'in) velayetimizi kabul edenlere saygı gösterdiğin gibi onlara karşı da saygılı ol ve iyilik et.⁸

Anne ve babasına karşı vazifelerini yerine getirmeyen veya onların gazabına uğrayan kimseye gerçekten de "Yazıklar olsun!" denilmelidir. Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) bu konuda şöyle buyuruyor:

Kim, anne ve babasının gazabına uğrarsa, yüzüne cehenneme giden iki kapı açılmış olur.⁹

Sakin, anne ve babaya itaatsizlik etmeyin! Çünkü anne ve babasına itaatsizlik eden kimse, bin yıllık mesafeden duyulan cennet kokusunu duymayacaktır.¹⁰

Daha önce zikrettiğimiz ayet-i kerimeden istifade edildiği gibi anne ve babaya saygısızlığın en küçük derecesi, onlara

"öf" demektir. İmam Sadık (as) şöyle buyuruyor:

Eğer Allah Teala "öf" demekten daha hafif bir şey olsaydı hiç şüphesiz onu da yasaklardı. "Öf" demek, anne ve babaya itaatsizliğin en küçük derecesidir. Anne ve babaya keskin bakışlarla bakmak da itaatsizliktendir.¹¹

Şunu da hatırlatalım ki, Hz. Peygamber (s.a.a) "Büyük kardeşin, küçük kardeş üzerindeki hakkı, babanın evladı üzerindeki hakkı gibidir."¹² buyuruyorlar.

Kaynaklar:

1- *İsrâ suresi, 23 ve 24. ayetler.*

2- *Lokman suresi, 14. ayet.*

3- *Cami'üs-Saadât, c.2, s.259.*

4- *Cami'üs-Saadât, c.2, s.259.*

5- *Cami'üs-Saadât, c.2, s.260.*

6- *Cami'üs-Saadât, c.2, s.261.*

7- *Cami'üs-Saadât, c.2, s.260.*

8- *Cami'üs-Saadât, c.2, s.260.*

9- *Cami'üs-Saadât, c.2, s.257.*

10- *Cami'üs-Saadât, c.2, s.257.*

11- *Cami'üs-Saadât, c.2, s.258.*

12- *Cami'üs-Saadât, c.2, s.262.*

HALKA HİZMET

Nice meseleler var ki, bir kişi yalnız başına onların karşısında duramaz. Ama eğer bir veya birkaç kişi daha ona eklenirse, meselelerin hepsi rahatlıkla çözümlenip gider.

Gerçekte "yardımlaşma" ilkesi olmazsa, insan hayatının bir anlamı olmaz ve bir hayvanî hayata dönüşür.

Bu yüzden müslümanların, kendi din kardeşlerinin ihtiyaçlarını gidermeye çalışmaları ve sorunlar karşısında birbirlerini yalnız bırakmamaları emredilmiştir. Hz. Peygamber-i Ekrem (s.a.a) buyuruyor ki:

Kim, müslümanların sorunlarıyla ilgilenmez hale gelirse, onlardan değildir. Yine kim, müslümanları yardıma çağıran birini duyarda onun yardımına koşmazsa, müslüman değildir.¹

İmam Sadık (a.s) şöyle buyururlar:

Kim, gücü yettiği halde, herhangi bir konuda kendisinden yardım talebinde bulunan mü'min kardeşine yardım etmezse, Allah Teala, onu bizim düşmanlarımızdan bir grubun ihtiyaçlarını gidermeye mübtela eder. Kıyamet günü de Allah, onu bu suçla (düşmanlara yardım etme suçuyla) azaplandırır.²

Kimin bir evi olur, mü'min kardeşi de onda ikamet etmeye muhtaç olduğu halde (onun ikamet etmesine) müsaade etmezse, Allah Teala, "Ey meleklerim, benim (şu) kulum, (öteki) kuluma evinde oturması için müsaade etmedi; izzet ve celalime andolsun ki o, hiçbir zaman benim cennetlerimde ikamet etmeyecektir." diye huyurur.³

Kim ki, mü'min kardeşi çaresizlikten kendisinden bir şey ister, o da kendi eliyle veya diğer bir kimsenin eliyle onun ihtiyacını giderebilecek durumda olurda gidermezse kıyamet günü Allah onu, elleri boynuna bağlı olduğu halde mahşur eder ve bütün insanların hesabı bitinceye kadar da böyle kalır.⁴

Öte yandan Allah Teala'nın bu iş için sevab olarak belirlediği şeyler diğer işlerde dengine pek az rastlanan çok büyük ve değerli şeylerdir.

Hız Resul-i Ekrem (s.a.a) buyuruyor ki:

Allah'ın bazı kulları var ki, cennette onları hakim kılacaktır... Bunlar, mü'min kardeşlerinin ihtiyaçlarını gidermeye çalışan kimselerdir.⁵

Kim, mü'min kardeşinin bir ihtiyacını giderirse, ömür boyu Allah'a ibadet etmiş olan kimse gibi sayılır.⁶

Kim, müslümanların bir grubundan sel veya yangın gibi bir belayı defederse (sel veya yangına uğrayanların yardımına koşarsa), cennet onun için farz olur (kesin cennete girer).⁷

İmam Bâkır (a.s) da şöyle buyururlar:

Biri, benden bir şey istediği zaman, onun isteğini yerine

getirmek için acele ederim. Çünkü geciktirirsem ihtiyacı bertaraf olur (da bu saadet bana nasib olmaz) diye korkarım.⁸

İmam Sadık (a.s) da şöyle buyururlar:

Müslüman kardeşinin ihtiyacını gidermek için onunla birlikte çalışan bir müslüman, Allah yolunda cihad eden kimse gibidir.⁹

Müslümanlardan kim diğer bir müslümanın herhangi bir ihtiyacını giderirse, Allah Teâlâ ona şöyle nida eder: "Senin bu işinin sevabı Bana aittir ve Ben senin için, cennetten azına razı olmam."¹⁰

Kim, mü'min kardeşinin bir ihtiyacını giderirse, Allah Teâlâ kıyamet günü onun yüz bin isteğini yerine getirir ki bunlardan ilki, kendisinin cennete girmesidir. Bunlardan biri de yakınlarının, tanıdıklarının ve din kardeşlerinin -putperest olmadıkları takdirde - cennete girmesidir.¹¹

Hangi mü'min, kendisi güç durumda olduğu halde diğer bir mü'minin üzüntüsünü giderirse, Allah dünya ve ahirette onun ihtiyaçlarını giderir. Kim de, bir mü'minin (acığa çıkmasından) korktuğu bir hatasını (kabahatını) örterse, Allah Teâlâ onun dünya ve ahiret kabahatlarından yetmiş tanesini örter. Mü'min, kardeşinin yardımcısı olduğu müddetçe Allah da mü'minin yardımcısıdır.¹²

İmam Sadık (a.s) ve İmam Bâkır'ın (a.s) ashabından olan Safvan-ı Cemmal diyor ki: "Bir gün İmam Sadık'ın (a.s) huzurunda oturmuştum. Mekke ehlinde Meymun adında bir

adam içeri girdi ve vatanına dönmesi için gerekli yol harcının olmadığından şikayetlendi. İmam Sadık (a.s) bana: "Kalk kardeşine yardım et." diye buyurdu. Kalktım adamla birlikte gittim. Allah'ın izniyle ihtiyacı giderildi. Tekrar İmam'ın huzuruna döndüm. İmam (a.s) benden: "Kardeşinin ihtiyacı hakkında ne yaptın?" diye sordu. "Anam-babam sana feda olsun, Allah onun ihtiyacını giderdi." dedim. İmam şöyle buyurdular:

Bil ki, benim yanımda müslüman kardeşine yardım etmen bir hafta Kâbe'yi tavaf etmenden daha sevimlidir.¹³

Yine İmam Sadık (a.s) buyuruyor ki:

Allah azze ve celle: "Halk, benim ailemdir, bana en çok sevimli olan kimse, onlara daha çok merhametli olan ve onların ihtiyaçlarını gidermeye herkesten daha çok çalışan kimsedir." diye buyurmuştur.¹⁴

Müslümanları sevindirmek, üzüntülerini gidermek, kıyamet günü insanın sevinçli olmasına sebep olmaktadır.

Bu hususta İmam Kâzım (a.s) şöyle buyuruyor:

Allah'ın yeryüzünde bazı kulları var ki, insanların ihtiyaçlarını gidermek için çalışırlar. İşte kıyamet günü de korku- ları olmayan kimseler bunlardır. Kim, bir mü'mini sevindirirse, Allah (c.c) kıyamet günü onun gönlünü ferahlandırır.¹⁵

Kısacası, insanlara ve müslümanlara yardım konusuna çok önem verilmiştir ki, bu işin niyetine ve "keşke imkânım olsaydı da yardım etseydim" şeklindeki arzusuna bile sevap verilmektedir. İmam Bâkır (a.s) "Bazen mü'min bir kimse,

kardeşinin ihtiyacını duyar, ama çok istemesine rağmen onun ihtiyacını gideremez. Allah (Tebareke ve Teâlâ) onu, bu niyetinden dolayı cennete sokar." buyurur.¹⁶

İmam Hüseyin (a.s) bu konuyu şöyle açıklıyor:

Halkın size olan ihtiyaçları, Allah'ın sizin üzerinizdeki nimetlerindendir. Onun nimetlerinden rahatsız olmayın, bıkmayın.¹⁷

Hz. Ali (a.s) şöyle buyururlar:

Müslüman kardeşi bir ihtiyacı için kendisine gelip de onun ihtiyacını gidermekten kaçınan ve kendini hayır iş için ehil görmeyen adama şaşıyorum! Farzedin ki umulacak bir sevap ve korunacak bir azap da yoktur! Ama güzel huylara da mı ragbetsizlik göstereceksiniz?!¹⁸

Hz. Peygamber (s.a.a) ve Ehl-i Beyt imamlarından (a.s) nakledilen bu açık beyanlarla burada zikredemediğimiz diğer hadislerin tümünden şu husus iyice anlaşılmaktadır ki İslam, müslümanlara yardım etmeyi, onların ihtiyaçlarını gidermek, isteklerini yerine getirmek için çalışmayı ve sosyal hizmetler yolunda adım atmayı, en sevimli ve en önemli ibadetlerden saymakta, her müslümanı bu büyük işi yapmakla görevli bilmekte ve bu konuda hiçbir musamaha ve ihmalkârlığa müsaade etmemektedir.

Kaynaklar:

1- *Uşul'ül-Kafi*, s.390.

2- *Uşul'ül-Kafi*, s.476.

3- *Uşul'ül-Kafi*, s.476.

4- *Bihar'ül-Envar*, c.16 s.580.

5- *Vesail'üs-Şia*, c.2, s.523.

6- *Vesail'üs-Şia*, c.2 s.523.

7- *Uşul'ül-Kafi*, s.390.

8- *Bihar'ül-Envar*, c.15, *Kitab'ül-*

İslam ve Toplumsal Hayat

İşret, s.89.

9- *Müstedrek'ül-Vesail*, c.2, s.407.

10- *Vesail'üş-Şia*, c.2, s.523.

11- *Vesail'üş-Şia*, c.2, s.223.

12- *Usul'ül-Kafi*, s.410.

13- *Usul'ül-Kafi*, s.409.

14- *Usul'ül-Kafi*, s.409.

15- *Vesail'üş-Şia*, c.2, s.524.

16- *Vesail'üş-Şia*, c.2, s.523.

17- *Bihar'ül-Envar*, c.15, *Kitab'ul*

İşret, s.90.

18- *Dürr'ül Hikem*, s.496.

İYİ İŞ

Kimi kıt görüşlü kimseler, semavi dinlerin, ibadetler, farzlar ve haramlar dışında başka hiçbir şeye ehemmiyet vermediğini zannederler. Halbuki İslam, köprü yapmak, yolları onarmak, su ambarları yapmak, cami bina etmek gibi halkın genelinin faydalandığı ve toplumun refaha kavuşmasına sebep olan kamu hizmetiyle ilgili işlere çok önem vermektedir. Resul-i Ekrem (s.a.v) şöyle buyururlar:

Her kim, müslümanların meseleleriyle ilgilenmez hale gelirse, onlardan değildir.¹

Hz. Resul'den (s.a.a) "Allah katında insanların en sevimlisi kimdir?" diye sorulduğu zaman şöyle buyurdular: "İnsanlara en faydalı olanıdır." ²

Yine şöyle buyuruyor:

İnsanların en iyisi, diğer insanların kendisinden faydalandığı kimsedir.³

İslam, bu gibi iyi işleri "sadaka-i câriye ve bâkiye" olarak adlandırmaktadır. İmam Sadık (a.s) bu konuda şöyle buyurmaktadır:

İnsan öldükten sonra artık (amel defteri kapanır ve) onun için bir sevap yazılmaz. Sadece hayatında, ölümünden sonra da devam edecek faydalı bir şey

(hastahane, yol, köprü vs. gibi bir sadaka-i cariyeye) yapturan veya (toplumda) ölümünden sonra da amel edilen iyi bir âdet bırakan ya da kendisi için (Allah'tan) yarlıganma dileycek sâlih bir evlat yetiştiren kimseler bundan müstesnadırlar.⁴

Kur'an-ı Kerim'de de şöyle buyurulmaktadır:

Mal ve çocuklar, dünya hayatının süsüdür. Kalıcı olan iyi işler, Rabbinin katında sevap bakımından daha hayırlıdır, umut etmek bakımından da daha iyidir.⁵

İslam genel olarak bütün sadaka-i cariyelere (vakıflara) böyle önem vermesiyle birlikte ayrıca İslami tebliğatin üssü olan cami yapımına özel ilgi göstererek bu konuda birçok tavsiyelerde bulunmuştur. Mesela İmam Sadık (a.s) buyuruyor ki:

Kim, bir cami yaparsa, Allah onun için cennette bir ev yapar.⁶

Kur'an-ı Kerim'de Yüce Rabbimiz şöyle buyurmaktadır:

Allah'ın mescidlerini, yalnızca Allah'a ve ahiret gününe iman eden, namazı dosdoğru kılan, zekâtı veren ve Allah'tan başkasından korkmayanlar onarırlar. İşte hidayete erenlerden olmaları umulanlar bunlardır.⁷

İslam'ın sosyal meselelere ne kadar önem verdiğini, müslümanların yolunu düzeltmek gibi basit bir meseleye verdiği önemden de anlayabiliriz. Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) buyuruyor ki:

Kim, müslümanların yolundan onları inciten şeyleri giderirse, Allah onun için (Kur'an'dan) her birinin karşısında on hasene verilecek olan dört yüz ayet

okumanın sevabını yazacaktır.⁸

İmam Seccad (a.s) bir yoldan geçtiği zaman o yolun ortasında müslümanları incitecek bir şey görseydi, atlı da olsa iner, onu yoldan uzaklaştırırdı.⁹

Peygamber-i Ekrem (s.a.a) buyuruyor ki:

Her müslümanın her gün bir sadaka vermesi gerekir."

"Kim buna dayanır?" denilince de şöyle buyurdu:

"Yoldan (müslümanları) incitecek şeyleri uzaklaştırman da bir sadakadır.¹⁰

Kaynaklar:

1- *Usul'ül-Kafi*, s.390.

2- *Usul'ül-Kafi*, s.391.

3- *Bihar'ül-Envar*, c.15, *Kitab'ul-İşret*, s.124.

4- *Bihar'ül-Envar*, c.3, s.175.

5- *Kehf suresi*, 46.ayet.

6- *Vesail'ü-Şia*, c.1, s.304.

7- *Tevbe suresi*, 18. ayet.

8- *Bihar'ül-Envar*, c.15, *Kitab'ul-İşret*, s.131.

9- *Bihar'ül-Envar*, c.15, *Kitab'ul-İşret*, s.131.

10- *Bihar'ül-Envar*, c.15, *Kitab'ul-İşret*, s.131.

MAZLUMLARI DESTEKLEMEK

İslam, zulüm ve fesadın tamamen yaygın olduğu bir toplumda zuhur etti. Zorbalar ve kendini beğenmiş zenginler, güçsüz kimseler hakkında ellerinden gelen zulüm ve eziyeti esirgemiyorlardı. Bazıları da korku veya başka sebeplerden dolayı bu zulümler karşısında susarak gerçekte onların yaptıklarına razı oluyorlardı. Bu da zalimlerin, acımasız işlerini sürdürmekte daha bir cüretkâr olmalarına sebep oluyordu.

İslam, zalim kimseleri tehdit etmiş, onları lanetlemiş ve Allah'ın rahmetinden uzak olduklarını bildirmiş ve buna ilaveten zulmün karşısında susan ve mazlumlara yardım etmeyen kimseleri de şiddetle kınayarak onları Allah'ın azabıyla korkutmuştur.

İmam Sadık (as) "Bir mü'min, gücü yettiği halde kardeşine yardım etmez ve onu yalnız bırakırsa, Allah dünya ve âhirette onu yalnız bırakır." 1 buyurmaktadırlar.

İslam, zalimlerle mücadele etmeyi ve mazlumlara yardımda bulunmayı emretmektedir.

Hız Ali (as) oğullarına vasiyet ederken "Zalimin düşmanı, mazlunun yardımcısı olun." 2 buyururlar.

Peygamber-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyuruyor:

Kim, bir mü'mini bir zalimin şerrinden korursa, Allah

Tealâ kıyamet günü bir meleği, onu cehennem ateşinden korumakla görevlendirir. ³

Yine İmam Sadık (as) buyuruyor ki:

Bir mü'minin, diğer bir mazlum mü'mine yardım etmesi, onun için bir ay oruç tutmak ve Mescid'ül-Haram'da itikâf etmekten daha iyidir." ⁴

İmam Bâkır (as) da şöyle buyuruyor:

İmanlı bir adam, zalim bir padişahın ülkesinde yaşıyordu. Zamanla padişah ona eziyet etmeye başlayınca kâfirlerin ülkesine kaçarak bir kâfire misafir oldu. Kâfir adam, onu ağırladı ve ona iyi davrandı. O kâfirin ölüm anı gelip çatınca Allah ona şöyle vahyetti:

İzzet ve celalime andolsun, eğer cennetimde kâfirler için bir yer olsaydı, seni de cennete yerleştirirdim. Lakin cennet kâfirlere haramdır. Onun için "Ey ateş, bu adamı al, ama incitme." ⁵

İmam Sadık (as) mazlumlara yardım etme hakkındaki sözlerinden birinde şöyle buyuruyor:

Mü'minin mü'mine yardım etmesi, farzdır. ⁶

Kaynaklar:

1- *Bihar'ül-Envar*, c.15, *Kitab'ul-İşret*, s.123.

2- *Nehc'ül-Belağa*, s.967.

3- *Cümü'üs-Saadât*, c.2, s.221.

4- *Bihar'ül-Envar*, c.15, *Kitab'ul-İşret*, s.123.

5- *Usul'ül-Kafi*, s.403.

6- *Bihar'ül-Envar*, c.15, *Kitab'ul-İşret*, s.123.

MÜSLÜMANLARIN BİRBİRLERİYLE İLİŞKİLERİ

1) Müslümanlar Kardeşirler

İslam güneşi doğduğu zaman Arabistan'ın her tarafını savaş ve kan kaplamıştı, her yer fitne ve hercümerc ateşi içerisinde yanıyordu. O topraklarda yaşayan insanlar, daima birbirleriyle savaşıyor, birbirlerini karşı kin besliyorlardı.

İslam'ın başta gelen programlarından biri, onların aralarını bulmak, kalplerini birbirlerine ısındırmak oldu ve Hz. Peygamber (s.a.a) şu ayeti onlara okudu:

Mü'minler ancak kardeşirler. Öyleyse kardeşlerinizin arasını bulup-düzeltilin ve Allah'tan korkup-sakinin; umulur ki esirgenirsiniz.¹

Daha sonra sürekli çalışmaları neticesinde müslümanlardan iki taifenin arasında fiilen kardeşlik bağı kurdu. O günden sonra artık her yerde "nesebi kardeşler" kelimesinin yanında "dini kardeşler" sözcüğü de göze çarpıyordu.

2) İki Kardeşin Arasını Bulmak

İslam, adavet ve düşmanlığı kökünden kazımak için

müslümanlara şöyle emretmektedir:

Kardeşlerinizin arasını bulup-düzeltilin.²

Hız. Ali (a.s) ölüm vaktinde evlatlarına şöyle vasiyet etmektedir:

İkinize, bütün evladına, ehl-i beytime ve bu yazım kime ulaşırna ona, Allah'tan çekinmeyi, işlerinizi düzene koymayı, aranızı uzlaştırmayı vasiyet ederim. Allah'ın salâtı ona ve soyuna olsun, ceddinizden duydum, derdi ki: İki kişinin arasını bulmak, bütün (nâfile) namazlardan ve oruçlardan üstündür.³

Bu yüzden Ehl-i Beyt İnamları bu konuya çok ehemmiyet veriyor, hatta bu iş için özel bir bütçe ayırıyorlardı. Mesela, iki kişi mali bir konuda çekiştikleri zaman o paradan onlara vererek ihtilaflarına son verilirdi.

Ebu Hanife Emir'ül-Hâcc diyor ki:

Eniştemle bir miras için çekiştığımız sırada Mufazzal b. Ömer bizim çekişmemize şahit oldu. Bunun üzerine bizi evine çağırır ve bize dört yüz dirhem vererek aramızı buldu; sonra, "Bu para, benim kendimin değildi; onu İmam Sadık (a.s) kendi malından bana vermiş ve mü'minlerden ikisi mali bir konuda ihtilafa düştükleri zaman onunla onların arasını bulmamı emretmişti." dedi.⁴

3) Mü'minlerin Birbirlerinin Üzerindeki Hakları

İslam, müslümanların birbirlerine karşı bazı sorumlulukları olduğunu bildirmiş ve bunları, "din kardeşlerinin birbirlerinin üzerindeki hakları" olarak adlandırmıştır. Hız. Ali (a.s) Hız. Resul-i Ekrem'in (s.a.a) şöyle buyurduğunu naklediyor:

Müslümanın, müslüman kardeşinin üzerinde otuz hakkı vardır ki, ancak bunları yerine getirmek veya (müslüman kardeşi tarafından) affedilmekle bu sorumluluk ondan kalkar: Müslüman, müslüman kardeşinin hatasını bağışlamalı, göz yaşına acımalı, gizli şeylerini ifşâ etmemeli, sürçmesini örtmeli, özrünü kabul etmeli, yanında kötülükle anıldığında onu savunmalı, her zaman onun hayrını istemeli, onunla dostluğunu korumalı, ondan bir alacağı varsa durumunu göz önünde bulundurmalı, hastalandığı zaman ziyaretine gitmeli, öldüğü zaman cenazesinde hazır olmalı, davetine müsbet cevap vermeli, hediyesini kabul etmeli, bağışlarına karşılık vermeli, ihsanına teşekkür etmeli, ona yardım etmeyi becermeli, namusunu (kendi namusu gibi) korumalı, ihtiyacını gidermeli, kendi ihtiyacını ondan istemeli, aksırdığı zaman ona dua etmeli (Allah'ın rahmeti, senin üzerine olsun, demeli), onu kayıplarına doğru hidayet etmeli (kayıplarını bulması için ona yardımcı olmalı), selamını almalı, sözünü hoş karşılamalı, lütuf ve ihsanını reddetmemeli, antlarını doğrulamalı, dostlarıyla dost olup düşmanlık etmemeli, zalim de olsa, mazlum da olsa ona yardım etmeli, (zalim olduğu halde ona yardımcı olmak demek, onu zulmünden caydırmak demektir; mazlumken de ona yardımcı olmak, hakkını geri alabilmesi için ona yardım etmek, onu (düşmanına) teslim etmemek ve onu yalnız bırakmamaktadır), kendisi için sevdiği hayrı onun için de sevmeli ve kendisi için sevmediği şerri

onun için de sevmemelidir.⁵

İmam Sadık (a.s) da Hz. Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğunu naklediyor:

"Mü'minin, mü'min üzerinde Allah Teala'nın farz kıldığı yedi hakkı vardır: Gözünde onu büyük görmeli, kalbinde onu sevmeli, onu malına ortak kılmalı, gıybetini etmemeli, hastalandığında ziyaretine gitmeli, öldüğünde cenazesini uğurlamalı, öldükten sonra da iyiliğinden başka bir şey söylememelidir.⁶

İmam Bâkır (a.s) şöyle buyuruyor:

Mü'minin, mü'min kardeşi üzerindeki haklarından bazıları şunlardır: Aç ise onu doyurmalı, sırlarını gizli tutmalı, üzüntüsünü gidermeli, borcunu ödemeli, öldüğü zaman da ailesinde onun boşluğunu doldurmalıdır.⁷

İmam Sadık (a.s) ise şöyle buyururlar:

Mü'min, mü'minin kardeşidir; onun gözü ve yol göstericisi sayılmaktadır; dolayısıyla da ona hiyanet etmez, ona zulmetmez, onu aldatmaz ve ona bir söz verip de sözünden dönmez.⁸

Kaynaklar:

1- Hucurat suresi, 10. ayet.

2- Hucurat suresi, 10. ayet.

3- Nehc'ül-Belağa, s.968.

4- Usul'ül-Kafi, s.414.

5- Bihar'ül-Envar, c.15, Kitab'ul-

İşret, s.65.

6- Bihar'ül-Envar, c.15, Kitab'ul-

İşret, s.61.

7- Usul'ül-Kafi, s.393.

8- Usul'ül-Kafi, s.392.

HİZMETÇİLERE KARŞI NASIL DAVRANMALI?

Tarihe baktığımızda cahiliye dönemi efendilerinin, parayla satın aldıkları köle, cariyeye ve hizmetçilerine zalimce davrandıklarını, onlara şuur ve idraki olmayan bir hayvan veya bir araç olarak baktıklarını görmekteyiz. İslam, bu düşünce sitili ve davranışlarla şiddetle mücadele ederek hizmetçi ile efendi ilişkisini, insan haysiyetine ve özgürlüğüne saygı esasına dayanan bir "yardımlaşma ilişkisi"ne dönüştürdü.

Din önderlerinin bu konudaki sözleri yaşayış tarzları, onların, kendi hizmetçilerince davranışlarında son derece eşitlik ve saygıya riayet ettiklerini, onlara yük taşıyan bir hayvan değil, bir yardımcı gözüyle baktıklarını açıkça göstermektedir. Büyük İslam Peygamberi buyuruyor ki:

Onlar, sizin elinizin altındaki kardeşlerinizdir. Onun için, kimin kardeşi elinin altındaysa, yediğinden ona da yedirsın, giydiğinden ona da giydirsın ve gücünü aşan zor ve ağır işleri ona yüklemesin.¹

Sahibi olduğunuz köle veya cariyenizi zor bir işte

çalıştırdığınız zaman kendiniz de onlarla birlikte çalışın.²

İnsanların en kötüsü, yalnız yolculuk yapan, misafiri kovan ve kölesini döven kimsedir.^{3"}

İmam Rıza (a.s), Yasir ve Nadir adında iki hizmetçisine: "Yemek yediğiniz halde beni başınızın üstünde bulduğunuz zaman, yemek bitinceye kadar bana saygı olarak ayağa kalkmayın." buyuruyor.⁴

Hz. Ali (a.s) biri üç dirheme, diğeri iki dirheme, iki gömlek aldı. Ucuzunu kendisi için götürüp pahalısını ise hizmetçisi olan Kanber'e verdi. Kanber: "Siz buna daha layıksınız; çünkü siz minbere çıkıyor ve halka konuşuyorsunuz." deyince Hz. Ali:

Sen gençsin ve sende gençlik neşesi vardır. Ben, sana üstünlük taslamakta Rabbimden korkarım. Çünkü Resulullah'tan (s.a.a), "Giydiklerinizden onlara da giydirin, yediklerinizden onlara da yedirin." buyurduğunu duydum." diye buyurdu.⁵

Bazıları, hizmetçilerine karşı sert davranmazlarsa, onların itaat etmeyceklerini zannederler. Halbuki bu düşünce çok yanlıştır. Çünkü onlara karşı yumuşaklıkla davranılırsa, daha itaatkâr olurlar. Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyuruyor:

Hizmetçilerinizi rahat yaşatın ve onlara karşı yumuşak davranın. Çünkü bu, istediğiniz işleri daha çabuk ve güçlü bir şekilde yapmalarına sebep olur.⁶

Doğrusu evi idare etme yöntemini de İslam'dan öğrenmeliyiz. İslam, hizmetçiler hususunda bile düzenli olmayı ve onların her biri için bir iş tayin etmeyi emretmektedir.

Hz. Ali (a.s) oğluna şöyle buyuruyor:

Hizmetinde bulunan insanlardan her birisi için bir iş

(vazife) tayin et. Böyle yaparsan, artık hizmeti birbirlerine yükleyemezler."⁷

Bunun karşısında hizmetçiler de ayaklarını yorganlarına göre uzatmalı ve efendilerinin haklarına riayet etmelidirler.

Bir gün İmam Sadık (a.s) kölesini bir iş için gönderiyor. Adam gidip geri dönmeyince İmam Sadık (a.s), onun peşinden gidiyor ve kendisini uyumuş halde buluyor. Yanı başında oturarak ona yelpaze sallamaya başlıyor. Bilahere adam uyanıyor. İmam ona şöyle buyuruyor:

Ey falan, Allah'a andolsun, senin hem gece, hem de gündüz uyumaya hakkın yoktur; gece senin olsun, gündüzün de bizim.⁸

Kaynaklar:

1- *Bihar'ül-Envar*, c.15, *Kitab'ul-İşret*, s.41.

2- *Bihar'ül-Envar*, c.15, *Kitab'ul-İşret*, s.41.

3- *Bihar'ül-Envar*, c.15, *Kitab'ul-İşret*, s.41.

4- *Bihar'ül-Envar*, c.15, *Kitab'ul-İşret*, s.41.

5- *Bihar'ül-Envar*, c.15, *Kitab'ul-İşret*, s.41.

6- *Bihar'ül-Envar*, c.15, *Kitab'ul-İşret*, s.41.

7- *Nehc'ül-Belağa*, s.930.

8- *Ravza'ül-Kafi*, Tahran baskısı, s.87, hadis: 50.

YOKSULLARIN HİSSESİ (ZEKÂT)

Günümüz dünyasında insanların birçoğunun yoksulluğu ve insanlar arasında vücuda gelen korkunç sınıf uçurumları çok ciddi bir sorun haline gelmiş ve düşünce sahiplerini; meseleye bir çözüm getirmek için düşünmeye mecbur etmiştir.

İslam, servetin bir yerde birikmesini önlemek ve yoksulluk belasının kökünü kurutmak için sadaka ve zekât kanununu koymuştur. Yani zenginlerin, her yıl mallarından belirli bir miktarı fakirlere vermesini emretmiştir.

Kur'an-ı Mecid'in birçok yerinde zekâttan söz edilmiş¹ ve ona o kadar önem verilmiştir ki, çoğunlukla dinin en büyük farızası olan namaz ile birlikte zikrolunmuştur. Mesela, bir ayette şöyle buyurulmaktadır:

Dosdoğru namazı kılın, zekâtı verin; önceden kendiniz için hayır olarak neyi takdim ederseniz, onu Allah katında bulacaksınız²

Zekâtın Vücubunun Hikmeti

İslam önderleri, halka zekât kanununun mantığını açıklayarak onları, zekâtı vermeye teşvik etmişlerdir. İmam

Sadık (a.s) bu konuda şöyle buyuruyorlar:

Zekât, zenginler için bir imtihan vesilesi, fakirler için de bir geçim kaynağı olsun diye farz kılındı. Eğer insanlar, mallarının zekâtını verselerdi, fakir ve muhtaç bir müslüman kalmaz ve Allah'ın, kendisi için farz kıldığı mal ile zengin olurdu. Buna göre eğer fakir, muhtaç, aç ve çıplak biri bulunuyorsa, zenginlerin günahları sebebiyledir. Onun için de Allah, kendi rahmetini, malında Allah hakkı bulunup da onu ödemeyen kimselerden esirgerse, haktır.³

Allah Teala, fakirler için zenginlerin mallarında muayyen bir hisse ayırmıştır; zenginler onu ödemedikçe övgüye layık değildirler. O da zekâttır, ki onun sayesinde canları korunmuş olur ve onunla müslüman oldukları bilinir.⁴

İmam Sadık'tan (a.s) rivayet edilen şu hadiste buyuruyor ki:

Allah Teala, her bin dirhemde yirmi beş dirhem zekât belirlemiştir. Çünkü Allah Teala, insanları yaratmıştır; onların zenginlerini de, fakirlerini de, güçlülerini de, güçsüzlerini de bilmektedir. Her bin kişiden yirmi beşinin fakir olduğunu (acil yardıma muhtaç olduğunu) bildiği için zekâtı bu şekilde belirlemiştir. Eğer böyle olmasaydı, Allah zekâtın miktarını artırırdu. Çünkü Allah, onların yaratıcısıdır ve durumlarını herkesten daha iyi bilmektedir.⁵

İslam kendini beğenmiş zenginleri sınıfsal uçurumların doğuracağı tehlikeler konusunda uyarmıştır. Hz. Resul-ü Ekrem (s.a.a) şöyle buyururlar:

Mallarınızı, zekât vererek muhafaza edin.⁶

Zira, açıktır ki birçok kötülük, fenalık, hırsızlık ve cinayetlerin başlıca sebebi yoksulluktur, ve hatta komünizm ideolojisi de şiddetli yoksulluk sonucu ortaya çıkmıştır.

Bütün bunlar, zekât vermenin ekonomik faydalarıdır. Ama unutmamalıyız ki, zekâtın manevi faydaları da vardır. Hz. Ali (a.s) bu hususta şöyle buyuruyor:

Zekât, namaz ile birlikte ehl-i İslam için Allah'a takarrüb (yakınlaşma) vesilesi kılınmıştır. Kim, onu gönül hoşluğu ve rağbet ile öderse, günahlarının keffareti ve örtüsü sayılır ve onu cehennem ateşinden korur. Öyleyse hiç kimse onu verdikten sonra tekrar hatırlayarak üzülmessin.⁷

Bir başka yerde de şöyle buyurmaktadır:

Zekât vermeyi tavsiye ediyorum size. Çünkü zekât, Rabbinizin gazabını söndürür.⁸

Zekâtı Ödemeyenler

Bu sebeplerden dolayı İslam, zekât vermemeyi şiddetle kınamış ve zekât vermeyen zenginleri tehdit etmiştir.

İmam Bâkır (a.s) Hz. Ali'den (a.s), o da Peygamber'den (s.a.a) şöyle rivayet eder:

İnsanlar, zekâtı vermekten çekindikleri zaman yeryüzü de bereketlerini onlardan esirger.⁹

İmam Sâdık (a.s) şöyle buyurur:

(Üzerine farz olan) Zekâtın bir kıratını (çok az bir miktarını) bile vermekten çekinen kimse, ne mü'mindir, ne de müslim.¹⁰

Resulullah (s.a.a), bu hayati meseleyi önemsemeyerekten

fakirlerin haklarını ödemeyen birkaç müslümanı mescidden dışarı çıkarmış ve şöyle buyurmuştur:

Zekât vermediğiniz halde nasıl müslümanların camisine gelebiliyorsunuz?! Hadi camiden dışarı çıkın ve bir daha burada namaz kılmayın! ¹¹

İslam dini ekonomik hürriyeti ve şahsi mülkiyeti kabul ettiği ve: "Allah, altın ve gümüş paraları (mal ve serveti) kullarının işlerinin düzene girmesi ve ihtiyaçlarının giderilmesi için bir vesile kılmıştır. Buna göre kim, çok mal toplar da Allah'ın o maldaki hakkını yerine getirir ve zekâtını verirse, o malın hepsi onun için helal ve temiz olur."¹² dediği halde, aynı zamanda fakirlerin hakkını vermekten kaçınmayı da affedilmez bir günah bilip şöyle buyurmaktadır:

Kim, büyük bir servet elde eder ve cimrilik yaparak Allah'ın o servetteki hakkını ödemez, onu altın ve gümüş kaplar haline getirerek süslü-püslü bir hayata dalarsa, Allah'ın azabını hak eder ve Kur'an-ı Kerim'de acıklı bir azapla müjdelenen kimselerden olur. Allah (Teala Tevbe suresinin 34. ve 35. ayetlerinde) şöyle buyuruyor: "Altını ve gümüşü biriktirip de Allah yolunda harcamayanlara acıklı bir azabı müjdele. O gün ki, bu altın ve gümüşler cehennem ateşinde kızartılır da aınları, böğürleri ve sırtları bunlarla dağlanır, (ve:) "İşte kendiniz için yığıp-sakladığınız şey budur; şimdi yığıp-saklamakta olduğunuz şeyi tadın (bakalım)." (denilir).¹³

Kaynaklar:

1- Bkz: Bakara suresi, 43, 110 ve 177. ayetler; A'raf suresi, 156. ayet; Hacc suresi, 41. ayet ve Mü'minin suresi, 4. ayet.

- 2- Bakara suresi, 110. ayet.
- 3- Men La Yahzuruhu'l-Fakih, s.151.
- 4- Fûrû'ül-Kafi, c.1, s.140.
- 5- Men La Yahzuruhu'l-Fakih, s.151.
- 6- Vesail'üş-Şia, c.2, s.4.
- 7- Nehc'ül-Belâğa, s.635.
- 8- Süleym b. Kays'in Kitabı, Neccef baskısı, s.15.
- 9- Fûrû'ül-Kafi, c.1, s.142.
- 10- Vesail'üş-Şia, c.2, s.5.
- 11- Men La Yahzuruhu'l-Fakih, s.152.
- 12 ve 13- Vesail'üş-Şia, c.2, s.4.

DİĞER MÂLÎ HAKLAR

İslam toplumlardaki korkunç sınıfsal uçurumu azaltabilmek için zekât kanununa ilaveten zenginlerin mallarında fakirler için diğer bazı haklar da bırakmıştır. Kur'an-ı Kerim'de mallarında, mahrumlar için zekâta ilaveten, belirli bir hak tanıyan zenginler övülmektedir:

Ve onların mallarında yoksul ve yoksun olan(lar) için belirli bir hak vardır.¹

İmam Sâdık (a.s) bu hakları açıklarken şöyle buyururlar:

Allah Teala, zenginlerin mallarında zekâttan başka diğer birtakım haklar da farz etmiştir. Allah Teala buyuruyor ki: "Ve onların mallarında belirli bir hak vardır." Buradaki "belirli hak"tan maksat, zekâttan başka bir şeydir ki kişi, malında kendine farz eder. Ve gücü yettiği miktarda farz etmesi de gerekli ve lazımdır. Sonra, kendine farz ettiği şeyi, isterse her gün, isterse her cuma (hafta) isterse de her ay verir. Yine Allah Teala buyuruyor ki: "Ve Allah'a güzel bir borç verin." Bu da zekâttan başka bir şeydir. Yine buyuruyor ki: "Ve kendilerine rızık olarak verdiklerimizden gizli ve açık infak etsinler." (Bu da zekâttan başka bir şeydir.)

Hakeza (engelleyenlerini kınadığı) "Maun" (ufacık bir yardım) da, kişinin borç veya iğreti (emanet) olarak verdiği şey ile yaptığı iyiliktir. Allah Teala'nın zekâtın dışında malda farz ettiği şeylerden biri de "Ve onlar, Allah'ın ulaştırılmasını emrettiği şeyi ulaştırırlar." ayet-i kerimesinde değindiği şeydir. Binaenaleyh, sadece Allah Teala'nın farz ettiği bütün hakları eda eden kimse, vazifesini yapmış sayılır.²

Yine İmam Sadık (a.s) şöyle buyuruyorlar:

Mallarınızda yalnızca zekât olduğunu mu sandınız? Allah Teala'nın, malda zekâtтан ayrı olarak farz ettiği şey, zekâtтан daha fazladır. Ondan, akrabalarına ve senden bir şey isteyenlere vermelisin.³

Yine İmam Sâdık'tan (a.s); " "Ve onların mallarında yoksul ve yoksun olan(lar) için belirli bir hak vardır." ayet-i kerimesindeki haktan maksat zekâtтан başka bir şey midir?" diye sorulduğu zaman:

Evet; maksat, Allah Teala'nın, kendilerine çok mal verdiği kimselerin, bu malın binini, iki binini, üç binini veya daha azını, ya da daha çoğunu akrabalarına vermesi, veyahut da onunla milletinden aciz birinin masrafını karşılamasıdır." diye cevap verdi.⁴

Kısacası: İslam, yalnızca mallardaki bütün hakları (zekât, akrabaların hakkını, yoksul ve yoksunların hakkını) ödeyen zenginleri mutlu bilmektedir.

İmam Sâdık (a.s) Ammar-ı Sâbâti'ye: "Çok mu malın var senin?" diye sordu. Ammar: "Evet, (çok malım var.) canım sana feda olsun!" diye cevap verdi. İmam: "Allah'ın farz ettiği

zekâti veriyor musun?" diye buyurdu. "Evet (veriyorum)." dedi. "Yoksul ve yoksunun da hakkını veriyor musun?" sorusuna; "Onu da veriyorum", "Akrabalarına da bir şey veriyor musun?" sorusuna; "Evet (veriyorum)", "Din kardeşlerine de yardım ediyor musun?" sorusuna; "Evet (ediyorum)." diye cevap verince İmam şöyle buyurdular:

Ey Ammar! Mal tükenir, beden yıpranır; yalnız ameller kalır. Amellerin karşılığını veren Allah da diridir, ölmez. Ey Ammar! (Öteki dünyadaki hayatın için) Önceden gönderdiğin şey, senden öne geçemez (seninle birlikte), geride bıraktığın şey de sana ulaşamaz.⁵

Kaynaklar:

- 1- *Mearic suresi, 24 ve 25. ayetler.*
- 2- *Fürûül-Kafi, c.1, s.140.*
- 3- *Fürûül-Kafi, c.1, s.156.*
- 4- *Fürûül-Kafi, c.1, s.140.*
- 5- *Fürûül-Kafi, c.1, s.141.*

ALLAH YOLUNDA BAĞIŞ

Hadis dilinde "sadaka" olarak adlandırılan "Allah yolunda bağış" konusu, İslam'da özel bir yere sahip olup müstehap işlerin hiçbirine onun kadar önem verilmemiştir.

İslam açısından sadakanın her şeyde, can, mal, zenginlik ve en önemlisi Allah'ın rızasını kazanmakta büyük etkisi vardır. Hz Peygamber-i Ekrem (s.a.a) buyuruyor ki:

Kıyamet günü insanların arasında hüküm verilmeye kadar herkes kendi sadakasının gölgesinde istirahat eder.¹

Gizli (verilen) sadaka, Allah'ın gazap ateşini söndürür.²

İmam Sadık (a.s) şöyle buyuruyor:

Kim, (elbisesi olmayan) bir mü'mine bir elbise verirse, o elbiseden hatta bir bez parçası kalıncaya kadar Allah'ın koruması altında olur.³

Hastalarınızı sadaka (Allah yolunda bağış) ile tedavi ediniz... Rızkı sadaka ile indirin (elde edin)... Sadaka, kulun eline ulaşmadan önce Allah'ın eline ulaşmaktadır.⁴

İmam Bâkır (a.s) şöyle buyuruyor:

İyilik ve sadaka, yoksulluğu giderir, ömrü çoğaltır ve sahibinden yetmiş çeşit kötü ve çirkin ölümü defeder.⁵

İslam ve Toplumsal Hayat

İnsan bu hayır işi, ölüm vaktinde vasiyet ederek değil de, selamet halinde gönül hoşluğuyla kendisi yaparsa, bunun daha fazla değeri vardır. Bu yüzden Hz. Resul-i Ekrem'e (s.a.a); "Hangi sadaka daha üstündür?" diye sorulduğu zaman şöyle cevap verdiler:

Sihhatin yerinde olup mala düşkün, geleceğe ümitli olduğun ve yoksulluktan korktuğun sırada kendi elinle verdiğin sadaka; can boğaza gelip dayandığında; "Falana bu kadar, ötekisine bu kadar verin" diye vasiyet ederek verdiğin sadaka değil.⁶

Kaynaklar:

- 1- *Cami'üs-Saadât*, c.2, s.143.
- 2- *Cami'üs-Saadât*, c.2, s.144.
- 3- *Usul'ül-Kafi*, s.412.
- 4- *Cami'üs-Saadât*, c.2, s.144.
- 5- *Cami'üs-Saadât*, c.2, s.144.
- 6- *Cami'üs-Saadât*, c.2, s.145.

MİNNET ETMEKTEN KAÇININ!

Hiç şüphesiz, infak ve sadaka hakkında olan bu kadar ısrar; bir yandan fakirlerin, içinde bulundukları yürek tırmalayıcı vaziyetten kurtulmaları ve malî ihtiyaçları karşılanarak ruhi sıkıntılarının giderilmesi, öte yandan da infak eden kişinin, bu mukaddes amel ile ahlakî ve ruhi yönden daha yüksek bir düzeye çıkabilmesi, yeni bir kemal ve fazilet elde edebilmesi içindir. Halbuki eğer infak ve bağışın ardından "minnet" sözkonusu olursa, fakirlerin ruhi sıkıntılarını gidereceği yerde onlara ruhi yönden daha ağır bir darbe vurulmuş olur; öte yandan da bu işin Allah için olmadığı, dolayısıyla da infak eden şahıs için manevi ve ahlaki bir faydası olamayacağı ortaya çıkar.

Bu sebeple Kur'an-ı Kerim'de infak ve bağış konusundan söz eden ayetlerin çoğunda bu işin Allah için olmasına ve ardından minnet edilmemesine dikkat edilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Bir ayette Allah Teâla şöyle buyuruyor:

Mallarını Allah yolunda infak edenler, sonra infak ettikleri şeyin peşinden minnet etmeyen (başa kakmayan) ve eziyet vermeyenlerin ecirleri Rableri katındadır; onlar için korku yoktur, onlar mahzun da olmayacaklardır.¹

Sonraki iki ayette de minnet ve eziyetin sadakanın sevap ve ecrinin ortadan kalkmasına sebep olacağı bildirilmiş ve hâlis amel ile gayr-i hâlis amelin farkı açıklanmıştır. Buyuruyor ki:

Ey iman edenler, Allah'a ve ahiret gününe inanmayıp, insanlara karşı gösteriş olsun diye malını infak eden kimse gibi minnet ve eziyet ederek sadakalarınızı boşa çıkarmayın. Böylesinin durumu, üzerinde toprak bulunan bir kayanın durumuna benzer; ona sağanak bir yağmur düştü mü, onu çırılçıplak bırakıverir. Onlar (gösterişçiler), kazandıklarından hiçbir şeye güç yetiremez (elde edemez)ler. Allah, kâfirler topluluğunu hidayete erdirmez. Yalnızca Allah'ın rızasını istemek ve kendilerinde olanı kökleştirip güçlendirmek için mallarını infak edenlerin örneği ise, yüksekçe bir tepede bulunan, sağanak yağmur aldığında ürünlerini iki kat veren bir bahçenin örneğine benzer; sağanak yağmur isabet etmese de hafif bir yağmur (isabet eder ve ürününü verir). Allah, yapmakta olduklarınızı görendir.²

Din önderlerinin beyanlarının birçoğunda minnet etmek, amelin sevabının ortadan kalkmasına sebep olan şeylerden biri olarak tanıtılmıştır.

Hz Peygamber-i Ekrem (s.a.a) buyuruyor ki:

Kim, bir mü'mine bir iyilik yapar, sonra da sözüyle onu incitir veya ona minnet ederse, Allah onun sadakasını boşa çıkarır.³

Allah, verdiği şeyi başa kakan kimseyi konuşturmaz, ona (rahmet gözüyle) bakmaz ve onun kalbini (günahlar pisliğinden) temizlemez.⁴

Bu hedefin daha iyi anlaşılması için, "Birine infak ettiğiniz zaman onu küçümsemeyin ve ona saygı gösterin." diye emredilmiştir.

Hz. Ali (a.s) şöyle buyuruyor:

Sizden bir şey isteyene, istediğini verdiğiniz zaman elinizi ağzınıza doğru götürerek onu öpün; çünkü sadakaları alan, Allah'tır.⁵

Yine belki bu yüzdendir ki sadakaların, mümkün olduğu kadar gizli verilmesi emredilmektedir. Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) buyuruyor ki:

Yedi grup, kıyamet günü Allah'ın (rahmeti) gölgesinde olur. (Onlardan biri de) Bir sadaka verip de onu, sağ ellerinin, infak ettiği şeyden sol ellerinin haberi olmayacak derecede gizli tutan kimselerdir.⁶

Kaynaklar:

- 1- Bakara suresi, 262. ayet.
- 2- Bakara suresi, 264 ve 265. ayetler.
- 3- Vesail'ü-Şia, c.2, s.55.
- 4- Mecma'ul-Beyan, Sayda baskısı, c.1, s.375.
- 5- Cami'üs-Saadât, c.2, s.131.
- 6- Mecma'ul-Beyan, c.1, s.385.

MUTEDİL VE ÖLÇÜLÜ OLMAK

Doğru bir sosyal hayatın temeli, itidal ve dengeyi koruma esası üzerine kurulduğuna göre mukaddes İslam dini, hiçbir konuda ölçü ve dengeyi unutmamıştır. Hatta günlük harcamalar konusunda da mutedil olan kimseleri övmektedir:

Onlar, harcadıkları zaman, ne israf ederler, ne de kısarlar; harcamaları, ikisi arasında orta bir yol olur.¹

Evet, israf ve savurganlık, İslam açısından kınanmış bir şey olup insan için büyük eksiklik sayılmaktadır. İmam Sadık (a.s) buyuruyor ki:

Kemal ve olgunluğun hepsi, üç şeydedir. (Üçüncüsü,) Geçim konusunda ölçülü olmaktır.²

İmam Bâkır (a.s) da şöyle buyurur:

Geçiminde mutedil olmayan kişide hayır yoktur; ne dünyası için faydalı olabilir, ne de ahireti için.³

Ve nihayet, Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmaktadır:

İsraf edip de saçıp-savurma. Çünkü saçıp-savuranlar, şeytanın kardeşleridirler.⁴

Kaynaklar:

1- Furkan suresi, 67. ayet.

2- Vesail'üş-Şia, c.2, s.534.

3- Vesail'üş-Şia, c.2, s.525.

4- İsra suresi, 26 ve 27. ayetler.

BORÇ VERMEK

İslam, alım-satımı helâl bilmekle birlikte faizi, her şekliyle - ister alım-satımınla beraber olsun, ister borç verme veya borç alma ile birlikte olsun- suç saymaktadır.¹

Ama bazen insan borç alma mecburiyetinde olduğu için İslam, zenginleri, ihtiyacı olan kimselere faizsiz borç (karz'ül-hasene) vermeye teşvik etmiştir.

İmam Sadık (a.s) şöyle buyuruyor:

Kim, müslüman kardeşine (faiz için değil) Allah'ın rızasını elde etmek için güzel bir borç verirse, o borç kendisine iade edilinceye kadar onun için sadaka sevabı yazılır.²

Hız. Resul-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyuruyor:

Cennetin kapısına "Sadakanın ecri on kat, borcun ecri on altı kattır." diye yazılı olduğunu gördüm. Cebrail'e: "Bu neden böyle? Halbuki sadaka veren, malını bir daha kendisine dönmek üzere vermekte; borç veren ise, tekrar kendisine iade edilmesi şartıyla vermektedir!" diye sordum. Cebrail: "Evet, öyledir, dedi, ama her sadaka alan, ona muhtaç değildir, oysaki borç alan, ihtiyaç yüzünden almaktadır. O halde sadaka, bazen

hakketmeyen kimseye de ulaşır, ama borç, hakkeden kimseden başkasına ulaşmaz. Bu yüzdendir ki borç, sadakadan üstün kılınmıştır.³

Ancak, İslam, herkese de borç alma müsaadesini vermemekte; bunun, sadece gerçekten de borca ihtiyacı olan kimseler için doğru olduğunu söylemektedir. Çünkü borç, kişinin mahcubiyetine sebep olmaktadır.

Nebbiyy-i Mükerrerem (s.a.a) şöyle buyururlar:

Borçlanmaktan kaçının; çünkü borç, insanın dini için zararlı olup, geceleri kedere, gündüzleri de baş eğmeye sebep olur.⁴

Üzüntü, düşünce ve ıstırap, sınırları yıpratılabileceğine göre borç, insanın ömrünü de azaltabilir. İmam Sadık (a.s) buyuruyor ki:

Borçlarınızı azaltmaya çalışın. Çünkü borcun azalması, ömrün çoğalmasına sebep olur.⁵

Bu sebeplerden dolayıdır ki, Resul-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyurmuştur:

"Küfür ve borçtan Allah'a sığınırım." "Ya Resulellah, borcu küfürle eşit mi biliyorsunuz?" diye sordular. "Evet." buyurdu.⁶

Yani, borçluluk, bazen küfre de sebep olabilir. Fakat bunların hiçbirisi, muhtaç olan kimsenin borç almasına engel olamaz. İmam Musa b. Câfer (a.s) şöyle buyuruyor:

Kendi ve ailesinin ihtiyaçlarını gidermek için helal yoldan rızık peşinde olan kimse, Allah yolunda cihad eden kimse gibi sayılır. Eğer (buna rağmen) geçimini sağlayamazsa, borç alsın. Kendisiyle ailesinin zaruri

ihtiyaçlarını gidereceği şey, Allah ve Resulünün üzerinedir. Şayet ölür de borcunu ödeyemezse, İmam (a.s), (gaib olduğu dönemde de naibi olan veliyy-i fakih) onu (beytülmal)dan ödemelidir.⁷

H.z. Peygamber-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyurmaktadır:

Borç, Allah'ın istemediği bir iş için olmadıkça, Allah borunun yardımcıdır.⁸

İmam Sadık'a (a.s) "Ensar'dan iki dinar borcu olan bir adam öldüğü zaman Peygamber (s.a.a) ona namaz kılmağı ve başka bir kimsenin ona namaz kılmasını buyurdu, diyorlar, doğru mu?" diye sordular. (Bunlar, borç almanın doğru bir iş olmadığını, Peygamber'in de bu yüzden ona namaz kılmağını zannetmişlerdi.) İmam Sadık (a.s): "Evet, buyurdu, doğrudur ama, Resulullah böyle yaptı ki, yakınları onun borcunu üstlensin; diğer müslümanlar da öğüt alıp borcu küümsemesinler." ⁹

Borcu Ödemek

İslam, borç almayı caiz bilip zenginleri borç vermeye teşvik ettiği gibi borçlularının da ilk fırsatta borçlarını ödemesini emretmiştir.

İmam Bâkır (a.s) şöyle buyuruyor:

Allah yolunda öldürölmek (şehadet), borcun dışında her günahı örter; borcun örtücüsü (keffareti) ise, yalnız onu ödemek veya alacaklının bağışlamasıdır.¹⁰

H.z. Resul-i Ekrem (s.a.a) de şöyle buyururuyor:

Büyük günahlardan sonra Allah'ın indinde, kişinin borçlu olarak ölüp de borçlarını karşılayacak bir malı olmamasından daha büyük bir günah yoktur.¹¹

İslam'da "niyet"e önem verilen yerlerden biri de "borcu ödeme" konusudur. Yani insan, fiilen borçlarını ödeyemiyorsa, en azından daima onları ödemesi gerektiğini düşünmeli, bunun yollarını aramalıdır.

İmam Sadık (a.s) şöyle buyururlar:

Bir borç alıp da onu vermemeyi düşünen kimse, hırsız sayılır.¹²

İmam Seccad (a.s), oğluna şöyle buyurur:

Oğlum, bil ki: Kim, bir borç alır da onu ödemeyi düşünürse, onu ödeyinceye kadar Allah'ın emanında olur. Ama eğer onu ödememeyi düşünürse, hırsız sayılır.¹³

Hakeza, borçlu olan kimse, borcunu ödemeye kadir olduğu zaman ihmalkârlık etmemeli, hemen borcunu ödemelidir. Hz. Peygamber-i Ekrem (s.a.a) buyuruyor ki:

"Kim, bir hak sahibine, verebilecek durumda olduğu halde hakkını vermez ve onu oyalarsa, her gün kendisine halktan zorla haraç alan kimsenin günahı yazılır."¹⁴

İmam Bakır (a.s) da şöyle buyuruyor:

Verebileceği halde, verirse fakir olur zannıyla bir müslümanın hakkını kendi yanında tutan kimse, bilsin ki Allah Teala onu fakir etmek isterse, o, bu hakkı yanında tutmakla zengin olamaz.¹⁵

Öte yandan İslam, alacaklılara da borçlarını vakitsiz istememelerini ve borçlu kimseyi, kadir olmadığı takdirde borcunu ödemeye zorlamamalarını emretmektedir. İmam (a.s) şöyle buyuruyor:

Borçlu kimseye, gücü yettiği halde borcunu vermemek caiz olmadığı gibi, alacaklıya da borçluyu zor durumda bırakması caiz değildir.¹⁶

Kur'an-ı Kerim'de açıkça şöyle buyurulmaktadır:

Eğer (borçlu) zorluk içindeyse, ona kolaylığa çıkıncaya kadar süre verin. Eğer bilerseniz, (borcu) sadaka olarak bağışlamanız, sizin için daha hayırlıdır.¹⁷

İslam; borçlulara, borçlarının zamanı geldi mi mecbur kalırlarsa bazı eşyalarını da satıp hemen onu ödemelerini emretmektedir. Ancak oturduğu ev ve zaruri araç ve gereçleri bundan müstesnadır. İmam Sadık (a.s) şöyle buyuruyorlar:

Borcu ödemek için ev satılmaz. Çünkü gölgesinde oturabileceği bir ev, herkesin zaruri ihtiyaçlarındandır.¹⁸

İmam Sadık'ın (a.s) ashabından olan Muhammed b. Ebi Umeyr, kumaş ve elbise satıcısı idi. Bir gün bu adam iflas etti ve çok fakir oldu. Ama birisinden on bin dirhem alacağı vardı. Borçlu, onun ihtiyacını bilince oturduğu evini on bin dirheme sattı ve Muhammed b. Ebi Umeyr'e giderek o parayı ona verdi. Muhammed: "Bu nedir?" diye sordu. Adam: "Bu; senin, benim üzerimde olan malındır." dedi. "Bu mal, miras olarak mı sana yetiştirdi?" "Hayır." dedi. "Bunu biri sana bağışladı mı?" "Hayır." dedi. "Bir bağ veya tarla mı sattın?" "Hayır." dedi. "Öyleyse bu parayı nereden aldın?" Adam: "Borcumu ödemek için oturduğum evimi sattım." dedi. Bunun üzerine Muhammed b. Ebi Umeyr şöyle dedi: "İmam Sadık'tan (a.s), bana rivayet etmişlerdir ki: "Kişi borcundan ötürü evinden çıkarılmaz." Götür parayı ver (ve evini geri al)! Ben bu parayı

kullanamam! Şu anda tek bir dirheme muhtaç olduğum halde bu paradan bir dirhem bile alamam."¹⁹

İslam, alacaklıların hakları hiçbir zaman zayı olmasın diye, borçlu kimse öldükten sonra önce onun borçlarının ödenmesini, daha sonra malının varisler arasında bölünmesini emretmektedir. Sadece kefen bundan müstesnadır. Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyururlar:

Ölen kimsenin malından, her şeyden önce kefeni temin edilir; sonra borçları ödenir; sonra vasiyeti yerine getirilir; sonra sıra mirasa gelir.²⁰

Hatta belirli bir süre için alınan borç da, borçlunun ölmesiyle fevrileşir hemen ödenmesi gerekir.

İmam Bâkır (a.s) şöyle buyuruyorlar:

Kişinin belirli bir süreye kadar ödenmesi gereken bir borcu olur da o süre dolmadan ölürse, borcunun ödenmesi acillesir.²¹

Ancak, biri borca kefil olursa, bu sorumluluk borçlunun üzerinden kalkar:

İmam Rıza (a.s) şöyle buyuruyor:

Bir kimsenin sana bir borcu olur da öldüğü zaman diğer bir kimse ona kefil olur, sen de onun kefaletini kabul edersen, artık o borç ölünün üzerinden kalkar, kefilin onu ödemesi gerekir.²²

Kaynaklar:

1- Bakara suresi, 275. ayet.

2- Vesail'üş-Şia, c.2, s.621.

3- Müstedrek'ül-Vesail, c.2, s.490.

4- Müstedrek'ül-Vesail, c.2, s.487.

5- Müstedrek'ül-Vesail, c.2, s.488.

6- Vesail'üş-Şia, c.2, s.620.

- 7- *Fürü'l-Kafi*, c.1, s.353.
- 8- *Müstedrek'ül-Vesail*, c.2, s.489.
- 9- *Fürü'l-Kafi*, c.1, s.353.
- 10- *Fürü'l-Kafi*, c.1, s.354.
- 11- *Müstedrek'ül-Vesail*, c.2, s.489.
- 12- *Vesail'üş-Şia*, c.2, s.621.
- 13- *Müstedrek'ül-Vesail*, c.2, s.489.
- 14- *Vesail'üş-Şia*, c.2, s.622.
- 15- *Vesail'üş-Şia*, c.2, s.621.
- 16- *Müstedrek'ül-Vesail*, c.2, s.490.
- 17- *Bakara suresi*, 280. ayet.
- 18- *Fürü'l-Kafi*, c.1, s.354.
- 19- *Vesail'üş-Şia*, c.2, s.622.
- 20- *Müstedrek'ül-Vesail*, c.2, s.491.
- 21- *Vesail'üş-Şia*, c.2, s.623.
- 22- *Müstedrek'ül-Vesail*, c.2, s.491.

AF VE GÖZ YUMMA

Çok az insan vardır ki, bilerek veya bilmeyerek diğerlerinin hakkını çiğnememiş olsun. Şimdi hakkı çiğnenen herkes, "intikam alma" peşinde olursa, sosyal çarpışmalar ard arda gelen zincir halkaları şeklinde sürüp gider. Halbuki "af ve göz yumma" bu zinciri kırıp fitne ateşini söndürebilir, hatta birçok yerde suç işleyen kimselerin gaflet uykusundan uyanmalarına ve eğitilmelerine bile yardımcı olur.

Bu konuda Hz. Ali (as) şöyle buyuruyor:

Kardeşini, kendisine iyilik ederek kına; şerrini de ona lütuf ve ihsanda bulunarak geri çevir.¹

Yani kusur ve hatanın tekrarlanmaması için en iyi yol, onu affetmektir. Bu yüzden Kur'an-ı Kerim'de Allah Teala muttakilerin sıfatlarını sayarken şöyle buyurmaktadır:

..Öfkelerini yenerler ve insanların kusurlarını affederler. Allah iyilik edenleri sever.²

Yine müslümanlara şöyle emretmektedir:

..Affetsinler ve hoşgörsünler. Allah'ın sizi bağışlamasını sevmez misiniz? Allah, bağışlayandır, esirgeyendir.³

..Kim de affeder ve ıslah ederse, ecri Allah'a aittir..⁴

Af ve göz yumma, insanın hem bu dünyada, hem de

ahirette başarı ve saadetini garanti edecek sıfatlardandır.

İslam Peygamberi (s.a.a) buyuruyor ki:

Dünya ve ahiretin en iyi huyunu bildireyim mi? Seninle ilişkisini kesenle ilişki kuracak; seni mahrum edene iyilik edecek ve sana zulmedenı affedeceksin.⁵

Affetmeyi size tavsiye ediyorum. Çünkü af, insana, izzetten başka bir şey artırmaz. Öyleyse birbirinizi bağışlayın ki, Allah da sizi aziz kılsın.⁶

Şunu da bilmek gerekir ki insan, intikam almaya gücü yettiği halde affedersə bir değer ifade eder. Nitekim Hz. Ali (as) buyuruyor ki:

Düşmanına üst olduğun zaman, üst olmanın şükrü olarak onu affet.⁷

İnsanların affetmeye en layık olanı, ceza vermeye en fazla gücü yetenidir.⁸⁾

İmam Sadık (as) her türlü günah ve pislikten masum olan Ehl-i Bey'ti tanıtırken şöyle buyuruyor:

Biz bir aileyiz ki, bize zulmedenleri affetmek huyumuzdan- dır.⁹

Buradan da, af meselesinin ne kadar önemli bir konu olduğunu daha iyi anlamaktayız.

Yine İmam Sadık (as) buyuruyor ki:

Kudret zamanı affetmek, peygamberler ve muttakilerin (takva ehli olanların) ahlakındandır.¹⁰

Kaynaklar:

1- *Nehc'ül-Belağ*a, s.1155.

2- *Ali İmran suresi*, 134. ayet.

3- *Nur suresi*, 22. ayet.

4- *Şura suresi*, 40. ayet.

5- *Usul'ül-Kafi*, s.361.

6- *Usul'ül-Kafi*, s.361.

7- *Nehc'ül-Belağa*, s.1082.

8- *Nehc'ül-Belağa*, s.1102.

9- *Vesail'üş-Şia*, c.2, s.224.

10- *Sefinet'ül-Bihar*, c.2, s.207.

NİFAK VE MÜNAFIKLIK

İslam; "nifak", "iki yüzlülük" ve "iki dillilik"le şiddetle savaşmış ve kendi takipçilerini bunlardan sakındırmıştır. Kur'an-ı Kerim'de Allah münafiklardan olan bir grup ve onların işlerinin akibeti hakkında şöyle buyurmaktadır:

İnsanlardan bazıları vardır ki, "Biz Allah'a ve ahiret gününe iman ettik." derler; oysa onlar inanmış değildirlere. Allah'ı ve iman edenleri aldatmak istiyorlar. Oysa onlar, yalnızca kendilerini aldatmaktadırlar da bunun şuurunda değildirlere. Kalplerinde hastalık vardır. Allah da hastalıklarını arttırmıştır. Yalan söylemekte olduklarından dolayı da onlar için acıklı bir azap vardır. Kendilerine; "Yer yüzünde fesat çıkarmayın." denildiğinde; "Biz yalnızca ıslah edicileriz" derler. Haberin olsun; gerçekten, asıl fesatçılar bunlardır, ama şuurunda değildirlere. Kendilerine; "İnsanların iman ettiği gibi siz de iman edin" denildiği zaman da; "Düşük-akıllıların (beyinsizlerin) iman ettiği gibi mi iman edelim?" derler. Bilin ki, gerçekten asıl düşük-akıllılar kendileridir, ama bilmezler. İman edenlerle karşılaştıkları zaman: "İman ettik" derler. Şeytanlarıyla

başbaşa kaldıklarında ise, derler ki: "Kuşku yok, sizinle beraberiz. Biz (onlarla) yalnızca alay edicileriz." Allah da onlarla alay eder ve tuğyanı (azgınca taşkınlık)ları içinde şaşkınca dolaşmalarına (belli bir) süre verir. İşte bunlar, hidayete karşılık sapıklığı satın almışlardır; fakat bu alış-verişleri bir yarar sağlamamış; hidayeti de bulmamışlardır. Bunların örneği, ateş yakan adamın örneğine benzer; (ki onun ateşi) çevresini aydınlattığı zaman, Allah aydınlığını giderir ve onları göremez bir şekilde karanlıklar içerisinde bırakır. (Onlar) Sağırdılar, dilsizdirler, kördürler. Bundan dolayı dönmezler. Ya da (bunların örneği) karanlıklar, gök gürültüsü ve şimşek(ler)le yüklü, gökten şiddetli bir yağmur fırtınasına tutulmuş (bir adamın örneği) gibidir ki, yıldırımların saldıdığı dehşetle, ölüm korkusundan parmaklarıyla kulaklarını tıkarlar. Ama Allah, kâfirleri çepeçevre kuşatıcıdır. Şimşegin çakması, neredeyse gözlerini kapıverecek; (ortalık) her aydınlandığında, bunda (biraz) yürürler, üzerlerine karanlık basıverince de kalakalırlar. Allah dileseydi, kulaklarını da, gözlerini de gideriverirdi. Hiç şüp yok, Allah her şeye güç yetirendir./

Yine buyuruyor ki:

Münafıklara müjde ver: Onlar için gerçekten acıklı bir azap vardır. Onlar, mü'minleri bırakıp da kâfirleri dostlar (veliler) edinirler. İzzeti (kuvvet ve onuru) onların yanında mı arıyorlar? Şüphesiz, bütün izzet (kuvvet ve onur), Allah'ındır. O, size Kitap'ta; "Allah'ın

ayetlerine küfredildiğini ve onlarla alay edildiğini işittiginizde, onlar bir başka söze dalıp-geçinceye kadar, onlarla oturmayın, yoksa siz de onlar gibi olursunuz" diye bildirdi. Doğrusu Allah, münafıkların da, kâfirlerin de tümünü cehennemde toplayacak olandır.²

Yine buyuruyor ki:

Allah, erkek ve kadın münafıklara ve kâfirlere, içinde ebedi kalmak üzere cehennem ateşini vaad etti. Bu, onlara yeter. Allah, onları lanetlemiştir ve onlar için sürekli bir azap vardır.³

Resul-i Ekrem (s.a.a) de şöyle buyuruyor:

Münafığın örneği, bir hurma dalının örneğine benzer ki sahibi, yaptığı binanın bir bölümünde ondan yararlanmak ister, ama istediği yere uygun gelmez, diğer bir yerinde onu kullanmak ister, ama oraya da uygun gelmez. Derken, onu ateşle yakmaktan başka bir çaresi kalmaz ve sonunda yakar.⁴

Nifak Nedir? Münafık Kimdir?

İslam Peygamberi (s.a.a) şöyle buyuruyor:

Dışındaki huzû ve huşû, kalptekinden fazla olursa, bizim nezdimizde bu da nifaktır.⁵

Yine o Hazret, münafığın alametlerini açıklarken şöyle buyuruyor:

Münafığın üç alameti vardır: Konuştuğu zaman yalan söyler; söz verdiği zaman sözünde durmaz; güvenildiği zaman da hiyanet eder.⁶

İmam Sadık (s.a) Lokman Hekim'den naklen şöyle buyuruyor:

Münafığın üç alameti vardır: Dili kalbini, kalbi fiilini, zahiri de batnını tutmaz.⁷

İki Yüzlü ve İki Dilli

Münafık insanlar, hadis dilinde "iki yüzlü" ve "iki dilli" kimseler olarak adlandırılmışlardır.

İmam Bâkır (a.s) bunların hakkında şöyle buyuruyor:

Ne kötü bir kuldur iki yüzlü ve iki dilli olan kimsel! Kardeşini yüzüne över, arkasından yerer; (kardeşi) bir nimete ulaştığı zaman kıskanır, zor bir duruma düştüğü zaman da onu yalnız bırakır.⁸

Nebbiyy-i Mükerrerem (s.a.a) de şöyle buyururlar:

Dünyada iki yüzlü olan kimsenin kıyamet gününde ateşten iki dili olacaktır.⁹

Nifak ve iki yüzlülüğün kötülüğü hakkında daha başka âyet ve hadisler de varsa da biz bu kadarını hatırlatmayı yeterli görüyoruz.

Kaynaklar:

- 1- Bakara suresi, 8-20. ayetler.
- 2- Nisa suresi, 138-140. ayetler.
- 3- Tevbe suresi, 68. ayet.
- 4- Usul'ül-Kafi, s.485.
- 5- Usul'ül-Kafi, s.485.
- 6- Bihar'ül-Envar, c.15, 3. cüz, s.30.

- 7- Bihar'ül-Envar, c.15, 3. cüz, s.30.
- 8- Bihar'ül-Envar, c.15, Kitab'ul-İşret, s.172.
- 9- Bihar'ül-Envar, c.15, Kitab'ul-İşret, s.173.

BAŞKALARI HAKKINDA İYİ ZANDA BULUNMAK

Toplumun her şeyden önce, kişilerin birbirine "güven" ve "iyi zann"ı olması ilkesine muhtaç olduğu açıktır. Çünkü insanlar, birbirlerine güvenmez ve birbirleri hakkında iyi zanda bulunmazlarsa, sosyal hayatlarını sürdüremez, sorunlarını birbirlerinin yardımıyla halledemezler.

İslam, kendi takipçileri arasında, "güven" ilkesini yaygınlaştırmak ve onu sağlam bir temele oturtmak için onları, birbirleri hakkında kötü düşünmek, birbirlerine karşı su-i zanda bulunmaktan sakındırmış ve bunu bir suç bilmıştır. Kur'an-ı Kerim'de Allah, bu konuda şöyle buyuruyor:

Ey iman edenler, zannın birçoğundan kaçının; çünkü zannın bir kısmı günahtır.¹

Hız. Ali (a.s) buyuruyor ki:

İyi insanın hakkında kötü zanda bulunmak, en kötü günah ve en çirkin zulümdür.²

Yine buyuruyor ki:

Güvenilir kimse hakkında zanla hüküm vermek, adalet değildir.³

İslam, din kardeşimizin sözlerini iyiye yorumlamamızı

emreder. Hz. Ali (a.s) buyuruyor ki:

Birinin ağzından çıkan bir söze iyi bir mana yükleyebildiğin halde onu kötüye yorma.⁴

İslam, birbiri hakkında iyi zanda bulunmayı, müslümanların birbirine karşı olan haklarından saymıştır. İmam Sadık (a.s) buyuruyor ki:

Mü'minin, mü'min kardeşi üzerindeki haklarından biri de onu yalanlamamasıdır.⁵

İslam, kötü zanda bulunmayı, kötü ve habis insanların sıfatları olarak sayar. Hz. Ali (s.a) buyuruyor ki:

Kötü insan, başkaları hakkında da iyi düşünmez; çünkü herkesi kendisi gibi zanneder.⁶

Şunu da bilmek gerekir ki, müslümanlar, kötü zanna sebep olabilecek işleri yapmamalı, böyle bir durumla karşılaştıkları zaman da gereken açıklamayı yapmalıdırlar.

Bu sebeptir ki, Hz. Peygamber (s.a.a) Safiyye ismindeki zevcesiyle konuştuğu bir sırada Ensar'dan biri oradan geçince Peygamber (s.a.a) ona: "Bu benim zevcem Safiyye'dir." dedi. O adam: "Ya Resulellah, ben sizin hakkınızda hayırdan başka bir şey düşünebilir miyim?" deyince: "Şeytan, insanın damarlarında dolaşan kan gibi insanoğlunun kalbine nüfuz eder, sana da nüfuz etmesinden korktum." buyurmuştur.⁷

İslam; gıybet etmek, gıybet dinlemek, insanların şahsi işleri hakkında tecessüs (gizli araştırma) yapmak vb. gibi müslümanların birbirlerine karşı kötü zanda bulunmasına sebep olabilecek her şeyi şiddetle yasaklamıştır.

Kaynaklar:

1- Hucurat suresi, 12. ayet.

2- Gurer'ül-Hikem, c.1, s.433.

3- Nehc'ül-Belağa, s.1174.

4- Nehc'ül-Belağa, s.1244.

5- Uşul'ül-Kafi, s.394.

6- Gurer'ül-Hikem, c.1, s.80.

7- Cami'us-Saadât, c.1, s.283.

DOĞRU SÖYLEMEK

Doğru söylemek, sosyal ilişkilerin temel taşlarından biridir. Bu nedenle İslam dini, ahlaki konular arasında doğru söylemeye özel bir önem vermiş ve Kur'an-ı Kerim'in birçok yerinde bundan söz edilmiştir.

İslam açısından doğru söylemenin, ne kadar büyük bir öneme sahip olduğunu Kur'an'a baktığımızda anlayabiliriz. Yani Kur'an-ı Mecid'de nerede bir peygamber övülmek istenmişse, onun çeşitli sıfatları içerisinde özellikle doğru söylemesine değinilmiş olması kâfi gelmektedir.

Kur'an-ı Kerim, Allah'ın Halili (dostu) put kıran İbrahim'i bu sıfatla anmış,¹ pâk ve iffetli Hz. Yusuf'u bu sıfatla övmüş² Hz. İsmail'i (a.s) doğru söyleyen biri olarak tanıtmış,³ Hz. İdris'i (a.s) bununla tavsif etmiş⁴ ve kısacası peygamberler ve evliyaullahtan söz ederken doğru konuşmayı, onların mümtaz ve seçkin kişiliklerinin bâriz bir özelliği olarak zikretmiştir.⁵

İmam Sadık (a.s) buyuruyor ki:

Allah (azze ve celle), bütün peygamberleri doğru söylemek ve emanete hiyanet etmemek emri ile göndermiştir.⁶

İslam, doğru konuşmayı insânî bir erdem sayar.

İmam Sadık (a.s) şöyle buyuruyor:

Kişinin namaz kılıp oruç tutmasına aldanmayın. Çünkü namaz ve oruç onun için bir alışkanlık haline gelmiş de artık terkedemiyor olabilir. İnsanları doğru söylemeleri ve emaneti edâ etmeleriyle tanıyın.⁷

İslam, doğru konuşmanın, amelin iyi olmasında etkili olduğunu söylemektedir. İmam Sadık (a.s) şöyle buyuruyor:

Dili doğruyu söyleyen kimsenin ameli de temiz olur.⁸

İslam Peygamberi (s.a.a) de doğru konuşup emaneti edâ eden kimselere şefaath vaad etmiştir.⁹ Hz. Ali'ye (a.s) ettiği vasiyetlerin başında da her zaman doğru söylemek gelmektedir.¹⁰ Sözün kısası, İslam, kurtuluş ve saadetin ancak doğru konuşmakla mümkün olacağını söylemektedir. Nitekim Hz. Ali (a.s) "Her zaman doğru konuşun. Çünkü o, kurtarıcıdır."¹¹ buyururlar.

Bütün bunlar, İslam'ın doğru konuşma hakkındaki tavsiyeleridir. Ama bundan daha önemlisi, İslam'ın yalan ve yalancılık hususundaki tehdit ve kınamalarıdır. Kur'an-ı Kerim de yalancıları Allah'ın ayetlerine iman etmeyen¹² ve Allah'ın hidayetinden mahrum olan¹³ kimseler olarak tanıtmakta, onların kaderleri hakkında da şöyle buyurmaktadır:

Kıyamet günü, Allah'a karşı yalan söyleyenlerin, yüzlerinin kapkara olduğunu görürsün.¹⁴

İmam Sadık (a.s) buyuruyor ki:

Çok yalan söylemek, insanın yüzünün nurunu götürür, kalbini karartır.¹⁵

Bu işin ne kadar kötü olduğunu anlatabilmek için İmam Bâkır (a.s) şöyle buyuruyor:

Allah (azze ve celle), kötülüğün kapılarını kilitlerle

kilitlemiş, şarabı da o kilitlerin anahtarı kılınmıştır. (Çünkü şarap içip sarhoş olan bir kimse, o halde şuurunu kısmen kaybettiği için her türlü kötülüğü işleyebilir.) Yalan ise şaraptan da kötüdür.¹⁶

İmam Hasan Askeri (a.s) da şöyle buyuruyor:

Bütün kötülükler bir odada toplanmış, yalan da o odanın anahtarı kılınmıştır.¹⁷

Bu yüzdendir ki İmam Bâkır (a.s) yalanı, imanın tahrip edicisi ve yıkıcısı olarak tanıtmaktadır. ¹⁸

Hız. Ali (a.s) da şöyle buyurmaktadır:

İnsan, yalanın ciddisini de, şakasını da terketmedikçe imanını tadını hissedemez.¹⁹

Hız. Resul-i Ekrem (s.a.a) buyuruyor ki:

Mü'min, korkak veya cimri olabilir, ama yalancı olmaz.²⁰

Yalan, rızkı azaltır.²¹

Hız. Ali (a.s) şöyle buyuruyor:

Yalana alışkanlık, fakirliğe sebep olur.²²

Kısacası, Hız. Resul-i Ekrem (s.a.a) buyuruyor ki:

Kurtuluşunuzu yalanda görseniz de, yine de ondan kaçının; çünkü onda helak olmaktan başka bir şey yoktur.²³

İslam, yalancılarla arkadaş olmayı da menetmektedir. Emir'ül-Mü'minin (a.s) şöyle buyuruyor:

Müslümana, yalancıyla arkadaş olmak yakışmaz.²⁴

İmam Seccad (a.s) oğlu İmam Bâkır'a (s.a) şöyle vasiyet eder:

Sakin yalancıyla dost olma; çünkü o serap gibidir; uzağı yakın, yakını da uzak gösterir sana.²⁵

Kaynaklar:

- 1- Meryem suresi, 41. ayet.
- 2- Yusuף suresi, 46. ayet.
- 3- Meryem suresi, 54. ayet.
- 4- Meryem suresi, 56. ayet.
- 5- Meryem suresi, 50. ayet.
- 6- Usul'ül-Kafi, s.360.
- 7- Usul'ül-Kafi, s.360.
- 8- Vesail'üş-Şia, c.2, s.222.
- 9- Vesail'üş-Şia, c.2, s.222.
- 10- Vesail'üş-Şia, c.2, s.222.
- 11- Bihar'ül-Envar, c.15, 2.cüz, s.125.
- 12- Nuhl suresi, 105. ayet.
- 13- Zümer suresi, 3.ayet.
- 14- Zümer suresi, 60.ayet.
- 15- Vesail'üş-Şia, c.2, s.233.
- 16- Vesail'üş-Şia, c.2, s.233.
- 17- Cami'us-Saadât, c.2, s.318.
- 18- Cami'us-Saadât, c.2, s.318.
- 19- Vesail'üş-Şia, c.2, s.234.
- 20- Vesail'üş-Şia, c.2, s.233.
- 21- Cami'us-Saadât, c.2, s.317.
- 22- Sefinet'ül-Bihar, c.2, s.473.
- 23- Müstedrek'ül-Vesail, c.2, s.100.
- 24- Vesail'üş-Şia, c.2, s.233.
- 25- Bihar'ül-Envar, c.15, Kitab'ul-İşret, s.57.

EMANET

Geçen bölümde İslam'ın doğru söylemeye ne kadar önem verdiği anlaşılmış oldu. Doğru söyleme hakkında zikrettiğimiz hadislerin birçoğunda emanet konusuna da değinilmiş olması, dikkat çekicidir. Buradan da insan toplumunun en önemli mutluluk temellerinden birini oluşturan "emanet" konusunun, İslam açısından ne kadar büyük bir öneme sahip olduğunu anlamak mümkündür.

Kur'an-ı Kerim, bir yerde müslümanlara açıkça emaneti sahibine teslim etmeyi emretmekte,¹ başka bir yerde de emanete riayeti, mü'minlerin başta gelen sıfatlarından biri olarak saymaktadır.²

Ayrıca Nuh, Hud, Salih, Lut, Şuayb ve Musa (aleyhimusselam) gibi birçok peygamberi "güvenilir (emin) peygamber" olarak tanıtmaktadır.³

Peygamber-i Ekrem (s.a.a) de şöyle buyurmaktadır:

Emanet(e riayet)i olmayan kimsenin imanı da olmaz.⁴

İslam, arkadaşın ilk vazifesini, emanettarlık bilmektedir. İmam Sadık'a (a.s) yol arkadaşlığının hakkı nedir?" diye sorulduğu zaman şöyle buyurmuştur:

Emanetlerini (korumaya çalışıp sonra da) kendilerine iade etmektir.⁵

Yine İmam Sadık (a.s) buyuruyor ki:

Hız. Hüseyn'in (a.s) katili olsa dahi emaneti sahibine teslim edin.⁶

Eğer Hız. Ali'nin (a.s) katili, kılıcını benim yanımda emanet olarak bırakır, ben de kabul edersem, emanete hiyanet etmez, onu kendisine iade ederim.⁷

Emanete hiyanet etmemek, insanın dünya hayatını da olumlu yönde etkilemektedir. İmam Sadık (a.s) oğluna şöyle buyuruyor:

Oğulcağızım, emanettarlık senin hem dünyanı, hem de ahiretini korur. Emanettar ol ki, her zaman zengin olasın.⁸

Yine İmam Sadık (a.s), her zaman ashabıyla vedalaştığında onlara iki şeyi tavsiye eder ve; "Bunlar, rızkın anahtarıdır." buyururdu: "Doğru konuşmak ve iyi olsun, kötü olsun, emaneti sahibine teslim etmek." ⁹

Hız. Resulullah (s.a.a) da şöyle buyuruyor:

Emanettarlık, rızıkta bolluk getirir; emanete hiyanet ise fakirlik getirir.¹⁰

Kaynaklar:

1- Nisa suresi, 58. ayet.

2- Mü'minun suresi, 8. ayet.

3- Şuara suresi, 107, 125, 143, 162 ve 178. ayetler ile Duhan suresi, 18. ayet.

4- Bihar'ül-Envar, c.15, Kitab'ul-İşret, s.149.

5- Vesail'üş-Şia, c.2, s.203.

6- Bihar'ül-Envar, c.15, Kitab'ul-İşret, s.148.

7- Furu'ül-Kafi, c.1, s.365.

8- Bihar'ül-Envar, c.15, Kitab'ul-İşret, s.149.

9- Seftinet'ül-Bihar, c.1, s.41.

10- Bihar'ül-Envar, c.15, Kitab'ul-İşret, s.148.

HASTALARI ZİYARET ETMEK

Hastalar, genellikle her şeyden daha çok sevgi, muhabbet ve morale ihtiyacı olan bitkin ve gönlü yıpranmış kimselerdir. Çünkü onlar, kendilerini zavallı ve çaresiz bir fert olarak görmekte, bazen de tamamıyla kendilerinden ümitlerini kesmektedirler. Açıktır ki böylesi bir buhrani durumda dost ve din kardeşlerinin ziyareti, onlar için büyük bir teselli sayılır, acılarını azaltır ve ruhlarını okşar.

Bu yüzden İslam, bu konuya da önem vermiş, hastaların ziyaretinin hiçbir zaman unutulmamasını emretmiştir. Aziz İslam Peygamberi (s.a.a) buyuruyor ki:

Hangi müslüman, bir hastayı ziyaret ederse, Allah'ın rahmetine dalmış olur; yanında oturunca da Allah'ın rahmetinde yerini tesbit etmiş olur. Sabahleyin onu ziyaret ederse, yetmiş bin melek akşama kadar ona dua eder; akşamleyin ziyaret edince de, yetmiş bin melek sabaha kadar ona dua eder.¹

Hastaları Nasıl Ziyaret Etmeli?

İslam, "Hastaları ziyaret ettiğiniz zaman durumlarını sorun ve onlara dua edin ki, bu vesileyle yürekleri sükunet bulsun" diye emretmektedir. Sevgili İslam Peygamberi (s.a.a)

buyuruyor ki:

Hastaları ziyaret edin; ölümlerin cenazesine katılın; (bu) size ahireti hatırlatır ve hastaya, "Allah'ım, ona kendi şifan ile şifa ver, onu tedavi et ve sıhhat ve afiyet ile onu bu beladan kurtar" diye dua edin.²

Bir hastayı ziyarete gittiğiniz zaman az da olsa ona bir hediye götürün. Hz. Peygamber-i Ekrem (s.a.a) buyuruyor ki:

Kim, bir hastaya gönlü istediği yiyeceği verirse, Allah ona cennet meyvelerinden verir.³

İmam Sadık (a.s) bir hastanın ziyaretine gitmekte olan dostlarından bir gruba: "Yanınızda bir elma veya bir ayva veya bir turunc veya birazcık güzel koku veya bir parça ud var mı?" diye sordu. "Yanımızda hiçbir şey yoktur." dediler. İmam: "Bilmiyor musunuz hasta, yanına yiyecek götürülmesini sever?" buyurdu.⁴

Hasta ziyaretçisinin, yiyecek ve içeceklerle ağırlanma gibi bir beklentisi olmamalıdır. Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) hastanın yanında bir şey yemeği nehyetmiş "aksi takdirde ziyaretinin sevabı kalmaz" diye uyarıda bulunmuştur.⁵

İslam, üç güne kadar (ki tabii olarak hastanın durumunun nasıl olacağı bilinmemektedir) hastayı ziyarete gitmemeyi emretmektedir.

Hz. Ali (a.s) şöyle buyuruyor:

Hastanın ziyareti, hastalığının üçüncü gününden sonra olur.⁶

Ziyaret, hastanın rahatsız olup zahmete düşmesine de sebep olmamalıdır. Bu yüzden hastanın yanında fazla oturmamak müstehaptır. Hz. Ali (a.s) "Hastanın yanında az oturan ziyaretçi

daha çok sevap alır. Ama hastanın kendisi onun çok oturmasını isterse, bu başka." buyurmuştur.⁷

İmam Sadık (as) da şöyle buyuruyor:

Ziyaretinin tam olmasını istiyorsan, hastayla görüştükten sonra çabuk yanından kalk. Çünkü cahilin ziyareti, (hastanın yanında çok oturması sebebiyle) hasta için kendi ağrısından daha rahatsız edici olur.⁸

İslam, hastalara günlük işlerinde yardımcı olmayı emretmektedir. Peygamber-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyururlar:

Her Kim, bir hastanın herhangi bir ihtiyacını gidermeye çalışırsa, ister onu gidermeye muvaffak olsun, ister olmasın, günahları bağışlanmış olur.⁹

Kaynaklar:

1- *Bihar'ül-Envar*, c.18, s.146.

2- *Bihar'ül-Envar*, c.18, s.145.

3- *Bihar'ül-Envar*, c.18, s.145.

4- *Vesail'üş-Şia*, c.1, s.122.

5- *Bihar'ül-Envar*, c.18, s.146.

6- *Bihar'ül-Envar*, c.18, s.146.

7- *Fürü'ül-Kafi*, c.1, s.33.

8- *Fürü'ül-Kafi*, c.1, s.33.

9- *Bihar'ül-Envar*, c.18, s.144.

ACI VEYA FELAKETE UĞRAYANLARIN DİRDİNE ORTAK OLMAK

Acıya uğrayan matemli biriyle dertleşmek onun üzüntü ve kederini biraz hafifletir. Bu yüzden İslam, müslümanları bu işe teşvik etmiş ve hadislerde bu iş için büyük bir sevap vaad edilmiştir. İmam Sadık (a.s) şöyle buyurmaktadır:

Kim, musibete uğramış olan birine başsağlığı dilerse, musibete uğrayan kimsenin sevabının aynısı ona da verilir, musibete uğrayan kişinin sevabından da hiçbir şey eksiltilmez.¹

Bir felakete uğramış kimseler birkaç gün çok perişan ve üzgün oldukları için adeta kendilerini unuturlar. Hatta kendilerine yemek yapacak halleri de olmaz. Bu yüzden İslam, (günümüzde yaygın olan adetin tam tersine) üç güne kadar komşuların onlara yemek yapıp götürmelerini emrediyor. İmam Sadık (a.s) şöyle buyuruyor:

Musibet sahibi kimseye, üç güne kadar komşularının yemek vermesi gerekir.²

Musibet sahiplerinin evinde yemek yemek, cahiliye

döneminin işlerindendir. İslami örf, (hilakis) onlara yemek götürmeyi icab etmektedir. Nitekim Hz. Nebbiyy-i Ekrem (s.a.a), Cafer b. Ebi Talib'in ölüm haberi gelince onun ailesi hakkında böyle emretmişti.³

Başkalarının Sevinç ve Üzüntülerine Ortak Olmak

İslam, yalnızca musibete uğramış kimselerle birlikte dertlenmeyi gerekli biliyor değildir. Esasen İslam, bütün programlarını "muvasat" (hemdertlik) ilkesi üzerine bina etmiş bir dindir. Kur'an-ı Mecid'de Allah, Peygamberinin (s.a.a) yârânını överken şöyle buyurmaktadır:

Onunla (Peygamber'le) birlikte olanlar, kâfirlere karşı zorlu, kendi aralarında ise merhametlidirler.⁴

Onlar ki, birbirlerini sabretmeye çağırır ve merhameti birbirlerine tavsiye ederler.⁵

İmam Sadık (a.s) şöyle buyuruyor:

Üç grubun duası kesinlikle kabul olur: (Bunlardan biri de) Mü'minin, kendisiyle dertleşen mü'min kardeşi hakkındaki hayır duası ile gücü yettiği ve kardeşinin de onun yardımına mübrem ihtiyacı olduğu halde onun derdine ortak olmayan kimse hakkındaki bedduasıdır).⁶

Kaynaklar:

1- Vesail'üş-Şia, c.1, s.166.

2- Vesail'üş-Şia, c.1, s.169.

3- Vesail'üş-Şia, c.1, s.169.

4- Fetih suresi, 29. ayet.

5- Beled suresi, 17. ayet.

6- Bihar'ül-Envar, c.15, Kitab'ul-

İşret, s.112.

KİMLERLE OTURUP KALKALIM?

İslam, dostluk ve arkadaşlık mesccesine önem vermekte ve müslümanlara iyi kimselerle dostluk kurup salih ve takvalı insanlarla oturup kalkmayı emretmektedir. Sevgili İslam Peygamberi (s.a.a) buyurdu ki:

"Cennet bahçelerinden olan bir bahçe gördüğünüz zaman ondan yararlanın." "Nedir bu cennet bahçesi, ya Resulellah?" diye sorulunca: "Mü'minlerin toplantılarıdır." dedi. ¹

Allah (azze ve celle), Peygamberine şöyle emrediyor:

Sabah akşam Rablerini çağırıp O'nun rızasını isteyenlerle birlikte olmaya çalış. Dünya hayatının (aldatıcı) süsünü isteyerek gözlerini onlardan kaydırma. Kalbini bizi zikretmekten gafletle düşürdüğümüz, kendi istek ve tutkularına uyan ve işi zayi edilene itaat etme. ²

Hız Peygamber-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyururlar:

Salih arkadaş, yalnızlıktan daha iyidir; yalnızlık da kötü arkadaştan iyidir. ³

İnsanların en mutlusu, saygıdeğer insanlarla oturup kalkan kimsedir. ⁴

Kişi, dost ve arkadaşının dini üzeredir. ⁵

Yine Hz. Peygamber-i Ekrem (s.a.a) iyi arkadaşı şöyle tanımlar:

(İyi arkadaş o kimsedir ki,) Onu görmenez size, Allah'ı hatırlatsın, konuşması, ilminizi artırsın, amelleri, ahireti hatırlamanıza sebep olsun.⁶

İki arkadaş birbirinin öğüt vericisi olmalı, kusur ve eksikliklerini birbirlerine hatırlatmalıdırlar. En iyi arkadaş da, bu vazifeyi en iyi veçhiyle yerine getiren kimsedir. İmam Sadık (as) şöyle buyururlar:

Kardeşlerimin bana en sevimlisi, kusurlarımı bana hatırlatan kimsedir.⁷

Kim, müslüman kardeşini kötü bir işte görür ve gücü yettiği halde onu o işten vazgeçirmezse, ona hiyanet etmiştir.⁸

İslam, müslümanları salih kimselerle dost olmaya teşvik eder. İmam Sadık (a.s) bu hususta şöyle buyurmuştur: "Kalbinden bir öğüt vericisi, nefsinden bir alıkoyucusu ve kendisine doğru yolu gösterecek (salih) bir dostu olmayan kimse, düşmanın boyunduruğu altına girer."⁹

Aynı şekilde İslam, müslümanları, kötü, alçak ve cahil kimselerle oturup kalkmaktan sakındırmıştır. Hz. Nebiyy-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyururlar:

İnsanların en akıllısı, cahillerden kaçan kimsedir.¹⁰

Hız. Emir'ül-Mü'minin (as) de şöyle buyururlar:

Kötü kimselerle oturup kalkmak, iyi insanlar hakkında kötü zanda bulunmaya sebep olur.¹¹

Kötü arkadaş, Allah'a karşı isyanı, senin gözünde süslü (ve güzel) gösteren kimsedir.¹²

İslam önderleri, yüce sıfatlar ve ahlaki erdemlerden yoksun olan kimselerle dost olmayı, onlarla oturup kalkmayı şiddetle yasaklamışlardır. İmam Bâkır (as) buyuruyor ki:

Su dört kişiyle dost ve arkadaş olma: Ahmak, cimri, korkak ve yalancı. Çünkü ahmak, sana yarar vermek isterken zarar verir; cimri de senden alır, ama sana vermez; korkak ise (tehlike anlarında) senden ve valideyninden (ebeveyninden) kaçır; yalancı da (her zaman yalan konuştuğu için) bazen doğru konuşsa da sözüne inanılmaz (böylece ondan hiçbir fayda elde edilmez).¹³

Hız. Resul-i Ekrem (s.a.a) kötü arkadaşı "ölü" olarak adlandırmış ve şöyle buyurmuştur:

"Ölülerle oturup kalkmak, kalbi öldürür."

"Ölülerle oturup kalkmak da nedir, ya Resulallah?" diye sorulunca şöyle buyurdu: "İmandan sapmış ve Allah'ın hükümlerine baş eğmeyen kimselerle oturup kalkmak, ölülerle oturup kalkmak gibidir." (14)

İmam Sadık (as) şöyle buyurur:

Dostlarımızı iki huyla deneyin; bu iki huy onlarda olursa, onlarla dostluğunuzu sürdürün; olmazsa, onlardan uzaklaşın: Namazları vaktinde kılmaya dikkat etmek; dar ve geniş günlerinde kardeşlerine iyilikte bulunmak.¹⁵

Kaynaklar:

1- *Bihar'ül-Envar*, c.15, *Kitab'ul-İşret*, s.51.

2- *Kehf suresi*, 28. ayet.

3- *Bihar'ül-Envar*, c.15, *Kitab'ul-İşret*, s.51.

4- *Bihar'ül-Envar*, c.15, *Kitab'ul-*

İslam ve Toplumsal Hayat

İşret, s.51.

5- *Sefinet'ül-Bihar, c.1, s.168.*

6- *Bihar'ül-Envar, c.15, Kitab'ul-İşret, s.51.*

7- *Vesail'üs-Şia, c.2, s.205.*

8- *Bihar'ül-Envar, c.15, Kitab'ul-İşret, s.52.*

9- *Bihar'ül-Envar, c.15, Kitab'ul-İşret, s.51.*

10- *Bihar'ül-Envar, c.15, Kitab'ul-İşret, s.52.*

11- *Bihar'ül-Envar, c.15, Kitab'ul-İşret, s.52.*

12- *Bihar'ül-Envar, s.15, Kitab'ul-İşret, s.52.*

13- *Bihar'ül-Envar, c.15, Kitab'ul-İşret, s.52.*

14- *Bihar'ül-Envar, c.15, Kitab'ul-İşret, s.52.*

15- *Vesail'üs-Şia, c.2, s.20.*

GÜLER YÜZLÜLÜK VE GÜZEL AHLAK

İnsanların birçoğu, saadet ve şakaveti (bedbahthı), mutluluk ve mutsuzluğu; servet, mal, makam ve mevkinin olup olmamasında aramaktalar. Ama İslam, saadetin, insanın manevi ve ahlaki değerini artıran şeylerden kaynaklandığına inanmaktadır. Ki bunlar başlıca İslam önderlerinin sözlerinde açıklanmıştır. Bunlardan biri de, güzel ahlak ve güler yüzlülüktür. İmam Sadık (a.s) buyuruyor ki:

Güzel ahlak, kişinin saadetindendir.¹

Bu yüzden, alemlerin Rabbi olan Allah, Resulünü bu sıfatla övmüş, "Ve şüphesiz sen, pek büyük bir ahlaka sahip- sin." ² buyurmuştur.

Yine İslam'ın hızlı ilerleyişini de bu nedene dayandırarak şöyle buyuruyor:

Eğer kaha ve katı yürekli olsaydın, onlar çevrenden dağılır giderlerdi.³

İyi ahlak ve güzel huyun İslam'da özel bir yeri vardır. İmam Bâkır (a.s) buyuruyor ki:

Ahlakı daha güzel olanın, imanı da daha kâmil olur.⁴

İmam Sadık (a.s) buyuruyor ki:

İnsanlardan akli en kâmil olan, en güzel huya sahip olandır.⁵

Allah (azze ve celle), sizin için din olarak İslamı beğendi. Siz de cömert ve güzel ahlâklı olarak ona layık müslümanlar olun.⁶

İslam, bazen de güzel ahlâkın ahiretteki iyi neticelerini hatırlatarak, insanları güzel ahlâklı olmaya teşvik ediyor. Peygamber-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyuruyor:

Güzel ahlak sahibine, gündüzleri oruç tutup geceleri ibadete duran kimsenin sevabının aynısı verilir.⁷

Ümmetimden en çok, (kalplerinde) Allah korkusu olan ve güzel ahlak sahibi olanlar cennete gireceklerdir.⁸

İmam Sadık (a.s) da şöyle buyuruyor:

Allah Teala, kuluna güzel ahlakından dolayı, Allah yolunda gece gündüz cihad eden kimseye verdiği sevabı verir.⁹

Güneş buzu erittiği gibi güzel ahlak da günahları eritir (yok eder).¹⁰

(Buna karşılık) Sirke balı bozduğu gibi kötü ahlak da insanın amellerini bozar.¹¹

Nebiyy-i Mükerrerem (s.a.a) de buyuruyor ki:

Kötü ahlak sahibi, hiçbir zaman tövbe etmeye muvaffak olmaz. Çünkü bir günahtan tövbe eder, ondan daha büyük bir günaha düşer.¹²

İslam bazen de insanın, kötü ahlak sonucu düçar olacağı ferdi ve içtimai mahrumiyetlere değinerek, güzel ahlak sonucu elde edeceği faydaları beyan eder. İmam Sadık (a.s)

şöyle buyuruyor:

İyilik etmek ve güzel ahlaklı olmak, ülkeyi bayındır eder, ömürleri uzatır.¹³

Kötü ahlak sahibi, kendisine işkence etmektedir.¹⁴

Aziz İslam Peygamberi (s.a.a) akrabalarına şöyle tavsiyede bulunuyor:

"Ey Abdulmuttalib oğulları, sizler mallarınızla bütün insanları razı edecek değilsiniz (buna gücünüz yetmez). Öyleyse onlarla güler yüz ve güzel ahlakla karşılaşın (buna gücünüz yeter)." (15)

Güzel Ahlâklılık Nedir?

Hz. İmam Sadık (a.s) "Güzel ahlâklılık nedir?" diye sorulduğu zaman şöyle buyurdular:

Alçak gönüllü olman, güzel söz söylemen ve insanlarla güler yüzle karşılaşmandır.¹⁶

Kaynaklar:

1- Müstedrek'ül-Vesail, c.2, s.83.	9- Vesail'üş-Şia, c.2, s.221.
2- Kalem suresi, 4. ayet.	10- Vesail'üş-Şia, c.2, s.221.
3- Âl-i İmran suresi, 159. ayet.	11- Vesail'üş-Şia, c.2, s.475.
4- Vesail'üş-Şia, c.2, s.220.	12- Vesail'üş-Şia, c.2, s.485.
5- Vesail'üş-Şia, c.2, s.221.	13- Vesail'üş-Şia, c.2, s.221.
6- Vesail'üş-Şia, c.2, s.445.	14- Vesail'üş-Şia, c.2, s.475.
7- Vesail'üş-Şia, c.2, s.221.	15- Vesail'üş-Şia, c.2, s.222.
8- Vesail'üş-Şia, c.2, s.221.	16- Vesail'üş-Şia, c.2, s.222.

AHDE VEFA

"Vefa" sözcüğü her yerde saygıyla anılan ve kendisine çok önem verilen bir kelimedir.

İslam açısından ahd ve antlaşmaya vefa, yüce insani erdemlerden sayılır. Kur'an-ı Kerim'de ahitlerine vefa edenler övülmüştür.¹

Yine Kur'an-ı Kerim'de, açıkça şöyle emredilir:

Ahde vefa edin; çünkü ahit (ağır) bir sorumluluktur.²

Allah'ın büyük peygamberi Hz. İsmail de şöyle övülmektedir:

"O, vaadinde doğruydu ve gönderilmiş bir peygamberdi.³

İslam açısından ahde vefa, dinin dayanaklarından biri olarak tanınmıştır. Hz. Ali (as) şöyle buyurur:

"Ahde vefa, din ehli olan kimselerin nişanelerindendir.⁴

Nebiy-i Ekrem (saa) şöyle buyuruyor:

Ahdine vefa etmeyenin dini de olmaz.⁵

Allah'a ve kıyamet gününe imanı olan, vaad ettiği zaman vefa etmelidir.⁶

Hız. Ali (as) şöyle buyuruyor:

Ahde vefa, imanin belirtilerindendir.⁷

İslam, ahde vefasızlığı nifakın alametlerinden bilmiştir. Hız.

Peygamber-i Ekrem (s.a.) şöyle buyururlar:

Şu dört huy kimde olursa münafıktır; bunlardan biri de (onda) olursa, nifaktan bir pay onda vardır, demektir: Konuştuğu zaman yalan söylemek, söz verdiği zaman sözünde durmamak, ahileştiği zaman ahidini bozmak, düşman olduğu zaman da haddini aşmak.⁸

Peygamberlerin Sünneti

Kur'an-ı Kerim, daha önce de dediğimiz gibi Hz. İsmail'i (a.s) "vaadinde doğru" olmakla övüyor. İmam Sadık (a.s) bu hususta şöyle buyuruyor:

Hız. İsmail (a.s), bir adama, Mekke'nin dışında "Sıfah" denilen yerde kendisini bekleyeceğine dair söz verdi. Uzun bir müddet orada adamı bekledi, ama adam gelmedi. Mekke halkı Hz. İsmail'i arıyor, ama nerede olduğunu bilemiyorlardı. Bir gün bir adam oradan geçerken şaşkınlık içinde gözleri ona ilişti ve: "Ey Allah'ın peygamberi, sen neredesin? Artık senin ayrılığına tahammül edemez olduk." dedi. Hz. İsmail: "Falan adam, o gelinceye kadar burada bekleyip bir yere gitmememi istedi, ben de kabul ettim. O gelmeyinceye kadar buradan ayrılmam." dedi. Halk o adamı arayıp: "Ey Allah'ın düşmanı, Peygamber'e söz veriyor, sonra sözünde durmuyorsun değil mi?" dediler. Adam yaptığı hatayı anlayarak Hz. İsmail'e gelip: "Ey Allah'ın Peygamberi, sana söz verdiğimi unutmuştum (beni bağışla)." dedi. Bu yüzden Allah Teala: "Kitapta İsmail'i de an; çünkü o vaadinde doğruydı." buyurur.⁹

Yine İmam Sadık (a.s) buyuruyor ki:

Resulullah (s.a.a) bir taş üzerinde oturmuşken birine: "Sen gelinceye kadar burada seni bekliyorum." diye söz verdi. Güneş şiddetle Resulullah'ın oturduğu yere vurmaya başlayınca ashab: "Ya Resulellah, gölgeye gelsenize!" dediler. Hz. Peygamber (s.a.a): "Ben, onu burada bekleyeceğim dedim. Eğer gelmezse, kıyamet gününe kadar buradan ayrılmam!" buyurdular.¹⁰

Bunlar gerçekte bizlere ahde ve antlaşmaya vefanın önemini anlamamız için büyük bir derstir.

Şunu bilelim ki, eğer toplumumuzda ahde vefa ilkesine hakkıyla riayet edilirse, birçok meseleler kendiliğinden hallolup gidecektir.

Kaynaklar:

1- Bakara suresi, 177. ayet.	8- Bihar'ül-Envar, c.15, Kitab'ul-İşret, s.143.
2- İsrâ suresi, 34. ayet.	9- Bihar'ül-Envar, c.15, Kitab'ul-İşret, s.144.
3- Meryem suresi, 54. ayet.	10- Bihar'ül-Envar, c.15, Kitab'ul-İşret, s.144.
4- Sefinet'ül-Bihar, c.2, s.675.	
5- Sefinet'ül-Bihar, c.2, s.294.	
6- Cam'us-Saadât, c.2, s.327.	
7- Müstedrek'ül-Vesail, c.2, s.60.	

İSTİŞARENİN ÖNEMİ

İnsanlar meselelerini nasıl halledeceğini ve nasıl onların üstesinden geleceğini düşünür. Sorunlara galip olmanın en iyi yollarından biri, başkalarına danışmak ve onların fikirlerinden yararlanmaktır. Hz. Ali (a.s) şöyle buyurmaktadır:

İstişare gibi bir dayanak yoktur.¹

İstişare, hidayet kaynağıdır.²

İmam Sadık (a.s) şöyle buyururlar.

Hiç kimse, (işlerinde başkalarına) danışıp da helak olmaz.³

Peygamber-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyuruyor:

İhtiyat, (işlerinde) görüş sahiplerine danışıp onların sözüne bakmandır.⁴

Kur'an-ı Kerim Peygamber'e işlerde ashabıyla müşavere etmesini emretmekte,⁵ ayrıca Rablerine icabet eden, namazı dosdoğru kılan ve işlerini istişareyle yapan kimseleri de övmektedir.⁶

İslam, başkalarının görüşüne ehemmiyet vermeyerek kendi görüşüyle hareket edenleri kınamaktadır. Hz. Ali (a.s) buyuruyor ki:

Kendi bildiğiyle hareket edip danışmadan iş gören helak olur gider; insanlara danışan ise, onların akıllarına ortak

olmuş olur.⁷

İmam Sadık (a.s) şöyle buyuruyor:

Kendi bildiğince davranan, sapıklıklar uçurumunun kıyısında durmuştur.⁸

Yine Hz. Ali (a.s) oğlu Muhammed b. Hanefiyye'ye şöyle vasiyet ediyor:

Kendi bildiğiyle yetinip başkalarının görüşlerinden istifade etmeyen, kendini tehlikeye atmış olur. Çeşitli görüşlerden faydalanansa, hata yapacağı yeri bilir (de hataya düşmez).⁹

Kimlere Danışalım?

İslam, herkese danışmaya da müsaade etmemekte ve işlerimizde ehliyetli olan kimseleri bizlere tanıtarak onlara danışmamızı emretmektedir. İmam Sadık (a.s) şöyle buyuruyorlar:

İşlerinde, Rablerinden korkan kimselere danış.¹⁰

İşlerinde, akıllı ve takvalı kişiler danış; çünkü onlar hayırdan başkasını emretmez. Onlara muhalefet etmekten sakın; çünkü akıllı ve takvalı kimselere muhalefetten, din ve dünyamıza zarardan başka bir şey yoktur.¹¹

Bir başka hadiste de şöyle buyuruyor:

İstişarenin birtakım şartları vardır ki riayet edilmezse, zararı faydasından daha çok olur. İstişare edilen kişi, akıllı, hür ve dindar, dost ve kardeş olmalı, derdini ve sırrını iyice ona anlatmalı, o da onu gizli tutmalıdır. Çünkü akıllı olduğu için onun fikrinden yararlanırsın; hür ve dindar olduğu için senin hayrına olanı söylemeye

çalışır, dost ve kardeş olduğu için sırrını gizli tutar; derdini ve sırrını iyice ona anlattığın, o da aynen senin gibi, senin derdinden haberdar olduğu için de istişarede herhangi bir eksiklik kalmaz.¹²

İslam, bu konuda kişilerin makam ve mevkisine de bakmamaktadır. Gördüğümüz gibi Hz. Peygamber'i (s.a.a) de ashabıyla müşavere etmekle görevlendiriyor. İmam Sadık (a.s) şöyle buyuruyor:

İnsanın istişare ettiği zaman küçüleceğini, alçalacağını zannetmeyin Allah, onu daha da yüceltir ve işlerin en hayırlısına ve Allah'a en yakın olanına hidayet eder.¹³

İmam Rıza (a.s) değerli babası İmam Musa b. Câfer (a.s) hakkında şöyle buyurur:

Aklı, bütün insanların aklından üstün olduğu halde, bazen zenci olan kölesiyle de müşavere ediyordu. Kendisine: "Böyle birisiyle mi müşavere ediyorsun?" diye itiraz edilince: "Olur ki Allah Teala, meseleyi onun diliyle halleder" buyurdu.¹⁴

İslam, güzel huylardan yoksun kötü sıfatlar sahibi kimselerle istişare etmeyi yasaklamıştır. Bu konuda Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) Hz. Ali'ye (a.s) şöyle buyuruyor:

Korkağa danışma; çünkü o işleri sana zorlaştırır. Tutkuna da danışma, çünkü o da senin tutkunluğunu artırır (maslahatının ne olduğuna dikkat etmez).¹⁵

İstişarede Hiyanet Etmeyin !

İslam, insanları, işlerini birine danışarak yapmaya çağırdığı gibi müslümanlara asla istişarede hiyanet etmemelerini ve asıl görüşlerini söylemelerini emretmektedir. Hz. Ali (a.s) bu

konuda şöyle buyuruyor:

Ben, istisarede müslümanlara hiyanet eden kimseden beri ve uzağım.¹⁶

Kendisine danışılan kişi, halkın güvendiği kimsedir (onlara hiyanet etmemelidir).¹⁷

Kaynaklar:

1- *Vesail'üş-Şia*, c.2, s.207.

2- *Vesail'üş-Şia*, c.2, s.207.

3- *Vesail'üş-Şia*, c.2, s.207.

4- *Bihar'ül-Envar*, c.15, *Kitab'ul-İşret*, s.146.

5- *Âl-i İmran* suresi, 159. ayet.

6- *Şura* suresi, 38. ayet.

7- *Nehc'ül-Belağ*, s. 1155.

8- *Bihar'ül-Envar*, c.15, *Kitab'ul-İşret*, s.146.

9- *Vesail'üş-Şia*, c.2, s.208.

10- *Vesail'üş-Şia*, c.2, s.207.

11- *Vesail'üş-Şia*, c.2, s.207.

12- *Vesail'üş-Şia*, c.2, s.208.

13- *Vesail'üş-Şia*, c.2, s.207.

14- *Vesail'üş-Şia*, c.2, s.208.

15- *Vesail'üş-Şia*, c.2, s.208.

16- *Bihar'ül-Envar*, c.15, *Kitab'ul-İşret*, s.144.

17- *Vesail'üş-Şia*, c.2, s.208.

YOLCULUKTA

Birçok nimetler, başarılar ve tecrübeler, yeryüzünde dolaşmak ve dünyanın muhtelif yerlerini gezme sonucu elde edildiğinden İslam, halkı yolculuğa çıkmaya teşvik etmiştir. Hz. Resul-i Ekrem (s.a.v) şöyle buyururlar:

Yolculuğa çıkın, sıhhatli olasınız. Yolculuğa çıkın, kazanç elde edersiniz.¹

Ama İslam yolcu için evinden çıktığı andan itibaren tekrar evine dönünceye kadar psikolojik ve sosyal açıdan önemli olan hüküm ve emirler beyan etmiştir. Mesela, yolculuğa çıkmak isteyen, önce kendisine iyi bir arkadaş bulmasını tavsiye eder.

Bu konuda Hz. Resul-ü Ekrem (s.a.a) şöyle buyuruyor:

İnsanların en kötüsünü size bildireyim mi? (İnsanların en kötüsü) yalnız yolculuğa çıkan, misafiri kovan ve kölesini döven kimsedir.²

İslam, müslümanların daima Allah'ı anmalarını ve hiçbir zaman O'nu unutmamalarını istemektedir. Bu yüzden yolcuya da hareket etmek istediği zaman dua etmesini emretmektedir. Hz. Peygamber-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyuruyor:

Kişinin yolculuğa çıkmak istediği zaman ailesi arasında kendi yerine bırakacağı en iyi şey, iki rekat namaz kılıp:

Allah'ım! kendimi, ehlimi, malımı, soyumu, dünyamı, ahiretimi, emanetimi ve işimin akibetini sana emanet ediyorum." demesidir. Kim bunu yaparsa, Allah ona istediğini verir (onu ve ona ait olanları korur).³

Birçoklarının, bazı günlerin yolculuk için iyi, bazı günlerin de kötü olduğunu zannetmelerinin tersine İslam, "Ne zaman isterseniz, Allah'a güvenerek ve O'nun yolunda infakta bulunarak yolculuğa çıkabilirsiniz." demektedir.

İmam Sadık (a.s) şöyle buyuruyor:

Sadaka ver ve istediğin gün yolculuğa çık.⁴

Yine İmam Sadık'a (a.s) "Çarşamba veya diğer herhangi bir günde yolculuğa çıkmanın bir sakıncası var mı?" diye sorulunca şöyle buyurdular:

Yolculuğuna sadakayla başla ve Ayet'el-Kürsi oku (da istediğin zaman yola) çık.⁵

Yine İmam Bâkır (a.s) ve İmam Sadık (a.s) şöyle buyururlar:

Babam, ayın son çarşambası gibi halkın kötü bildiği bir günde yolculuğa çıktığı zaman sadaka verir, öyle çıkardı.⁶

Yol arkadaşları, birbirlerine karşı son derece saygılı ve sevgili olmalı, yolculuklarını sefa, samimiyet ve güleryüzlülükle sona erdirmelidirler. Hz. Peygamber-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyurur:

Kendi azığından arkadaşlarına da vermek, onlara karşı güzel ahlâklı olmak ve onlarla günah olmayacak şekilde şaka yapmak yolcunun karakterindendir.⁷

Yolculukta yanına fazla ve güzel azık alıp arkadaşlarına da vermek, onlardan ayrıldıktan sonra

sırlarını gizlemek ve Allah'ın gazabına sebep olmayacak konularda onlarla şaka yapmak kişinin karakterliliğindendir.⁸

Yine Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) buyuruyor ki:

Birlikte yolculuğa çıkan kimselerin, beraberlerinde götürdükleri azıkları çıkarıp hep birlikte yemeleri sünnettendir. Çünkü bu, onların kendileri için daha hoş, ahlâkları için de daha güzeldir.⁹

Yolculuğa çıktığı zaman yanına güzel azık almak, kişinin yüceliğindendir.¹⁰

Yol arkadaşlarının hepsi, kendisini ötekilerle eşit bilmeli, onlara üstünlük taslamamalı, arkadaşlarına hizmet etmeyi kendisi için bir iftihar saymalıdır. Aziz İslam Peygamberi (s.a.a) şöyle buyuruyor:

Bir topluluğun efendisi, yolculukta onlara hizmet edenidir.¹¹

Yine Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) ashabından bir grup ile birlikte çıktığı bir yolculukta bir koyun kesip yemek yapmak istediklerinde ashaptan biri koyunu kesme vazifesini, diğeri derisini yüzmeyi, bir başkası onu parçalayıp doğramayı, dördüncüsü de onu pişirmeyi üstlenince Hz. Peygamber (s.a.a): "Odun toplamak da bana ait." buyurdu. Ashap: "Ya Resulellah! Bunu da biz yaparız." dediler. Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a): "Evet, yapabileceğinizi biliyorum; ama Allah, arkadaşları içerisinde kendisi için bir ayrıcalık gözetken kulunu sevmez." buyurdu, sonra da kalkıp odun toplamaya başladı.¹²

İmam Seccad (a.s) daima kendisini tanımayan bir toplulukla yolculuk yapar ve onlara yol arkadaşlarına hizmet edenlerden

biri olmayı şart koşardı. Bir defasında yine kendisini tanımayan bir toplulukla yolculuk yaparken yol esnasında bir adam onu görerek tanıdı. Kafile ehline: "Bunun kim olduğunu biliyor musunuz?" diye sordu. "Hayır, bilmiyoruz." diye cevap verdiler." Bu, Ali b. Hüseyin'dir." denilince bunu duyan kafile ehli, İmam Seccad'ın (a.s) üzerine üşüşerek elini ayağını öpmeye başlayıp: "Ey Allah Resulü'nün oğlu, bizi cehennem ateşine mi sokmak istiyordun? Alah korusun, elimiz veya dilimizden sana karşı bir saygısızlık çıksaydı, ne yapardık? İlelebet bedbaht olmaz mıydık? Niçin böyle yaptınız?" diye yakındılar. İmam şöyle buyurdu:

Ben bir defa beni tanıyan kimselerle yolculuk yaptım. Onlar Allah Resulü'nün hatırı için bana hakketmediğim saygıyı gösterdiler. Sizin de öyle yapacağınızdan korktuğum için kendimi tanıtmamayı daha uygun buldum.¹³

İslam, yol arkadaşlarının haklarına saygılı olmanızı ve bu hakları en iyi vechiyle yerine getirmemizi emretmektedir. Bu yüzden Hz. Peygamber-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyurmaktadırlar:

Hastalandığı zaman arkadaşlarının kendisini üç gün beklemeleri yolcunun hakkıdır.¹⁴

İslam, "yol arkadaşınızdan ayrılmak istediğiniz zaman birkaç adım onu uğurlayın da sonra ayrılın" diye emretmektedir.

İmam Sadık (a.s) bu konuda şöyle buyuruyor:

Bir gün Hz. Ali (a.s) yolda bir zimmi (İslam devletinin himayesinde yaşayan hristiyan veya yahudi) ile karşılaştı. Zimmi, o Hazret'in nereye gittiğini sorunca

"Kufe'ye gidiyorum." dedi. Yollarının ayrıldığı yere vardıkları zaman arkadaşının Kufe yolunu bırakıp onun gittiği yola yöneldiğini gören zimmi şaşkınlıkla: "Siz Kufe'ye gitmek istemiyor muydunuz?" diye sordu. Hz. Ali (a.s) "İstiyordum." dedi. Zimmi: "Kufe yolundan ayrılmışsın, biliyor musun?" deyince, Ali (a.s): "Biliyorum." buyurdu. Zimmi: "Peki, öyleyse niçin benimle bu tarafa doğru geliyorsunuz?" diye sordu. Hz. Ali (a.s) "Kişinin, arkadaşından ayrılmak istediği zaman onu bir miktar uğurlaması, iyi arkadaşlık ve samimiyettendir. Peygamberimiz bize böyle emretmiştir." buyurdu. Zimmi: "Gerçekten de peygamberiniz böyle bir şeyi size emretmiş mi?" diye sorunca, Hz. Emir'ül-Mü'minin (a.s) "Evet, Peygamber (s.a.a) her zaman böyle yapmamızı emretmiştir." buyurdu. Zimmi: "İnsanlar, boşuna ona uymuş değillerdir) demek onun güzel ahlakına âşık olmuşlar da ona uymuşlardır. Seni şahit tutuyorum ki ben de senin dinin üzerineyim." dedi ve geri dönerek Emir'ül-Mü'minin (a.s) ile birlikte Kufe'ye geldi. Kufe'de bu yol arkadaşının müslümanların halifesi Hz. Ali (a.s) olduğunu öğrenince de tüm şüphelerini atarak müslüman oldu.¹⁵

İslam, yolculuktan dönüşümüzde ailemiz için ufak da olsa mutlaka bir hediye getirmemizi tavsiye ediyor. Çünkü bu iş, yolcu ile ailesi arasında sevgi bağlarının güçlenmesini sağlar.

İmam Sadık (a.s) şöyle buyuruyorlar:

Sızden birisi yolculuktan döneceği zaman ailesi için bir

taş olsa, mutlaka gücü yettiği bir hediye götürsün.¹⁶

İslam, hacılara ve dini yolculuklara çıkan diğer kimselere özel bir saygı göstermiştir. İmam Seccad (as) şöyle buyurur:

Kim, Allah'ın evini ziyarete gitmiş olan bir kimsenin, evinin ihtiyaçlarını karşılar, onun malını ve ırzını korursa, bizzat hacca gitmiş ve Haccr'ül-Esved'i öpmüşçesine onun sevabının misli buna da verilir.¹⁷

Ey hacca gitmeyenler, hacıların gelişini birbirinize müjde vererek sevinin, onlarla tokalaşın ve onlara saygı gösterin. Çünkü bu, onların sevabına ortak olmanıza sebep olur.¹⁸

Ve nihayet... İslam yolcuya, yolculuğuna Allah'ın adı ve O'na ibadet ile başladığı gibi Allah'ın zikriyle de tamamlamasını emretmektedir. İmam Sadık (as) şöyle buyururlar:

İnsan yolculuktan dönüp evine girdiği zaman her şeyden önce yıkanıp iki rekat namaz kılmalı ve secdeye kapanıp yüz defa Allah'a şükretmelidir.¹⁹

Kaynaklar:

1- *Bihar'ül-Envar*, c.16, s.57.

2- *Bihar'ül-Envar*, c.15, *Kitab'ul-İşret*, s.41.

3- *Vesail'üş-Şia*, c.2, s.182.

4- *Fürü'ül-Kafi*, c.1, s.244.

5- *Fürü'ül-Kafi*, c.1, s.244.

6- *Vesail'üş-Şia*, c.2, s.182.

7- *Bihar'ül-Envar*, c.16, s.75.

8- *Bihar'ül-Envar*, c.16, s.75.

9- *Bihar'ül-Envar*, c.16, s.76.

10- *Bihar'ül-Envar*, c.16, s.76.

11- *Bihar'ül-Envar*, c.16, s.77.

12- *Bihar'ül-Envar*, c.16, s.87.

13- *Vesail'üş-Şia*, c.3, s.189.

14- *Usul'ül-Kafi*, s.625.

15- *Usul'ül-Kafi*, s.626.

16- *Vesail'üş-Şia*, c.2, s.193.

17- *Vesail'üş-Şia*, c.2, s.189.

18- *Vesail'üş-Şia*, c.2, s.191.

19- *Bihar'ül-Envar*, c.15, s.80.

CİHAD

Yeryüzünde şimdiye kadar toplumsal ayaklanma neticesinde gerçekleşmiş bütün inkılablar, muhalefetlere maruz kalmıştır. Muhalifler, ya inançlarına ters düştüğü için, ya da menfaatleri elinden alındığı için, inkılabla gelen rejimleri yıkmaya çalışırlar.

Sadece birtakım ferdi farz ve haramlarla yetinmeyip, bütün hayatı kuşatan ilkeleri ve programları uygulamayı amaçlayan mukaddes İslam dini de bundan istisna değildir.

Açıktır ki bu kısım sürüşme ve çarpışmalarda başarılı ve galip taraf olabilmenin, fedakârlık ve özveriye ihtiyacı vardır. İslam, bu fedakârlığı, "cihad" ve "Allah yolunda mücadele" ünvanı altında salahiyeti olan ve birtakım şartlara haiz bulunan müslümanlara farz kılmıştır. Çünkü, ferdi ve içtimai emirler bütünü olan bu mukaddes din, ancak bu vesileyle güçlenir ve azamet bulur.

Hız. Ali (a.s) buyuruyor ki:

Allah-u Teala, cihadı, İslam'ın aziz ve güçlü olması için farz kıldı.¹

Hız. Resul-i Ekrem (s.a.a) de şöyle buyururlar:

Cihad edin, çocuklarınıza yücelik ve azameti miras bırakın.²

Hayrın hepsi, kılıçta ve kılıcın gölgesinin altındadır. İnsanlar ancak kılıçla düzelirler. Kılıçlar, cennet ile cehennemin anahtarlarıdır.³

Hız. Ali (as) dünya ve ahiret mutluluğunun ancak kılıçla elde edileceğini bildirerek şöyle buyuruyor:

Allah, cihadı farz etti, onu büyük bildirdi ve dinin yardımcısı kıldı. Allah'a andolsun, onsuz ne dünya düzelir, ne de din.⁴

Hiç şüphe yok, eğer müslümanlar bu kutsal vazifeyi yapmakta gevşeklik ederlerse, bu mukaddes din, düşmanlarının saldırıları neticesinde zayıf düşer, müslümanlar da düşman bir hükümetin sultanı altında zelil olurlar. Yavaş yavaş akâid ve ferdi hükümleri yaşama bakımından da bozguna uğrarlar.

Hız. Peygamber-i Ekrem (s.a.a) buyuruyor ki:

Kim cihadı terkederse, Allah ona zillet elbisesi giydirebilir ve onu geçiminde fakirliğe düşürür, dininde de helakete (helak olmaya) ve sapıklığa uğratarır.⁵

Hız. Ali (as) da şöyle buyuruyor:

Gerçekten de cihad (Allah yolunda savaş), cennet kapılarından bir kapıdır; Allah onu özel dostlarına açmıştır. Cihad, takva elbisesi, Allah'ın koruyucu zırhı ve sağlam kalkanıdır. Kim ona rağbet göstermez de onu terkederse, Allah ona zillet elbisesi giydirebilir; belalar onu sarar, zebun olur, kalbini cehalet kuşatır, hak yine üstün olur, o ise cihadı bıraktığından dolayı alçalır, zorluklara düşer, adalet ve insaftan mahrum kalır.⁶

Allah (azze ve celle), bu büyük farizaya o kadar önem

vermiştir ki, Kur'an-ı Kerim'in yüz kırktan fazla ayetinde cihad mevzuuna değinmiş ve mücahidlerin Allah indinde büyük ve yüce bir makama sahip olduğunu beyan etmiştir. Bir ayette şöyle buyrulmaktadır:

Allah yolunda öldürülenleri sakın ölümler sayma. Hayır, onlar diridirler, Rableri katında rızıklanmaktadır. Allah'ın kendi fazlından onlara verdiğiyle hoşnutturlar. Arkalarından henüz kendilerine kavuşmayan (savaşçı)lara da hiçbir korku olmadığı ve asla üzülmeyecekleri için sevinirler. Onlar, Allah'tan (kendilerine verilen) bir nimet ve bir fazıldan ve gerçekten de Allah'ın, mü'minlerin ecrini boşa çıkarmadığından dolayı sevinç içindedirler.⁷

Hz. Ali (a.s) ashap ve yârânını cihada teşvik ettiği bir sırada bir genç ayağa kalkarak Allah yolunda savaşanların ecrini sordu. Ali (a.s) şöyle buyurdu: "Zât'üs-Selasil gazvesinden dönüyorduk. Ben, Resulullah'ın (s.a.a) devesinin terkinde binmişim. Aynı soruyu ben Resulullah'a sordum, şöyle buyurdular:

(Allah yolunda) savaşanlar, savaşa niyet ettikleri zaman, Allah onlar için cehennem ateşinden kurtuluşu yazar; savaş için donandıkları zaman, Allah Teala, onlarla meleklerine övünür; aileleriyle vedalaştıkları zaman da taşlar ve duvarlar onlara ağlar ve yılanın derisinden sıyrıldığı gibi, onlar da günahlarından sıyrılıp çıkarlar.⁸ İslam, cihadı herkese farz kılmıştır. Kadınları, yaşlıları, körleri, müzmin hastalığı olanları ve mali yönden sıkıntıda bulunanları, cihad kanunundan istisna

etmektedir.⁹

İmam Sadık (as) Şöyle buyuruyor:

Üç tâifenin duası kabul olur. Onlardan biri de, Allah yolunda savaşan kimsedir. Bu yüzden gıyabında onun hakkında nasıl davranacağınıza dikkat edin.¹⁰

H.z. Resul-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyururlar:

Kim bir savaşçının mektubunu (ailesine) iletirse, bir köleyi azad etmiş gibi sayılır ve onun savaşının sevabına ortak olur.¹¹

Kim bir savaşçıya güzel bir söz söyleyerek onu teşvik ederse, kıyamet günü Allah ona tahiyet eder, melekler de selâm ve hoş geldin diyerek onu karşılarlar.¹²

Kaynaklar:

- 1- *Nehc'ül-Belağa*, s.1187.
- 2- *Fürü'ül-Kafi*, c.1, s.329.
- 3- *Fürü'ül-Kafi*, c.1, s.327.
- 4- *Fürü'ül-Kafi*, c.1, s.329.
- 5- *Fürü'ül-Kafi*, c.1, s.327.
- 6- *Nehc'ül-Belağa*, s.58.

- 7- *Ali İmran süresi ayet 169 - 171*
- 8- *Müstedrek'ül-Vesail*, c.2, s.243.
- 9- *Şeraf'ül-İslam*, s.87.
- 10- *Vesail'üş-Şia*, c.2, s.417.
- 11- *Vesail'üş-Şia*, c.2, s.417.
- 12- *Müstedrek'ül-Vesail*, c.2, s.245.

SAVAŞ MEYDANINDA

İslam'dan önce ve aynı şekilde İslam'dan sonra müslüman olmayan milletler arasında vuku bulan savaşlarda katl, namusa tecavüz ve malları yağmalama konusunda askerlerin önünde hiçbir engel yoktu. Çünkü savaş onların arasında inanç, kanun ve insanlık esası üzerine değil, zorbalık ve sömürü esası üzerine bina edilmişti. Ama İslam'ın zuhuruyla savaş konusunda yeni bir fasıl açıldı. Çünkü İslam, saldırıyı önleme veya fitne ateşini söndürme dışında başka bir şeyi amaçlayan her türlü saldırı savaşını yasaklamıştır.

Kur'an-ı Kerim şöyle buyurmaktadır:

Sizinle savaşanlara karşı Allah yolunda savaşın, (ancak) zulmetmeyin. Elbette Allah, zulmedenleri sevmez.¹

Buna göre açıktır ki, İslam savaşları sadece zulüm ve haksızlıkları ortadan kaldırmak için yapılmış, herhangi siyasi veya ekonomik bir faktör bu savaşlarda etkili olmamıştır. Bu yüzden Kur'an-ı Kerim bir başka ayette de şöyle buyuruyor:

(Yeryüzünde) fitne kalmayınca ve din (yalnız) Allah'ın oluncaya kadar onlarla savaşın. Eğer vazgeçerlerse, artık zulüm yapanlardan başkasına karşı düşmanlık yoktur.²

Bu ve benzeri ayetler, İslami savaşların asıl hedefini

göstermektedir.

Bu hedefe yardımcı olabilmek için de İslam orduları, karşılaştıkları toplulukları önce İslam'a davet etmekle ve müslüman oldukları veya cizye ödemeyi kabul ettikleri takdirde kendileriyle savaşılmayacağını onlara bildirmekle yükümlüdürler.

Hz. Peygamber-i Ekrem (s.a.a), Hz. Ali'ye (a.s) şöyle buyurdular:

Birini İslam'a davet etmeden kesinlikle onunla savaşma. Allah'a ondolsun ki, Allah'ın senin elinle bir insanı hidayet etmesi, senin için güneş'in doğup battığı yerlere hükmetmekten daha hayırlıdır.³

İslam, müslüman savaşçılardan daima asıl hedeflerini göz önünde bulundurmalarını ve cihaddan maksadın fitne ateşini söndürmek, zulüm ve haksızlığa son vermek ve insanları hak dine davet etmek olduğunu bilmelerini, hatta şiarlarının (parolalarının) bile Allah'ın adıyla olmasını istemektedir.

Hz. Ali (a.s) şöyle buyuruyor:

Resulullah (s.a.a) "Savaştan önce kendinize bir parola seçin ve parolanız da Allah'ın sıfatlarından bir isim bulunsun" diye emretti.⁴

Yine İslam, sadece bu mukaddes hedef önünde engel teşkil eden kimselerle savaşmayı emretmektedir. Bu yüzden Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyuruyor:

Müşrikleri öldürün, ama yaşlılara ve çocuklarına dokunmayın.⁵

İmam Sadık (a.s) şöyle buyuruyor:

"Hz. Resulullah (s.a.a) bir grubu savaşa göndermek

istediği zaman onları çağırır, önünde oturtur, sonra şöyle buyururdu: "Allah'ın adıyla, Allah'ın yardımıyla, Allah'ın yolunda ve Resulullah'ın dini üzere hareket edin. Düşmanlarınıza karşı haddi aşmayın; onların uzuvlarını kesmeyin; sözünüzde durun; kocamış erkeği, çocuğu ve kadını öldürmeyin; ağaçları kesmeyin, ancak mecbur kalırsanız o başka; müslümanların en küçüğünden en büyüğüne kadar herhangi biri müşriklerden birine eman verirse, Allah'ın sözünü işitinceye kadar emandadır; ondan sonra eğer size uyarsa sizin din kardeşiniz sayılır; uymazsa da onu emniyette olduğu yere ulaştırın ve Allah'tan yardım dileyin.⁶

Burada İslam'a özgü bir konunun altını çizmek istiyoruz. O da şudur: Müslümanlardan her biri, müşriklerden bir veya birkaç kişiye (on kişiye kadar) eman verme hakkına sahiptir.

Hiz. Peygamber-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyururlar:

Müslümanların taahhüdü birdir; en küçükleri bile taahhüt verebilir.⁷

İmam Sadık (as) bu cümleyi şöyle açıklıyor:

Yani, eğer İslam ordusu müşriklerden bir grubu muhasara eder, onlardan biri de gelip: "Bana eman verin de sizin büyüünüzle görüşüp konuşayım" der ve İslam askerlerinin en küçüğü ona eman verirse, en büyüğünün de bu emana saygılı olması gerekir.⁸

Yine İmam Sadık (as) buyuruyor ki:

Hiz. Ali (as) bir kölenin, müşriklerin kalelerinden bir kale ehline vermiş olduğu emanı kabul edip "O (köle)

da mü'minlerdendir (dolayısıyla da emanı geçerlidir)." buyurdu.⁹

Buradan anlıyoruz ki, İslâm kendi askerlerinin şahsiyetine çok önem vermekte ve müslümanlar arasında makam ve rütbe ayrıcalığı gibi suni üstünlükleri kabul etmemektedir. Ayrıca İslâm, savaş, savaş halinde dahi, son çare olarak görmektedir.

İmam Sadık (a.s) şöyle buyuruyor:

Eğer müslümanlardan bir taife, bir şehri muhasara eder, şehrin ahalisi de onlardan eman istediğinde müslümanlar bazı nedenlerden dolayı onların isteğini kabul etmedikleri halde, onlar isteklerinin kabul edildiğini zannederek teslim olurlarsa, emanda olurlar.¹⁰

Kaynaklar:

1- Bakara suresi, 190. ayet.

2- Bakara suresi, 193. ayet.

3- Vesail'üş-Şia, c.2, s.421.

4- Müstedrek'ül-Vesail, c.2, s.265.

5- Vesail'üş-Şia, c.2, s.425.

6- Vesail'üş-Şia, c.2, s.424.

7- Müstedrek'ül-Vesail, c.2, s.250.

8- Vesail'üş-Şia, c.2, s.425.

9- Vesail'üş-Şia, c.2, s.425.

10- Vesail'üş-Şia, c.2, s.425.

YARGILAMA MAKAMI

İslam, çekişme ve anlaşmazlığı yasaklamıştır. Hz. Ali (a.s) buyuruyor ki:

Münakaşa ve husumetten çekinin; çünkü münakaşa ve husumet, din kardeşlerinin kalplerini birbirine karşı hasta eder ve kalplerde nifak dikenini bitirir.¹

Ama bazen kişilerin anlaşamamaları neticesinde bunu halledecek mahkeme ve yargının gerekli ve kaçınılmaz olduğunu da inkâr edemeyiz. Bu gibi durumlarda İslam, tarafların hüküm vermeye salahiyeti olan kimselere başvurmalarını emretmektedir.

Hz. Ali (a.s) salahiyeti olan kimseleri yargıçlığa teşvik etmek için şöyle buyuruyor:

İnsanların en hayırlıları, hak ile hükmeden kadılardır.²

Bu kişileri tanımak için de Malik-i Eşter'e şöyle emrediyor:

Halkın arasında hüküm vermek için idaresine memur olduğun insanların en üstününü seç; öyle birini (seç) ki işler ona zor gelmesin; hasımlar ona bir görüşü zorla yükleyemesinler; yanlıştı direnmesin; hakkı anlayıp bildikten sonra ona dönmekten çekinmesin; tamahkâr olmasın; azıcık bir araştırmayla hüküm vermesin,

meseleyi iyice araştırıp incelemekten geri kalmasin; şüpheli konularda hemen hüküm vermesin, dursun; ancak apaçık delillere uysun; hasmın sık sık müracaâtı onu sıkıp usandırmasın; işlerin hakikatini ortaya çıkarmakta herkesten sabırlı olsun; gerçek bilindikten sonra da kesin hükmü versin; övülmek onu kibre sevketmesin; aldatıcı sözlere kanmasın. Bu çeşit kişiler ise pek azdır.³

İslam, kadınların hâkimlik yapmasına müsaade etmemektedir. Bu hususta İmam Bâkır (a.s) şöyle buyururlar:

Kadın, hâkim ve emir (hükümet başkanı) olamaz.⁴

İslam, yargının adalet üzere olmasını buyurmuş, zalim yargıçları şiddetle tehdit etmiştir. Kur'an-ı Kerim, onları bir yerde fâsık⁵, bir yerde zalim,⁶ bir yerde de kâfir⁷ olarak tanıtmıştır.

İmam Sadık (a.s) da şöyle buyurmuştur:

Kim iki dirhem hakkında dahi Allah'ın indirdiğinden başkasıyla hükmederse kâfir olur.⁸

Bunun tabii bir neticesi olarak da Allah'ın rahmeti kesilir.

İmam Sadık (a.s) buyuruyor ki:

Hâkimler, yargılarında zulmettikleri zaman, gökten yağmur inmez.⁹

Hâkimin ne kadar hassas bir vazifesi olduğunu bildirmek için de Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyururlar:

Halkın arasında hükmedinceye kadar hâkimin dili, tutuşmuş iki ateş parçası arasındadır. Verdiği hüküm adilâne olursa cennete, aksi takdirde cehenneme gidcr.¹⁰

İslam'ın hâkime verdiği emirlerden, bu mukaddes dinin adalet ilkesine ne kadar önem verdiğini anlayabiliriz. İmam Ali (as) Muhammed b. Ebi Bekr'i, Mısır'a vâli tayin ettikleri zaman ona şöyle emrediyor:

Onlar için (şefkat) kanatlarını ger, onlara karşı yumuşak davran, güler yüzlü ol, onları eşit tut, böylece kodamanlar onların yararına zulmedeceğinden ümitlenmesin; zayıflar da adâletinden me'yus (ümitsiz) olmasınlar.¹¹

Hız Peygamber-i Ekrem (s.a.a) de şöyle buyururlar:

Müslümanlar arasında hüküm vermeğe mübtela olan kimse, bakışlarında, işaretlerinde ve oturması için seçtiği yerde, adâlete riayet etmeli, sesini, birine, ötekisinden fazla yükseltmemelidir.¹²

Bu yüzden İmam Ali (as) Ebu'l-Esved-i Duclî'yi kadılığa adayıp sonra da azledince, bunun sebebini soran Ebu'l-Esved'e şöyle buyuruyor:

Sesini hasmının sesinin üstüne yükselttiğini gördüm (de seni bu makamdan aldım).¹³

İslam, hâkimin hiçbir şekilde tarafların birine yardımcı olmasına müsaade etmemektedir. Bu yüzden Hız Peygamber (s.a.a) hâkimin şahitlere yol göstermesini yasaklamıştır.¹⁴

İslam, halkın istedikleri zaman rahatlıkla kadı veya hâkimi görebilmeleri için kadı'nın (hâkimin) kendisi için, kapıcı tutmasını men'etmiştir. Hız Resul-i Ekrem (s.a.a) buyuruyor ki:

Kim, müslümanların bir işini üstlenir de kendisi için kapıcı tayin ederek halkın rahatça kendisini görmesine mâni olursa, (kıyamet günü) Allah ondan lütfunu keser,

ve o istek ve ihtiyaclarına kavuşamaz.¹⁵

Hz. Ali (a.s), Şüreyh'e, evinde kadılık yapmaktan kaçınmasını ve bu işi mescidde (camide) yapmasını emrediyor.¹⁶ Çünkü mescid, herkesin rahatça girebileceği, dolayısıyla da mahkemenin aleni olacağı bir yerdir.

İnsanın aç, sinirli ve uykulu olduğu zaman doğru bir hüküm vermesi zor olur. Bu yüzden Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) hâkimin aç veya sinirli ya da uykulu olduğu zaman hüküm vermemesini emrediyor.¹⁷

İlginçtir ki İslam, herkese aynı gözle bakabilmeleri için kadı ve devlet başkanlarını alım-satım ve ticaret yapmaktan sakındırmıştır. Ancak, kendileriyle ticaret yaptığı kimseler onu tanımazlarsa, bunun bir sakıncası yoktur. Çünkü bu vesileyle bazılarıyla tanışıp dost olması, dolayısıyla da onlar hakkında hak ve adaletle hükmedememesi muhtemeldir. Bu yüzden Hz. Ali (a.s) buyuruyor ki:

"İdaresi altında bulunan kimselerle ticaret yapan bir vali, kesinlikle adaletle davranamaz."¹⁸

Rivayet edilmiştir ki, Hz. Ali (a.s) bir gömlek almak için çarşıya gitti. Başvurduğu ilk iki satıcı kendisini tanıdıkları için onlardan gömlek almadı. Sonunda kendisini tanımayan genç bir satıcı bulup ondan gömlek aldı.¹⁹

İslam, hâkimin dâvâ taraflarından hiç birini misafir etmemesini emretmektedir. Öyle ki birkaç gün Hz. Ali'ye (a.s) misafir olduktan sonra, hasmıyla birlikte gelip dâvâ açan bir adama Hz. Ali (a.s) çok kızmış ve şöyle buyurmuştur:

Benden uzaklaş; çünkü Resulullah, hâkimin, dâvâ taraflarından biri bulunmadan diğerini misafir etmeyi

nehyetmiştir.²⁰

Rüşvet Veren ve Rüşvet Alan

Burada şunu da hatırlatmak gerekir ki İslam, rüşvet vermek ve rüşvet almayı önleyebilmek için şaşırtıcı derecede çaba göstermiştir. Öyle ki, hadislerde rüşvet alan kişi kâfir olarak adlandırılmıştır.²¹

Aziz Peygamberimiz (s.a.a) bu hususta şöyle buyuruyor:

Allah rüşvet verene de, rüşvet alana da, ikisinin arasında vasıta olana da lanet etsin.²²

Yine buyuruyor ki:

Sakın rüşvet almayın. Çünkü rüşvet, küfürdür ve rüşvet alan kimse cennetin kokusunu duymayacaktır.²³

Bunun için de Hz. Ali (a.s), Malik-i Eşter'e şöyle emrediyor:

Hâkime fazlasıyla bağışta bulun ki, ihtiyaçlarını kolayca giderebilsin, halka muhtaç olmasın. (Böylece de rüşvet alma düşüncesine kapılmasın).²⁴

Kaynaklar:

1- *Usul-ül-Kafi*, s.451.

2- *Bihar'ül-Envar*, c.24, s.7.

3- *Nehc'ül-Belağa*, s.1000.

4- *Bihar'ül-Envar*, c.24, s.9.

5- *Maide suresi*, 47. ayet.

6- *Maide suresi*, 45. ayet.

7- *Maide suresi*, 44. ayet.

8- *Bihar'ül-Envar*, c.24, s.6.

9- *Bihar'ül-Envar*, c.24, s.6.

10- *Vesail'üş-Şia*, c.3, s.396.

11- *Nehc'ül-Belağa*, s.877.

12- *Cevahir'ül-Kelam*, *Kitab'ul-Kazâ*.

13- *Müstedrek'ül-Vesail*, c.3, s.197.

14- *Müstedrek'ül-Vesail*, c.3, s.195.

15- *Cevahir'ül-Kelam*, *Kitab'ul-Kazâ*.

16- *Müstedrek'ül-Vesail*, c.3, s.197.

17- *Müstedrek'ül-Vesail*, c.3, s.195.

18- *Cevahir'ül-Kelam*, *Kitab'ul-*

İslam ve Toplumsal Hayat

Kazâ.

19- *Cevahir'ül-Kelam, Kitab'ul-Kazâ.*

20- *Vesail'üş-Şia, c.3, s.395.*

21- *Bihar'ül-Envar, c.24, s.9.*

22- *Bihar'ül-Envar, c.24, s.9.*

23- *Bihar'ül-Envar, c.24, s.9.*

24- *Nehc'ül-Belağa, s.1001.*

İSLAM'DA İŞ VE ÇALIŞMA

İslam'ın asıl hedefi, insanları doğru yola hidayet etmek, fikir ve ruhlarını yüceltmek ve manevi erdemlerini geliştirmektir ama, bu hedefe ulaşmanın şartlarından birisi insanın kendi geçimini temin edebilecek rızkını kazanmasıdır. Hatta mümkünse iktisadi durumunun sağlam olmasıdır. İnsan, geçim sıkıntısı olmadığı ya da iktisadi durumu iyi olduğu zaman ruhunun tekâmülü için daha iyi çalışılabilir. Bu yüzden Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyururlar:

İlahi takvayı elde edebilmek için, zenginlik ne de güzel yardımcıdır.¹

İmam Sadık (a.s) da şöyle buyuruyor:

Âhireti kazanmak için dünya ne de iyi yardımcıdır.²

İslam, başkalarına yaslanmayı, başkalarının eline bakmayı şiddetle kınamıştır. Çünkü bu durum, insanı çeşitli günahlara sevkeder ve zillete düşmesine sebep olan çirkin hallerdendir.

İmam Sadık (a.s) buyuruyor ki:

Başkalarının sırtına yük olan kimse lanetlenmiştir.³

Bunun için İslam, daima insanları iş ve çalışmaya teşvik etmiş, gevşeklik ve tembellikten sakındırmıştır.

İmam Musa b. Cafer (a.s) şöyle buyuruyor:

Allah, boşa gezen (işsiz) kulu sevmez.⁴

İmam Sadık (a.s) şöyle buyuruyor:

Üç kişinin duası müstecab olmaz. Evinde oturup rızık peşinde koşmayarak "Rabbim, bana rızık ver" diyen kişi de bunlardandır. Allah böyle insana şöyle der: "Ben, rızık elde etme yolunu senin için açık bırakmadım mı?"⁵

Geçiminizi sağlamakta tembellik etmeyin. Bizim babalarımız da rızık peşinde koşuyor, onu elde etmek için çalışıyorlardı.⁶

Emir'ül-Mü'minin Ali (a.s) şöyle buyuruyor:

Allah, işinde dürüst olan zanaat sahibini sever.⁷

İmam Musa b. Cafer (a.s) şöyle buyuruyor:

Kendi ve ailesinin geçimini temin etmek için rızık helâl yolundan kazanan kimse, Allah yolunda cihad eden kimse gibi sayılır.⁸

Bu yüzden büyük din önderlerinin de daima bir işle meşgul olduklarını ve İslam dininin bir takım kuru ve ruhsuz ibadetlerden ibaret olduğunu zanneden bazı cahillerin bu yoldaki itirazlarına sert cevaplar verdiklerini görüyoruz. Bu hususta bu gibi insanlardan biri olan Muhammed b. Münkedir'i dinleyelim. İbn-i Münkedir diyor ki:

"Bir gün havanın çok sıcak olduğu bir saatte Medine'nin dışına çıkmıştım. Gözüm bu sıcak havada iki azadlısıyla birlikte tarlasında çalışmakta olan Ebu Cafer Muhammed b. Ali'ye (İmam Bakır'a -as-) ilaştı. İri cüsseli bir adamdı. Kendi kendime: "Subhanellah! Kureyş büyüklerinden biri olan bu yaşlı adam, bu sıcak havada dünya peşindedir. Yaklaşıp da ona biraz nasihat edeyim." dedim ve yaklaşıp selâm verdim. Ter

döktüğü halde yüksek bir sesle selâmıma cevap verdi." Kureys büyüklerinden olan sizin gibi yaşlı bir adamın bu saatte ve bu haliyle dünya peşinde olması doğru mu? Bu haldeyken oceliniz gelirse ne yaparsınız?" dedim." "Bu haldeyken ölümüm gelirse, Allah'a itaat ettiğim halde ölmüş olurum." diye cevap verdi ve ekleyerek: "Çünkü ben, kendimin ve ailemin sana ve diğer insanlara muhtaç olmaması için çalışmaktayım." dedi.⁹

Kaynaklar:

- 1- *Men La Yahzuruhul-Fakih*, 5- *İsna Aşeriyye*, yeni baskı, s.107, s.353.
- 2- *Men La Yahzuruhul-Fakih*, 7- *Men La Yahzuruhul-Fakih*, s.353, s.353.
- 3- *Fürü'ü-Kafi*, c.1, s.347.
- 4- *Men la Yahzuruhul-Fakih*, s.357.
- 6- *Men La Yahzuruhul-Fakih*, s.353.
- 8- *Vesail'üş-Şia*, c.2, s.529.
- 9- *Vesail'üş-Şia*, c.2, s.529.

ZİRAAT- HAYVANCILIK- TİCARET

Geçen bahiste kısaca İslam'ın insanı iş ve çalışmaya teşvik ettiğini, tembellik ve işsizliği kınadığını gördük. Burada ise İslam'ın özellikle isim belirterek üzerinde durmuş olduğu üç iş (ziraat - hayvancılık - ticaret)'ten bahsetmek istiyoruz.

1) Ziraat

Birçok hadiste ziraat, Allah katında en sevimli iş olarak telakki edilmiştir.

İmam Sadık (as) şöyle buyuruyor:

Allah katında ziraattan daha sevimli bir iş yoktur.¹

Yine bir adam İmam Sadık'a (as) "Bazıları ziraatın kötü bir iş olduğunu söylüyorlar. (Siz ne buyuruyorsunuz?)" diye sorduğu zaman şöyle buyurdu:

Ekin ve dakin. Allah'a andolsun ki ziraattan daha sevimli ve daha temiz bir iş yoktur.²

Hiz. Resul-i Ekrem'e de (s.a.a) "Hangi mal daha hayırlıdır?" diye sorulunca şöyle buyurdular:

Sahibinin ektiği, sonra da bakımını üstlenip yetiştirdiği, toplama zamanı da onda olan şer'i hakları ödediği ekin (en hayırlı maldır).³

Ziraat zengiliğin başlangıç noktası ve kaynağıdır. Hiz. Ali'den (as) rivayet edilen bir hadiste şöyle buyrulmaktadır:

Su ve toprak bulup da fakir olan kimseyi Allah rahmetinden uzaklaştırmış demektir.⁴

2) Hayvancılık

İslam açısından hayvancılık, bereket kaynaklarından biridir. Bu yüzden Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) bir gün yakınlarından birine: "Niçin evinde bereket bulundurmuyorsun?" diye buyurdu. O da: "Ya Resulullah, bereket nedir?" diye sordu. Peygamber: "Sağlı bir koyundur. Çünkü kim, evinde sağlı bir koyun veya bir sığır veya bir inek bulundurursa, bereket kaynağına sahip demektir." ⁵

Yine Hz. Resulullah (s.a.a) buyuruyor ki:

Koyun besleyin; çünkü koyun iyi bir maldır.⁶

Koyun beslemeyi ve ziraatı ihmal etmeyin.⁷

İslam, müslümanların daima aziz ve güçlü olmasını istemektedir. Bu yüzden onları, izzetli yaşamayı temin edecek şeyleri elde etmek için çalışmaya teşvik etmiştir. Örneğin, herkesin bir binek hayvanı olmasına büyük önem verilmiştir. İmam Sadık (as) buyuruyor ki:

Bir binek hayvanınız olsun. Çünkü hem bir süstür, hem de sırtında ihtiyaçlarınızı karşılayacağınız iyi bir vasıta; rızkını da Allah vermektedir.⁸

Yine buyuruyor ki:

İhtiyaçlarını temin etmek için bineceği ve kardeşlerinin haklarını eda etmekte yararlanacağı bir binek hayvanına sahip olmak mü'minin saadetindendir.⁹

Hız. Resul-i Ekrem'den (s.a.a) rivayet olunan bir hadiste de binek hayvanına sahip olmak, kişinin saadetinden

sayılmıştır.¹⁰

Bilindiği gibi o zamanda taşıma aracı hayvanlarla sınırlıydı ve motorlu araçlar henüz icad olunmuş değildi.

Ancak her ne olursa olsun, Kur'an-ı Kerim, taşıma aracını insan için bir nimet saymakta ve ona bindiği zaman Allah'ı anmasını emretmektedir:

O, bütün çiftleri yarattı ve sizin için gemi ve hayvanlardan bineceğiniz şeyler var etti. Onların sırtlarına oturmanız, sonra üzerlerine oturduğunuz zaman da Rabbinizin nimetini anmanız ve: "Bunlara bizim için boyun eğdiren (Allah) ne yücedir, yoksa biz bunları (kendi hizmetimize) boyun eğdiremezdik demeniz için. Ve hiç şüphesiz biz, Rabbinize çevrilip - döneceğiz."¹¹

3) Ticaret

Hız. Resul-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyuruyor:

Bereket on kısma bölünecek olsa, dokuz kısmı ticarettedir.¹²

Doğru konuşan tüccar, kıyamet günü sıddıklar ve şehidlerle mahşur olacaktır.¹³

İmam Sadık (a.s) da şöyle buyuruyor:

Allah Teala üç grubu sorguya çekmeden cennete sokacaktır: Adil önderi, doğru konuşan tüccarı ve ömrünü Allah'a itaatle geçiren ihtiyarı.¹⁴

Hz. Ali (a.s) buyuruyor ki:

Ticaretle uğraşın ki, başkalarına muhtaç olmayasınız.¹⁵

Yine İmam Sadık (a.s) buyuruyor ki:

Ticaret, akli artırır.¹⁶

Ticareti bırakmak, akli azaltır.¹⁷

Ticareti bırakmayın ki, aşağılanmıyasınız. Ticaretle uğraşın ki, Allah size bereket versin.¹⁸

Kaynaklar:

1- *Bihar'ül-Envar*, c.23, s.20.

2- *Füru'ül-Kafi*, c.1, s.404.

3- *Bihar'ül-Envar*, c.23, s.19.

4- *Bihar'ül-Envar*, c.23, s.19.

5- *Bihar'ül-Envar*, c.14, s.686.

6- *Bihar'ül-Envar*, c.14, s.686.

7- *Bihar'ül-Envar*, c.14, s.684.

8- *Vesail'üş-Şia*, c.2, s.193.

9- *Vesail'üş-Şia*, c.2, s.193.

10- *Bihar'ül-Envar*, c.16, s.82.

11- *Zuhruf suresi*, 12-14. ayet.

12- *Bihar'ül-Envar*, c.23, s.5.

13- *İhyâ'ül-Ulum*, c.2, s.45.

14- *Bihar'ül-Envar*, c.23, s.5.

15- *Furu'ül-Kafi*, c.1, s.370.

16- *Furu'ül-Kafi*, c.1, s.370.

17- *Furu'ül-Kafi*, c.1, s.370.

18- *Furu'ül-Kafi*, c.1, s.370.

TÜCCARLAR BİLMELİDİRLER Kİ..

Geçen bahislerde kısaca iş ve çalışmanın, bu cümleden de ticaretin önemini açıklamaya çalıştık. Fakat şunu bilmeliyiz ki, İslam açısından ticaret de aynen diğer işler gibi, ancak Allah'ı anmakla ve adalet ilkelerine dayalı olduğu takdirde bir değer ifade eder. Bu yüzden Kur'an-ı Kerim, "ne ticaret, ne de alış-veriş kendilerini Allah'ı anmaktan alıkoymadığı insanları övmektedir."¹

Hız. İmam Rıza (as) bu konuda şöyle buyuruyor:

Ticaretle uğraştığın zaman namaz vakti girerse, dikkat et ticaret seni namazdan alıkoymasın. Çünkü Allah Teala: "Ne ticaret, ne de alış-veriş onları Allah'ı anmaktan... alıkoymaz" buyurarak ticaretle meşgul olup, namaz vakti girince ticaretlerini bırakıp namaza duran kimseleri övmüştür. Bunların sevabı, (ruhbanlar gibi çalışma ve) ticaretle uğraşmayıp, sadece (ibadet ve) namazla meşgul olan kimselerinkinden daha büyüktür.²

İnsanın ticareti, kendisinin doğup büyüdüğü şehirde yapması, hemşerilerine de hizmet edeceği bir yolun açılmış olmasından dolayı daha iyi olur.

İmam Seccad (as) şöyle buyuruyor:

Kişinin saadetinden biri de ticaretinin kendi şehrinde

bulunması, arkadaşlarının salih kimseler olması ve işlerinde kendisine yardımcı olacak bir oğlu olmasıdır.³

İslam'da fert ve toplumun haline faydalı olan ticaret caiz, ama ribalı (faizli) ticaret haram ve yasak kılınmıştır. Bu nedenle İslam, harama düşmemek için ticarete başlamadan önce ticaretin hükümlerini öğrenmeyi emretmektedir. Mü'minlerin Emiri Hz. Ali (as) tüccarlara hitap ederek üç defa şöyle buyurdu:

Önce fıkıh (şer'i hükümleri bilmek), sonra ticaret.⁴

Kim, şer'i hükümleri bilmeden ticaret yaparsa, ribaya (faize) düşer.⁵

İslam, güzel ahlak ve iyi sıfatlarla birlikte olan ticareti övmektedir. Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyuruyor:

Alış-veriş eden kimse şu beş huya sahip olmalıdır; aksi takdirde ne bir şey satsın, ne de bir şey alsın: Ribadan kaçınmalı; yemin etmemeli; malındaki kusuru gizlememeli; sattığı şeyi övmemeli; aldığı şeyi de yermemelidir." (6)

Hz. Ali (sa) da şöyle buyuruyor:

Ey alışverişle uğraşanlar! Allah'tan korkun ve sakın yemin etmeyin çünkü yemin malı sattırsa da bereketi yok eder.⁷

İnsan her işten Allah'a yönelmek için istifade etmelidir.

İmam Sadık (as) şöyle buyuruyor:

Çarşıya gittiğin zaman de ki: "Allah'ım! Senden bu çarşı ve ehlinin hayrını istiyorum; onun ve ehlinin şerrinden sana sığınıyorum! Allah'ım! Birine zulmetmekten veya bana zulmedilmesinden sana sığınırım. Allah'ım! Şeytan

ve onun askerlerinin şerrinden ve fâsık (günahkâr) insanların eziyetinden sana sığınırım. Allah'ım! Sen bana yetersin, senden başka bir ilah yoktur, yalnız sana tevekkül ederim. Sensin büyük Arş'ın Rabbi.⁸

Adamın biri, İmam Bâkır (a.s.)a alış-veriş usulü hakkında sorduğu zaman şöyle buyurdular:

Kardeşine yardımcı olabilmek için malını aldığın fiyata satmak istesen o başka. Yoksa alış-verişinde gözü açık ve dikkatli ol.⁹

Yine buyuruyor ki:

Çok da verse, alıcıyla pazarlık yap. Çünkü bu, gönlünüzün rahat etmesi için daha iyidir. Alış-verişinde aldatılan kimse, övülemeyeceği gibi bir ecir ve sevaba da hak kazanmaz.¹⁰

Fakat bu, anlaşma tamamlanmayıp, satış kesinleşmeden önce söz konusudur. Yoksa bir fiyat üzerinde anlaşılıp satış kesinleştikten sonra artık ne satıcı, ne de alıcı anlaşılan fiyatın değiştirilmesi hakkında konuşmamalıdır.

İmam Sadık (a.s.) şöyle buyuruyor:

Hz. Resulullah (s.a.a) bir fiyat üzerinde anlaşılıp satış kesinleştikten sonra fiyat indirimi talebinde bulunmayı yasaklamıştır.¹¹

Öte yandan müslüman tüccar, sabırlı ve havsalalı olmalıdır. Bir gün kâr etmezse rahatsız olmamalıdır.

Peygamber-i Ekrem (s.a.a) buyuruyor ki:

Bir zaman gelir ki, insanlar Rablerinden şikayetçi olur: "Andolsun Allah'a, falan günden şimdiye kadar asla kârım olmamıştır; hep sermayemden yeyip

ıçmekteyim." derler. Yazıklar olsun onlara! Sermayeleri de Rablerinden değil mi?¹²

Alıcı herhangi bir malı aldığına pişman olursa İslam, satıcının muameleyi feshetmesini ve malı geri almasını emretmektedir.

İmam Sadık (a.s) şöyle buyuruyor:

Kim, bir müslümanın isteği üzerine onunla yaptığı anlaşmayı feshederse, kıyamet günü Allah onun günahlarını affeder.¹³

Başkalarının yaptığı anlaşmaya girmek, İslam açısından çok kötü bir iş sayılmaktadır. Nitekim Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) bu işten nehyetmiştir.¹⁴

İslam satıcılara, daima iyi mal satmalarını tavsiye etmektedir. İmam Sadık (a.s) bir buğday satıcısına şöyle buyurdular:

İyi mal al ve iyi maksat. Çünkü iyi mal sattığın zaman alıcılar: "Allah sana da, bu malı sana satana da bereket versin" derler.¹⁵

İslam, bir malı pahalalanması için stok (ihtikar) etmeyi şiddetle yasaklamıştır. Hz. Nebiyy-i Ekrem (s.a.a) buyuruyor ki:

Bir adam, bir miktar buğday alır da pahalansın diye kırk gün onu saklayıp, sonra onu satıp bütün parasını sadaka olarak (fakirlere) verse de, onun bu işi, işlediği günahın keffareti bile sayılmaz.¹⁶

Esasen İslam, herhangi bir mal için karaborsa oluşturulmasına karşıdır. Bir gün Hz. Sadık ticaret yapması için hizmetçilerinden birine, bin dinar verdi. O da bu parayla bir mal alıp tüccarlar kafilisiyle birlikte Mısır'a doğru hareket etti. Mısır'ın yakınlarına vardıklarında Mısır'dan gelen diğer bir kafilayla karşılaştılar. Onlara satmak için aldıkları malın o

şehirdeki durumunu sordular. Mallarının o şehirde bulunmadığını öğrenince, bu fırsattan yararlanıp, mallarımızı bir dinara bir dinar kâr edecek şekilde satalım" diye birbirleriyle sözleştiler ve öyle de yaptılar. Böylece Hz. İmam Sadık'ın (a.s) hizmetçisi de bin dinar kâr etti. Medine'ye geri döndüğünde her birinde bin dinar bulunan iki keseyle İmam Sadık'ın (a.s) huzuruna çıktı ve keseleri İmamın önüne bırakarak: "Bu sermaye; şu da kârı!" dedi. İmam (a.s) şaşkınlıkla: "Ne yaptınız bu kadar kârınız oldu?" diye sordu. Hizmetçi olayı anlatınca İmam: "Subhanellahl Müslüman halka malınızı satarken yüzde yüz kâr etmeden satmayacağınıza dair birbirinizle sözleştiniz, değil mi?" diyerek keselerin birini aldı ve: "Bu benim sermayem; ama ötekisine bizim ihtiyacımız yoktur" diye buyurdu. Sonra da şöyle dedi: "Kılıçla savaşmak, helal mal kazanmaktan daha kolaydır."¹⁷

Din önderleri, çarşının vaziyetine ve orada adalet ilkelerine riayet edilmesine önem veriyorlardı. Hz. Emir'ül-Mü'minin Ali (a.s) hükümeti döneminde her gün sabahleyin elinde bir kamçı bulunduğu halde Kufe pazarlarında dolaşır ve her pazarda biraz durarak şöyle buyururdu:

"Ey tüccarlar, Allah'tan korkun." (Çarşı ehli, Hz. Ali'nin (a.s) sesini duyunca işlerini bırakıp can kulağıyla onun sözlerini dinlemeye başlarlar ve sonra İmam şöyle devam ederdi:) "Her şeyden önce hayrı Allah'tan umun; bereketi alıcılara kolaylık göstermekte arayın; müşterilere yakınlık gösterin; yumuşak huylu olun; yemin etmeyin; yalan söylemeyin; zulümden kaçının; zulüm ve haksızlığa uğrayanlara karşı insaf ve adaletle davranın; ribaya (faize) yaklaşmayın; ölçü ve tartıyı

tam yapın; insanların mallarından bir şey kısmayın ve yeryüzünde fesatçılar olarak bozgunculuk yapmayın." Kufe'nin bütün pazarlarını dolaştıktan sonra da halkın sorunlarıyla ilgilenmek için hükümet merkezine dönerdi.¹⁸

İslam, şer'i hakimlere, tacirler ve zanaat erbabının işlerini denetleme yetkisini vermiş ve icab ederse de mallara âdilane bir fiyat belirlemelerini emretmiştir.

Hz. Ali (a.s) Malik-i Eşter'e şöyle emretmiştir:

Tâcirler ve zanaat erbabının iyiliğini iste ve onlara, oturduğu yerde ticaretle meşgul olanına da, bir yerden bir yere mal götürüp getirenine de, elinin emeğiyle halkın muhtaç olduğu şeyleri hazırlayanına da iyiliği tavsiye et. Çünkü onlar, faydalı kişilerdir; gereken şeyleri uzun yollar aşarak, karalarda, denizlerde, düzlüklerde, dağlıklerde dolaşarak alırlar, getirirler; oysa halkın o şeylerin bulunduğu yerlere gitmesine ne imkân vardır, ne de gücü yeter. Onlar, devlete bağlıdır, isyanlarından korkulmaz, barış adamlarıdır, gâilelerinden ürkülmez. Bulunduğun yerde de, uzak yakın şehirlerde de onların işlerinden, hallerinden habersiz kalma. Ama şunu da bil ki, bütün bunlarla birlikte onların çoğunda aşırı bir hırs, kötü bir cimrilik, bencillik, faydalı şeyleri gizleyip, saklayıp azalınca değerinden fazla satma (ihtikâr) gayreti, menfaat düşkünlüğü vardır; ellerinde bulunanları bildikleri gibi satmak isterler. Bu ise, halkın zararına sebep olduğu gibi vâlilerin buna göz yumması ayıptır, eksikliklerdir. Bu yüzden stokçuluğu men'et; çünkü Resulullah (s.a.a) de

onu men'etti. Alış veriş, güzel surette, adalet ölçülerine uygun olarak, bir fiyat belirlenerek yapılsın, iki taraf da, satan da, alan da zarar etmesin. Sen ihtikârı (stok yapmayı) yasakladıktan sonra onu yapmaya kalkışan olursa cezalandır, fakat cezada ileri gitme.¹⁹

Kaynaklar:

1- Nur suresi, 37. ayet.	11- Vesail'üş-Şia, c.2, s.582.
2- Müstedrek'ül-Vesail, c.2, s.464.	12- Vesail'üş-Şia, c.2, s.582.
3- Bihar'ül-Envar, c.23, s.5.	13- Furu'ül-Kafi, c.1, s.372.
4- Furu'ül-Kafi, c.1, s.371.	14- Vesail'üş-Şia, c.2, s.583.
5- Furu'ül-Kafi, c.1, s.372.	15- Furu'ül-Kafi, c.1, s.386.
6- Furu'ül-Kafi, c.1, s.371.	16- Vesail'üş-Şia, c.2, s.579.
7- Müstedrek'ül-Vesail, c.2, s.467.	17- Furu'ül-Kafi, c.1, s.374.
8- Furu'ül-Kafi, c.1, s.373.	18- Furu'ül-Kafi, c.1, s.371.
9- Vesail'üş-Şia, c.2, s.576.	19- Nehc'ül-Belağa, s.1008.
10- Vesail'üş-Şia, c.2, s.583.	

EVLENME VE AİLE KURMA

Cinsel içgüdü insanın diğer içgüdüleri gibi, Allah Teala'nın, insan yapısında yarattığı fitrattır. Açıktır ki, tek meşru ve yasal yol olan evlenme vasıtasıyla bu içgüdüye olumlu cevap verilmezse, çaresiz meşru ve yasal olmayan yollara baş vurulacak, veyahut da insan, vücudunda yaratılan bu güç bastırılacaktır. Her iki durumda da birtakım dinî, ahlakî, sosyal ve sağlık sorunları birlikte gelecektir.

Bu yüzden İslam, bu hayati meseleye büyük bir önem vermiştir. Resul-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyurmuştur:

En kötü ve alçak ölümlerinizi, bekâr olarak ölenlerinizdir.¹

İmam Sadık (a.s) şöyle buyuruyor:

Evli birinin kıldığı iki rek'at namaz, bekârın kıldığı yetmiş rek'atten daha üstündür.²

Yine Hz. Peygamber-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyurmaktadır:

Evlenen kimse, dininin yarısını korumuş sayılır.³

Allah, beni ruhbanlık (toplumdan ayrılıp uzlet köşesine çekilmek) emri ile göndermemiştir; beni mü'tedil ve kolay bir dinle göndermiştir; oruç tutar, namaz kılar, aileme de dokunurum. Beni seven kimse, benim sünnetime (gidişatıma) uymalıdır; evlenmek de benim sünnetimdir.⁴

Evlenme vasıtasıyla aile ocağı oluşur ve bu vesileyle hayatı tatlılaştıran sevgi ve muhabbet belirir.

Kur'an-ı Mecid bu hususta şöyle buyurmaktadır:

Kendilerine ısınmanız için size kendi cinsinizden eşler yaratması ve aranızda bir sevgi ve merhamet bırakması, O'nun ayetlerindendir.⁵

Ancak dikkat etmek gerekir ki evlenme, sadece cinsel duyuyu doyurmak için olmamalı, daha çok sâlih ve faydalı bir neslin meydana gelmesini ve böylece hak ve hakikat izcilerinin çoğalmasını amaçlamalıdır.

Hız Resul-i Ekrem (s.a.a) buyuruyor ki:

Evlenin, çocuk yapın sayınız çoğalsın. Çünkü kıyamet günü ben sizinle - hatta düşük çocuklarınızla bile - övüneceğim.⁶

Mü'minin eş edinmesine engel olan şey nedir?! (Niçin evlenmiyor?!) Umulur ki Allah ona bir evlat verir de yeryüzünde bir "la ilahe ille'llah" diyen çoğalsın.⁷

Birçok insanlar, birtakım vehim ve maddi endişeler sonucu bu hayati işe yanaşmamaktadırlar. Özellikle de mali yönden sıkıntıya düşeceklerinden korkarak evlenmemektedir. Bu gibi insanlara: "Mali durum, evlenmeye engel olmamalıdır" demeliyiz. Hız Resul-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyuruyorlar:

Fakirlik korkusundan evlenmeyi terkeden kimse, Allah'a karşı kötü zanda bulunmuştur. Çünkü Allah (azze ve celle) buyuruyor ki: "Eğer fakir iseler, Allah kendi fazlından onları zengin eder."⁸

İslam, iki kişinin evlenmesi yolunda çalışan, bu işin önhazırlıklarını yapan kimseleri de büyük bir hizmet

yaptıkları için övmektedir. Nebiyy-i Mükerrerem (s.a.a) şöyle buyuruyor:

Kim, iki mü'minin evlenmesini sağlamak için çalışır ve onları birbirine kavuşturursa, Allah onu iri gözlü bin tane huriyle evlendirir.⁹

Eş Seçimi

İslam, evlenmeyi mukaddes ve ilahi bir temel ve hedef üzerine bina etmiş, bu yüzden de evlenmek için seçilen este ilk şart olarak iman ve ameli aramıştır. Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyuruyor:

Kim, güzelliği için bir kadınla evlenirse, sevdiği şeyi onda görmez. Kim de, sırf malı (ve zenginliği) için bir kadınla evlenirse, Allah onu kendi haline bırakır. O halde dindar (ve imanlı) kadınla evlenin.¹⁰

İmam Sadık (a.s) da şöyle buyururlar:

Erkek, güzelliği veya malı için kadınla evlenirse, Allah onu kendi haline bırakır. Ama dini (ve imanı) için onunla evlenirse, Allah ona mal da, güzellik de nasib eder.¹¹

İslam, şuruu yerinde olmayan ve deli olan kadınla evlenmeyi nehyetmiştir. Hz. Ali (a.s) şöyle buyurur:

Ahmak (deli) kadınla evlenmekten kaçının. Çünkü onunla bir arada olmak beladır, doğuracağı çocuk da zâyi olur.¹²

İslam, evleneceği eşi insanın kendisinin seçmesi gerektiğine inanıp, anne ve babanın yersiz karışmalarına müsaade etmemektedir. Bu yüzden bir adam İmam Sadık'a (a.s): "Ben bir kadınla evlenmek istiyorum, ama annem ve babam,

başkasıyla evlenmemi istiyorlar." diye arzедince İmam:

Kendi istediğini kadınla evlen; anne ve babanın istediğini bırak." buyurdu.¹³

Eş seçme konusunda ancak; ani ve geçici duygu ve tutkularının etkisinde kalmadığı durumlarda kişinin kendi eşini kendisinin seçmesi söz konusu olabilir.

Günümüzde Evlenmenin En Büyük Sorunu

Bugün evlenme konusunda gençlerin önüne çıkan ve evlenmekten kaçınmalarına sebep olan en büyük sorun, ağır mehirler, masraflar ve ailelerin birçoğunun yersiz beklentileridir.

İslâm, kanuni açıdan mihriyeyi kadının kesin haklarından biri olarak saymış ve erkeği ağır da olsa onu ödemekle yükümlü kılmıştır. Kur'an-ı Kerim'de:

"Bir eşi bırakıp yerine bir başka eş edinmek istesiniz, onlardan birine (öncekine) (mehir olarak) yüklerle (mal ve para) vermiş olsanız bile ondan hiçbir şey almayın."¹⁴ diye buyurulmuştur.

İslâm ahlaki açıdan ağır mehri ve fazla beklentileri, kadının hayırsızlığının belirtisi bilmiş, mehri hafif, masrafı az olan ve kolayca doğum yapan kadınları övmüştür. Peygamber-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyuruyor:

Uğursuzluk üç şeyde olur: Kadın, binek hayvanı ve ev. Kadının uğursuzluğu, mehrinin ağır olması ve zor doğum yapmasıdır.¹⁵

Ümmetimin kadınlarının en iyisi, yüzü en güzel, mehri en az olanıdır."¹⁶ (Bu hadiste en fazla güzellik ile en az mehrin bir araya toplanılması ilginçtir.)

İmam Sadık (sa) da şöyle buyuruyor:

Masrafının hafif olması ve kolaylıkla doğum yapması, kadının kurtuluşundan, hayırlı olmasından) masrafının ağır olması ve zor doğum yapması da onun uğursuzluğundandır.¹⁷

Kaynaklar:

1- Vesail'üş-Şia, c.3, s.3.	10- Vesail'üş-Şia, c.3, s.6.
2- Vesail'üş-Şia, c.3, s.2.	11- Vesail'üş-Şia, c.2, s.6.
3- Sefinet'ül-Bihar, c.1, s.561.	12- Vesail'üş-Şia, s.3, s.11.
4- Vesail'üş-Şia, c.3, s.14.	13- Sefinet'ül-Bihar, c.2, s.586.
5- Rum suresi, 21. ayet.	14- Nisa suresi, 20. ayet.
6- Sefinet'ül-Bihar, c.1, s.561.	15- Vesail'üş-Şia, c.3, s.104.
7- Vesail'üş-Şia, c.3, s.2.	16- Vesail'üş-Şia, c.3, s.104.
8- Vesail'üş-Şia, c.4, s.5.	17- Vesil'üş-Şia, c.3, s.104.
9- Sefinet'ül-Bihar, c.1, s.561.	

EŞLERİN BİRBİRLERİNE KARŞI VAZİFELERİ

İslam, karı ve kocanın vazifelerini teker teker belirlemiştir ki, yerine getirildiği takdirde, günümüzde sık sık rastlanan aile içi anlaşmazlıklar ve boşanmaların büyük bir ölçüde azalacağı gözlemleneceği gibi aile içinde de, tüm aile fertlerine mesut kılacak bir saygı ve sevgi doğurur.

Kadınların Vazifeleri

Sevgili İslam Peygamaberi (s.a.a) iyi bir kadını şöyle tanımlamaktadır:

Kadınlarınızın en iyisi, çok doğuran, muhabbetli, iffetli, akrabaları arasında aziz, kocasına karşı itaatkâr, kocası için süslenen, başkalarından kendisini koruyan, kocasının sözünü dinleyen, emrine uyan ve onunla başbaşa kaldıkları zaman isteğini yerine getiren kadındır.¹

Yine Hz. Nebiy-i Ekrem (s.a.a) buyuruyor ki:

İslam hariç, hiçbir erkek, (yüzüne) baktığında kendisini sevindiren, emrettiğinde itaat eden ve gıyabında

namusunu ve malını koruyan müslüman bir kadından daha büyük bir nimet elde etmiş değildir.²

İslam, kadının kocasına itaat etmesi ve ona saygı göstermesi hakkında çok tavsiyelerde bulunmuş, hatta Hz. Resulu-i Ekrem (s.a.a): "Eğer bir kimsenin diğer bir kimseye secde etmesini emrecek olsaydım (yani eğer Allah'tan başkasına secde etmek caiz olsaydı), kadının kocasına secde etmesini emrederdim."³ buyurmuştur.

Kadın, eşlik vazifelerini güzel bir şekilde yerine getirdiği takdirde İslam açısından en iyi amellerden birini yapmış sayılır.

Yedinci İmam Hz. Musa b. Ca'fer (a.s) bu konuda şöyle buyuruyor:

Kadının cihadı, kocasına iyi bakmasıdır.⁴

Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) de şöyle buyururlar:

Kadın, kocasının hakkını ödemedikçe, Allah'ın hakkını ödemiştir.⁵

Erkeklerin vazifeleri

İslâm, kocalarına karşı kadınlara birtakım vazifeler belirlediği gibi, erkekler için de eşlerine karşı birtakım vazifeler tayin etmiştir. İmam Seccad (a.s) şöyle buyuruyor:

İçinizde Allah'ın kendisinden en çok razı olduğu kimse, ailesinin refahı için en çok çalışandır.⁶

Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) buyuruyor ki:

En iyiniz, ailesine karşı en iyi olanınızdır.⁷

Yine Hz. Resul-i Ekrem'e (s.a.a): "Kadının kocası üzerindeki hakkı nedir?" diye sorulduğunda şöyle buyurdular:

Kendi yediğinden ona da yedirmeli, kendi giydiğinden ona da giydirmeli, yüzüne tokat vurmamalı ve üzerine

bağırmmalıdır.⁸

Hız. İmam Rıza (a.s) buyuruyor ki:

Erkeğin, ailesini refah içinde yaşatması gerekir ki, onun ölümünü arzu etmesinler.⁹

Erkek kendi vazifelerini yerine getirmediği takdirde, şer'i hâkimin özel şartlarla erkeğin boşama hakkını elinden alarak ayırlmalarına hüküm verebilme salâhiyetine sahip olması İslâm'ın, kadının şer'i haklarının ihlâl edilmemesine verdiği önemin bir göstergesidir.

İmam Muhammed Bâkır (a.s) bu hususta şöyle buyurur:

Kimin bir karısı olur da onun, bedenini örtecek elbisesini ve açlığını giderecek yiyeceğini temin etmezse, İmam (veya şer'i hakim) onları birbirinden ayırabilir?¹⁰

Erkeğe, karısına yardım etme ve onun ihtiyaçlarını karşılama konusunda çok tavsiyelerde bulunulmuştur. İmam Seccad (s.a) buyuruyor ki:

Çarşıya gidip üzerimdeki parayla ailem için bir miktar et almam, bana bir köle azad etmekten daha sevimlidir.¹¹

Peygamber-i Ekrem (s.a.a) de Hz. Ali'nin (a.s) bazı ev işlerinde Hz. Fatıma'ya (a.s) yardım ettiğini görünce onu bu işe teşvik eder ve bu işin çok sevabı olduğunu söylerdi. Bir hadiste şöyle buyrulur:

Kim, ev işlerinde hanımına yardım ederse, ona bedenindeki tüyler sayısınca, gündüzlerini oruç tuttuğu, gecelerini namaz kıldığı bir yılın sevabı verilir... Ailesine hizmet etmekten çekinmeyen erkek, sorgu - sualsiz cennete girecektir. Siddiyk, şchid veya Allah'ın kendisi

için dünya ve ahiret hayrını istediği kulundan başkası, ailesine hizmet etmez.¹²

İslam, karı ve kancanın, her nasıl olursa olsun birbirlerine tahammül etmelerini ve birbirlerinden bir fenalık gördüklerinde ona göz yummalarını tavsiye etmektedir.

Nebiyy-i Ekrem (s.a.a) buyuruyor ki:

Kim, karısının kötü huyuna sabrederse Allah ona Hz. Eyyub'a belalara sabretmesi karşısında verdiği sevabın mislini verir. Kim de kocasının kötü huyuna sabrederse, Allah ona, (Firavun'un karısı) Mezahim kızı Asiye'ye verdiği sevabın mislini verir.¹³

İslam, kadına eziyet etmeyi yasaklamıştır. Aziz Peygamberimiz (s.a.a) buyuruyor ki:

Ümmetimin erkeklerinin en iyileri, ailelerini sıkıntılı durumda bırakmayan, onlara iyilik eden ve onlara zulmetmeyenlerdir.¹⁴

Yine Hz. Resulullah buyuruyor ki:

Hayret! Bir Erkek, koynuna aldığı bir kadını nasıl dövebilir.¹⁵

Başka bir hadiste Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) buyuruyor ki:

Cebrail, kadın hakkında o kadar bana tavsiyede bulundu ki, kadını, kendisinden açık bir çirkinlik görmedikçe boşamak caiz değildir sandım!¹⁶

Dahası, Hz. Peygamber (s.a.a) buyuruyor ki:

Erkek, hanımına lokna tutmasına dahi sevap alır.¹⁷

Bütün bunların karşısında kadınlara da, kocalarıyla iyi geçinmelerini emretmektedir. Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) buyuruyor ki:

Kocasıyla iyi geçinmeyen ve onu gücü yetmeyen işlere mecbur eden kadının hiçbir iyi ameli kabul olunmaz ve (kıyamet günü) Allah, onu kendisine gazab ettiği halde mülakat eder.¹⁸

Diliyle kocasını inciten kadın, gündüzlerini oruçla, gecelerini ibadetle geçirse, Allah yolunda köleler azad etse ve Allah yolunda en iyi atlara binse (cihad etse) de kocasını razı etmedikçe Allah onun hiçbir amelini kabul etmez ve cehenneme ilk giren kişi, o olur. Karısına zulmeden erkek de böyledir.¹⁹

Eşlerin Süslenmesi

İslam, Kadının kocası için süslenmesini ve kendini onun gözünde daha çekici göstermeye çalışmasını, böylelikle kocasını diğer kadınlara bakmaktan korumasını emretmektedir. İmam (a.s) şöyle buyuruyor:

Kadının (süs olarak) altından faydalanmasının bir sakıncası yoktur. Kadın, boynunda (kıymetli) bir gerdanlık olsa da (bununla yetinip) kendini ihmal etmemelidir; yaşlı da olsa elini kınasız (o zamanın süsü) bırakmamalıdır.²⁰

Aynı şekilde erkekelere de, hanımlarının başkalarına göz dikmemeleri için süslenmeleri emredilmektedir. İmam Rıza (a.s) şöyle buyururlar:

Erkeğin karısı için süslenmesi, onun iffetini artırır.²¹

Yine adamın biri, İmam Rıza'ya (a.s) (itiraz yolu) "Boyanmış mısın?" diye sorduğunda şöyle buyurdu:

Evet, kına ve ketm (bir çeşit bitki) ile boyanmışım.

Bunun sevap olduğunu bilmiyor musun? Bil ki, senin, hanımında görmek istediğini, o (hanımın) da sende görmek ister. Birçok kadının iffetsizlik yapmasına, kocalarının, kendilerini ve onları ihmal etmesi sebep olmaktadır²²

Kaynaklar:

1- *Fürü'ül-Kafi*, c.2, s.3.

2- *Fürü'ül-Kafi*, c.2, s.4.

3- *Fürü'ül-Kafi*, c.2, s.60.

4- *Fürü'ül-Kafi*, c.2, s.60.

5- *Mekarim'ül-Ahlak*, s.247.

6- *Camî'üs-Saâdât*, c.2, s.141.

7- *Camî'üs-Saâdât*, c.2, s.139.

8- *Mekarim'ül-Ahlak*, s.250.

9- *Camî'üs-Saâdât*, c.2, s.141.

10- *Mekarim'ül-Ahlak*, s.249.

11- *Camî'üs-Saâdât*, c.2, s.141.

12- *Camî'üs-Saâdât*, c.2, s.140.

13- *Mekarim'ül-Ahlak*, s.245.

14- *Mekarim'ül-Ahlak*, s.248.

15- *Fürü'ül-Kafi*, c.2, s.61.

16- *Mekarim'ül-Ahlak*, s.248

17- *Camî'üs-Saâdât*, s.139.

18- *Mekarim'ül-Ahlak*, s.246.

20- *Mekarim'ül-Ahlak*, s.107.

21- *Mekarim'ül-Ahlak*, s.101.

22- *Mekarim'ül-Ahlak*, s.91.

SAĞLIK VE TEMİZLİK

İslâm, halkın sağlığına ve genel sağlığın ilk şartı olan temizliğe oldukça büyük önem vermiştir. İslâm, içme suyundan ev, elbise ve hatta lağım kuyusuna kadar her şeyin temizliği hakkında sağlık kurallarına uygun birçok emirler vermiştir.

İçme Suyu Hakkında

Kur'an-ı Kerim, Allah'ın insanlara verdiği nimetleri açıklarken şöyle buyuruyor:

Yeryüzünde sabit yüksek dağlar var edip size tatlı bir su içirmedik mi?¹

İslâm, sağlıklı ve temiz kaplardan yararlanmayı emretmektedir. Bu yüzden Hz. Resulullah (s.a.a), (o zamanın en sağlıklı ve temiz kaplarından sayılan) Şam bardağında su içmeyi sever ve: "Bu, en temiz kaplarınızdanıdır." buyururdu.²

Bugün tıbbın kendisiyle savaştığı mikrobları, İslâm yüzyıllar önce haber vermiş ve onunla savaşmıştır. Bu cümleden olmak üzere Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a), yiyecek ve içeceğe üfürmeyi nehyetmiştir.³ Hz. Ali (a.s) da şöyle buyurmuştur:

Kabın kırık veya çatlak yerinden ve kulpu bulunduğu tarafından su içmeyin. Çünkü oralarda şeytan (mikrop) oturur.⁴

Hız. Nebiyy-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyururlar:

Kabın kulpunun yanından su içmeyin; çünkü orası kirin toplandığı yerdir.

İmam Sâdık (a.s) buyuruyor ki:

Kupanın kulpundan veya onun kırık yerinden su içmeyin; çünkü oralar, şeytanların su içtiği yerlerdir.⁶

Hız. Peygamber (s.a.a) içme sularına tükürmeyi ve hayvanlar gibi (suya eğilerek ağızıyla) su içmeyi nehyetmiştir.⁷

Yemek Yeme Hakkında

Yemekteki temizlik hususunda İslam, ellerin temiz olması için yemekten önce abdest almayı tavsiye eder.

Hız. Peygamber-i Ekrem (s.a.a) buyuruyor ki:

Kim yemekten önce abdest alırsa, rızkı bol, bedeni de sâlim olur.⁸

Yemekten önce abdest almak fakirliği giderir.

Yemekten sorna abdest almak da delillliği giderir ve gözün sağlığına yarar.⁹

Bedenin Temizliği

İslam, bedenın temiz tutulmasını tavsiye ederek, bu temizliğe vesile olan mckanları da övmüştür.

Hız. Ali (a.s) buyurmuştur ki:

Hamam, iyi bir yerdir; hem cehnnem ateşini insana hatırlatır, hem de bedendeki kir ve pisliği giderir.¹⁰

Hamam suyunun temizliği hakkında da İmam Sâdık (a.s) şöyle buyuruyor:

Mümkün olursa hamamın suyundan bir yudum iç.¹¹

Yani, hamamın suyu içilebilecek derecede temiz olmalıdır.

Başı hatmi bitkisiyle yıkamak müstehaptır. Bu hususta İmam Sâdık (a.s) şöyle buyuruyor:

Başı hatmi ile yıkamak, baş ağrısını önler, fakirliği giderir ve başın kepeğini yok eder.¹²

İslam, bir sağlık önlemi olarak bıyık ve koltuk altı kıllarının daima kısa tutulmasını emretmektedir.

Hz. Peygmaber-i Ekrem (s.a.a) buyuruyor ki:

Hiçbiriniz bıyığını uzatmasın; çünkü orası şeytanın gizlenip barınması için iyi bir yerdir.

Hiçbiriniz koltuk altının kıllarını uzatmasın; çünkü şeytan, orayı kendisi için gizlenip saklanma mahalli edinir.¹⁴

Hz. Ali (a.s) şöyle buyurur:

Koltuk altını traş etmek, kötü kokuyu yok eder.¹⁵

Uzun tırnakların altı da kir ve pisliğin toplanmasına müsait bir mahaldir. Bu yüzden Resul-i Ekrem (s.a.a), erkeklere tırnaklarını kısaltmalarını emrediyor.¹⁶ Fakat tırnakları dişle almayı nehyetmiştir.¹⁷ Çünkü bu iş, tırnakların altındaki pisliklerin ağız yoluyla vücuda girip birçok hastalıklara yol açmasına sebep olur.

İslam, insanların birbirlerinin ziyaretlerine daha çok gitmeleri için güzel kokular ve güzelleştirici yağlar kullanmayı müstehap kılmıştır. İmam Musa b. Câfer (a.s) bu hususa şöyle buyuruyor:

Erkeğin, hiçbir gün güzel kokuyu terketmemesi gerek.¹⁸

Hz. Peygamber (s.a.a) saça yağ sürmeyi sever, saçın dağınık olmasından hoşlanmaz ve şöyle buyururdu:

Başa yağ sürmek, üzüntüyü giderir.¹⁹

Bunların hepsinden önemlisi, dişleri fırçalayıp temiz tutmaktır. Bu konuda. Peygmaber-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyururlar:

Cebrail dişleri fırçalama hakkında bana o kadar tavsiyede bulundu ki, bunun farz edileceğini zannettim.²⁰

Ümmetimi güçlüğe düşürecekimden korkmasaydım, her namazla birlikte (günde beş defa) dişlerini fırçalamalarını da emrederdim.²¹

İmam Sâdık (a.s) şöyle buyuruyor:

Dişleri fırçalamak, peygamberlerin sünnetlerindendir.²²

Ağız ve burnun temizlenmesi için de mazmaza (ağıza su alıp çalkalamak) ve istinşâk (buruna su çekip geri çevirmek) müstehap kılınmıştır. Hz. Ali (a.s) buyuruyor ki:

Mazmaza ve istinşak sünnet ve ağız ile burunun temizleyicisidir.²³

Elbise Temizliği

İslam, elbisenin kalitesine ve modeline önem vermemesiyle birlikte onun temizliğine çok önem vermiştir.

Resul-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyuruyor.

Kim, kendisi için bir elbise te'min ettiyse, onu temiz tutmalıdır.²⁴

İmam Sâdık (a.s) şöyle buyuruyor:

Temiz elbise, düşmanın size densizlik etmesine mani olur.²⁵

Evin Temizliği

İslam, kirli ve süpürülmeyen evleri yermiş ve bunu temizlik bilmeyen yahudilerin huylarından bilmiştir. Aziz Peygamberimiz (s.a.a) buyuruyor ki:

Yahudilere benzemeyin; avlularınızı süpürün.²⁶

İmam Bâkır (a.s) şöyle buyuruyor:

Evi süpürmek, fakirliği ortadan kaldırır.²⁷

Hız. Ali (a.s) şöyle buyuruyor:

Evlerinizi örümcek ağından temizleyin. Çünkü örümcek ağının evde bulunması, fakirliğe sebep olur.²⁸

Umumi Yerlerin Temizliği

İslam, mescidi (camii) necis etmeği (pislemeği) haram, onu pisliklerden temizlemeği de vacip kılmıştır. Bunun yanında mescidleri kirliletmemeye, onları süpürüp temiz tutmaya da özel bir önem vermiştir. Hız. Resulullah (s.a.a) bu konuda şöyle buyuruyor:

Kim, perşembe günü mescidi süpürür ve ondan göze sürülen sürme miktarınca bile toprak çıkarırsa, Allah onu bağışlar.²⁹

Kim, bir mescidi süpürüp temizlerse, Allah ona bir köle azad etme sevabı yazar.³⁰

Hız. Resul-i Ekrem (s.a.a) mescide balgam atmaya nehyetmiş³¹ ve buyurmuştur ki:

Kim, balgamını mescide atmaktan çekinirse, kıyamet günü yüzü güldüğü ve kitabı sağ eline verildiği halde Allah'ı mülakat eder.³²

İslam Peygamberi (s.a.a), halkın içme suyunu te'min eden kuyu ve nehirlerin kıyısına ve meyveli ağacın altına pislik

yapmayı nehyetmiştir.³³ Aynı şekilde Hz. Ali (a.s) de akar suya idrar etmeyi men'etmiştir.³⁴

Kaynaklar:

1- Mürselat suresi, 27, ayet.	18- Vesail'üş-Şia, c.1, s.84.
2- Vesail'üş-Şia, c.3, s.310.	19- Vesail'üş-Şia, c.1, s.85.
3- Müstedrek'ül-Vesail, c.2, s.131.	20- Vesail'üş-Şia, c.1, s.66.
4- Vesail'üş-Şia, c.3, s.310.	21- Vesail'üş-Şia, c.1, s.68.
5- Vesail'üş-Şia, c.3, s.310.	22- Vesail'üş-Şia, c.1, s.66.
6- Vesail'üş-Şia, c.3, s.310.	23- Vesail'üş-Şia, c.1, s.58.
7- Men la Yahzuru'l-Fakih, s.467.	24- Vesail'üş-Şia, c.1, s.279.
8- Müstedrek'ül-Vesail, c.2, s.90.	25- Vesail'üş-Şia, c.1, s.278.
9- Müstedrek'ül-Vesail, c.2, s.90.	26- Vesail'üş-Şia, c.1, s.319.
10- Vesail'üş-Şia, c.1, s.69.	27- Vesail'üş-Şia, c.1, s.319.
11- Vesail'üş-Şia, c.1, s.69.	28- Vesail'üş-Şia, c.1, s.320.
12- Vesail'üş-Şia, c.1, s.73.	29- Vesail'üş-Şia, c.1, s.308.
13- Vesail'üş-Şia, c.1, s.83.	30- Vesail'üş-Şia, c.1, s.308.
14- Vesail'üş-Şia, c.1, s.83.	31- Vesail'üş-Şia, c.1, s.307.
15- Vesail'üş-Şia, c.1, s.83.	32- Vesail'üş-Şia, c.1, s.307.
16- Vesail'üş-Şia, c.1, s.82.	33- Vesail'üş-Şia, c.1, s.43.
17- Vesail'üş-Şia, c.1, s.82.	34- Vesail'üş-Şia, c.1, s.45.

NASIL ELBİSE GİYELİM?

İslam, inananlarını lüks yaşamaktan ve dünyanın aldatıcı süslerinden uzak tutarak onları, insani erdemlere, mâneviyata ve öteki dünyanın nimetlerine doğru sevk etmekle kalmamış, aynı zamanda ruhbaniyeti, yani, bu dünyanın nimetlerinden yararlanmamayı da yasaklamıştır. Kur'an-ı Kerim, son derece açık bir ifadeyle ruhanlık düşüncesini kınamıştır:

De ki: Allah'ın kulları için çıkardığı zineti ve temiz rızıkları kim haram kılmıştır?¹

Bu yüzdendir ki, bu mukaddes din kendi takipçilerine, kendilerine layık güzel elbiseler giymelerini emretmektedir. İmam Sadık (as) buyuruyor ki:

Güzel elbiseler giyin. Çünkü Allah güzeldir, güzelliği sever. Ancak (dikkat edin) helal maldan olsun.²

Bir başka yerde de şöyle buyuruyor:

Allah, üç şey hakkında mü'min kulunu sorguya çekmez (Onlardan biri de) giydiği elbisesi(dır).³

Fakat şu noktaya dikkat etmek gerekir ki, İslam sadece Allah yolunda ve Allah için olması kaydıyla güzelliklerden yararlanmaya müsaade etmektedir. Bu yüzden, "Yeni bir elbise giydiğiniz zaman Allah'ı anın." diye emredilmiştir. Hz.

Ali (a.s) buyuruyor ki:

Resulullah (s.a.a), bana yeni bir elbise giydiğim zaman: "Hamd Allah'a ki, bana insanlar arasında kendimi ötrüp güzelleştireceğim bir elbise verdi. Allah'ım, bu elbiseyi bana, içerisinde senin rızanı kazanmak ve mescidlerini mâmur etmek için çalışacağım bereketli bir elbise kıl!" demeyi öğretti.⁴

İmam Sadık (a.s) şöyle buyuruyor:

Bir elbise giydiğin zaman: "Allah'ım, bana iman elbisesini giydin ve beni takva ile süsle. Allah'ım, beni onun (elbisenin) yenisini sana ve Resulüne itaat etmek yolunda eskitmeye muvaffak eyle!" de.⁵

İslam, insanın elbisesi ve diğer şeylerinin temizliği hakkında da tavsiyede bulunmuştur.

İmam Sadık (a.s) buyuruyor ki:

Allah güzeldir; güzelliği sever ve miskinlikten hoşlanmaz. Çünkü Allah, kuluna bir nimet verdiği zaman onun belirtisini onda görmek ister." "Bu, nasıl olur?" diye sorulduğunda şöyle buyurdu: "İnsan, elbisesini temizler; güzel koku sürer; evini kireçle ağartır; kapısının önünü süpürür; hatta günbatımından önce lambayı yakarsa bu işler, fakirliği giderir ve rızkı artırır.⁶

Hız Ali (a.s) şöyle buyuruyor:

Temiz elbise, üzüntü ve kederi giderir.⁷

Aynı zamanda İslam, ince ve yumuşak elbiseleri giymeyi uygun görmemektedir. Hz. Ali (a.s) bu konuda şöyle buyuruyor:

Sert elbiseler giymeye çalışın; çünkü elbisesi yumuşak olanın dini de yumuşak olur.⁸

İmam Seccad (a.s) da şöyle buyuruyor:

Beden, yumuşak elbise giydiği zaman taşkınlık yapar.⁹

Hz. Peymaber-i Ekrem (s.a.a) Ebuzer'e buyuruyor ki:

Sert ve bedeni sürten elbise giy ki, gurur ve tekebbür sana hâkim olmasın.¹⁰

Fakat bununla birlikte gösteriş için, mesela halkın arasında zühd, takva ve dindarlıkla meşhur olmak için alışılmış ve yaygın olmayan elbiseleri giymeği de nehyetmiştir.

İmam Seccad (a.s) buyuruyor ki:

Kim, kendisini meşhur edecek bir elbise giyerse, kıyamet günü Allah ona ateşten bir elbise giydirir.¹¹

Hatta bu konuda dinin hakikatinden habersiz olan bazılarının imamlara itiraz edip, "Niçin sert elbiseler giymiyor, normal elbiseler giyiyorsunuz?" demelerine de şahit olmaktayız. Örneğin, bir gün adamın biri İmam Sadık'a (a.s): "Bildüğümüz kadarıyla ceddiniz Ali (a.s) sert elbise giyer, giydiği gömleğin fiyatı dört dirhemi aşmazdı. Ama sizin iyi elbiseler giydiğinizi görüyoruz." diyor. İmam Sadık (a.s) ise adama şöyle cevap veriyor: "Hz. Ali (a.s), o elbiseyi giydiği zaman hor görülüyordu; ama aynı elbise bu zamanda giyilirse, hiç de normal karşılanmaz, insanın parmaklarla gösterilmesine sebep olur. Bu yüzden her zamanın en iyi elbisesi, o zamanın ehlinin giydiği elbisedir." ¹²

İslam, başkalarına karşı övünülecek bir elbise giymeyi nehyetmiştir. Peygamber-i Ekrem (s.a.a) bu konuda Ebuzer'e şöyle buyuruyorlar:

Ahir zamanda bazı insanlar olacak ki, yazın ve kışın yün elbiseler giyecek ve bunu, başkalarına karşı kendileri için bir üstünlük bilecekler. Bil ki, göklerin ve yerin ehli, böyle insanlara lanet ederler.¹³

Yine Resulullah (s.a.a) buyuruyor ki:

Kim, bir ebise giyer de onun için de böbürlenirse, Allah onu cehennemine dibine geçirir, gökler ve yer sürüp gittikçe öylece orada kalır.¹⁴

İslam, arapların arasında övünme aracı sayılan ve aynı zamanda yerlerde sürünerek toz, toprak ve pislikleri toplayan uzun elbiseler giymemeyi emretmiştir. Rivayet edildiğine göre, bir gün İmam Muhammed Bâkır (a.s) bir mecliste oğlu İmam Sâdık'a (a.s): "Oğlum, elbiseni temizlesene." buyurdu. İmam Sâdık (a.s) kalktı ve gitti. Mecliste bulunanlar, İman'ın elbisesinin kirli veya necis olduğunu zannetmişlerdi. Biraz sonra İmam Sâdık'ın (a.s) aynı elbiseyle geri döndüğünü görünce İmam Bâkır'a (a.s): "Onun elbisesine ne olmuştu?" diye sordular. İmam Bâkır (a.s): "Elbisesi uzundu, kısaltmasını emrettim." diye buyurdular.¹⁵

İslam'da erkeğin kadın elbisesi, kadının da erkek elbisesi giymesi yasaktır. İmam Sâdık (a.s) bu hususta şöyle buyuruyor:

Resulullah (s.a.a) erkeğin, kendisini kadına; kadının da kendisini erkeğe benzetmesini önlerdi.¹⁶

Kaynaklar:

1- A'raf suresi, 32. ayet.

2- Vesail'üş-Şia, c.1, s.277.

3- Vesail'üş-Şia, c.1, s.277.

4- Vesail'üş-Şia, c.1, s.283.

5- Vesail'üş-Şia, c.1, s.284.

6- Vesail'üş-Şia, c.1, s.278.

Nasıl Elbisę Giyelim?

7- *Vesail'üş-Şia*, c.1, s.278.

8- *Vesail'üş-Şia*, c.1, s.281.

9- *Vesail'üş-Şia*, c.1, s.282.

10- *Vesail'üş-Şia*, c.1, s.284.

11- *Vesail'üş-Şia*, c.1, s.280.

12- *Vesail'üş-Şia*, c.1, s.279.

13- *Vesail'üş-Şia*, c.1, s.281.

14- *Vesail'üş-Şia*, c.1, s.283.

15- *Vesail'üş-Şia*, c.1, s.282.

16- *Vesail'üş-Şia*, c.1, s.280.

AKRABALIK BAĞI

Çeşitli sosyal bağlar arasında akrabalık bağının İslam'da özel bir saygınlığı vardır. Daha önce de değindiğimiz gibi, İslam açısından insanın malında olan haklardan biri de -belki de en önemlisi- akrabalara yardım konusudur. Bu yüzden Kur'an-ı Kerim'de nerede akrabalara yardım meselesi söz konusu edilmişse, fakirlere yardım konusundan önce zikredilmiştir. Örnek olarak aşağıdaki ayetlerin zikriyle yetiniyoruz:

Akrabaya, yoksula ve yolda kalmışa hakkını ver...¹

O halde akrabaya hakkını ver; yoksula ve yolcuya da...²

Büyük din önderlerinin sözlerinde de, akrabalığa önem verip ona saygılı olmanın, ömrün uzamasına, zenginliğe, ibadet ve amellerin kabul olmasına sebep olacağı vurgulanmıştır. İmam Rıza (as) bu konuda şöyle buyururlar:

Ömründen üç yıl kalmış olan birisi, bakarsın sıla-i rahimde bulunur (akrabalarıyla ilgilenip onlara iyilik yapar), Allah da bu işi sebebiyle o üç yılı otuz yıla döndürür (ömrünü on kat artırır). Allah, dilediğini yapar.³

İmam Sâdık (as) şöyle buyururlar:

Bir yudum su içirmekle de olsa, akrabalarına iyilikte

bulun. Akrabalara yapılan en üstün iyilik ise, onları incitmemektir. Akrabalara iyilik etmek, onlarla ilgilenmek, eceli geciktirir ve insanı ailesi içerisinde sevimli kılar.⁴

İmam Bâkır (a.s) şöyle buyuruyor:

Akrabalarla ilgilenmek, amelleri temiz kılar, belaları defeder, malı çoğaltır, ömrü uzatır, rızkı artırır ve insanı ailesine sevdendir. Öyleyse Allah'tan karkun ve akrabalarınızla ilgilenin.⁵

Akrabalık bağıı korumak, dini ve ahlaki açıdan önem taşıdığı gibi sosyal açıdan da büyük öneme sahiptir. Hz. Ali (a.s) bu konuda şöyle buyuruyor:

Akrabalarına ikram et, onlara saygı göster; çünkü onlar, senin kanadıdır, onunla uçarsın; kökündür, ona dönersin; elindir, onunla (düşmanlarına) saldırırsın.⁶

Bu yüzden Resul-i Ekrem (s.a.a), akrabayla ilişkiyi kesen kimseler hakkında şöyle buyururlar:

Akrabayla ilişkisini kesen kimse, cennete giremez⁷

İslam açısından akrabalık bağı saygındır. Hatta bu yönde müslüman veya kâfir olmanın da bir etkisi yoktur. Bu yüzden İmam Sâdık (a.s), "Benim yakınlarımdan bazıları müslüman değildirler; acaba onların da benim üzerimde bir hakkı var mı?" diye soran birisine şöyle cevap verdi: "Evet; hiçbir şey akrabalık hakkını ortadan kaldırmaz. Ancak müslüman olsalardı, üzerinde iki hakları olurdu: Akrabalık hakkı ile müslümanlık hakkı."

Akrabalık bağı, o kadar sağlam bir bağdır ki, bir taraf onu kesse de, öteki taraf onu korumalıdır. Bu yüzden adamın biri

Hız. Resul-i Ekrem'e (s.a.a): "Yakınlarım hep üzerime yüklendiler, bana sövdüler ve benimle ilişkilerini kestiler, ben de onları terkettim." diye arzeditince: "Bu durumda Allah da sizleri terkeder." buyurdu. Adam: "Öyleyse ne yapayım?" diye sorunca da şöyle buyurdular:

Seninle ilişkisini kesenle ilişkini sürdür; malını senden esirgeyene bağışta bulun ve sana zulmedenı affet. Böyle yaptığın zaman onlara karşı Allah senin yardımcın olur.⁹

Kaynaklar:

- 1- İsrâ suresi, 26. ayet.
- 2- Rum suresi, 38. ayet.
- 3- Usul'ül-Kafi, s.383.
- 4- Usul'ül-Kafi, s.384.
- 5- Usul'ül-Kafi, s.384.

- 6- Nehc'ül-Belağa, s.930.
- 7- Bihar'ül-Envar, c.15, Kitab'ül-İşret, s.27.
- 8- Usul'ül-Kafi, s.386.
- 9- Usul'ül-Kafi, s.383.

MİSAFİRPERVERLİK

Misafirperverlik, üstün ahlaki seciyelerden biridir. Bu seciyeye sahip olan uluslar, haklı olarak onunla övünürler. İslam açısından bu konunun önemini, İmam Sâdık'ın (a.s) şu sözünden anlamak mümkündür:

Mü'minin, evine gelen iki mü'mini doyurması, onun için bir köle azad etmekten daha hayırlıdır.¹

İmam Bâkır'ın (a.s) aşağıdaki sözü de, konunun önemini daha açık bir şekilde ortaya koymaktadır:

Dört müslümanı doyurmak, İsmail (a.s) oğullarından bir köle azad etmeye denktir.²

İslam, misafiri ev sahibi için bir yük değil, bir rahmet olarak değerlendirmektedir. Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a), bu konuda şöyle buyurmaktadırlar:

Misafir, cennet yolunun göstericisidir.³

Allah Tealâ bir aileyi sevdiği zaman onlara bir hediye gönderir. Bu hediye misafirdir ki, rızkıyla gelir, ev halkının günahlarıyla da gider.⁴

Yani, onların günahlarının bağışlanmasına sebep olur.

Misafir, rızkını kendisiyle birlikte getirir.⁵

İslam, misafir seven insanları övmüş, misafirseverliğin doğuracağı güzel sonuçları hatırlatarak bu işe teşvik etmiştir.

Hz. Ali (as) buyuruyor ki:

Misafiri seven mü'minin yüzü, kıyamet günü dolunay gibi parıl parıl parıldar. Mahşer ehli: "Bu ancak gönderilmiş bir peygamber olabilir." derler. Bunun üzerine meleklerden biri şöyle der: "Bu, misafiri seven ve misafiri ağırlayan bir mü'mindir ancak. Onun cennete girmekten başka bir yolu yoktur."⁶

İslam, hangi din ve mezhepten olursa olsun, misafirperver kimseye önem vermekte, saygı göstermektedir. İmam Sâdık (as) konuyla ilgili olarak şöyle anlatıyor:

"Bir gün ceddîm Hz. Resulullah'a (s.a.a) ölümü hakketmiş olan birkaç esir getirdiler. Onlardan birini idam etmek için ayırdıklarında Cebrail nazil oldu ve: "Ey Peygamber, bu adamın idamını sona bırak." dedi. Bunun üzerine o adamı geri çevirip bir başkasını getirdiler. Hepsini idam edilip sıra ona gelince tekrar Cebrail nazil oldu ve: "Ya Resulullah, Rabbin diyor ki:

"Bu adam, başkalarına yemek yedirir, misafiri sever ve musibetlere sabrederdi." dedi."

Peygamber, bu huyundan dolayı onu azad etti. Adam, bunu anlayınca müslüman oldu ve şöyle dedi: "Seni peygamber olarak gönderen Allah'a andolsun ki, malımı hiçbir zaman hiçbir kimseden esirgemedim."⁷

İslam, misafirlik için birtakım âdâb beyan etmiştir. İmam Sâdık (as) buyuruyor ki:

Din kardeşin, habersiz olarak senin evine geldiği zaman evinde ne varsa, onun için onu getir. Ama davet ettiğin zaman zahmete katlan ve onun için güzel bir şey

hazırla.⁸

Hiz. Resul-i Ekrem (s.a.a) de şöyle buyuruyor:

Ev sahibi, herkesten önce yemeğe başlayıp herkesten sonra elini yıkamalıdır (ki, misafirler rahatça yeyip doysunlar).⁹

Yine Hiz. Resul-i Ekrem (s.a.a) buyuruyor ki:

Misafirin haklarından biri de ev sahibinin onu kapıya kadar uğurlamasıdır.¹⁰

İslam, misafirler gitmek istediği zaman onlara yardım etmeyi nehyetmiştir. Nitekim İmam Sâdık (a.s), kendisine misafir olan bir grup Arap gitmek istediklerinde, onlara azık bırakıp bağışta bulunmasına rağmen hizmetçilerine: "Onlara yardım etmeyin" diye emretti. Misafirler bunun sebebini sorunca, "Biz, misafirlerimizin gitmesine yardımcı olmayız" diye cevap verdi.¹¹

İmam Sâdık (a.s), bu vesileyle misafirlerin, evinde kalmasından rahatsız olmayıp gitmelerine de sevinmediklerini dile getirmek istiyordu.

Öte yandan da İslam, ev sahibinin fazla zahmete düşmemesi için misafirlere bir yerde üç günden fazla kalmamaya çalışmalarını emretmiştir. Hiz. Resul-i Ekrem (s.a.a) bu konuda şöyle buyuruyor:

Allah'a ve kıyamet gününe inanan kimse, misafirini ağırlamalıdır. Misafirlik üç gün olur; ondan fazlası sadaka sayılır.¹²

İslam, ev sahibine misafiri ağırlama ve ona saygı gösterme hususunda elinden geleni esirgememesini, hatta dişlerini kurcalaması için kûrdan hazırlamasını¹³ bile emrettiği halde,

misafirc de ev sahibini fazla zahmete düşürmemesini, örneğin ev sahibinin gösterdiği yerde oturmasını emretmektedir. Nitekim İmam Bâkır (a.s) buyuruyor ki:

Din kardeşlerinizden birinin evine gittiğiniz zaman onun dediği yerde oturun. Çünkü o, evinin gizli kalması gereken bölümlerini daha iyi bilir.¹⁴

Mü'minlerin Emiri Hz. Ali'nin (a.s) hakkında da şöyle rivayet edilmiştir:

Bir gün adamın biri Hz. Ali'yi (a.s) misafir çağırdı. Hz. Ali (a.s): "Üç şartla davetini kabul ederim." dedi. Adam: "Şartların nedir?" diye sorunca İmam şöyle cevap verdi:

Dışarıdan bir şey almayacaksın, evinde olamı da benden esirgemiyeceksin, aileni de zahmete düşürmeyeceksin.¹⁵

Kaynaklar:

1- *Bihar'ül-Envar*, c.15, *Kitab'ul-İşret*, s.242.

2- *Bihar'ül-Envar*, c.15, *Kitab'ul-İşret*, s.242.

3- *Bihar'ül-Envar*, c.15, *Kitab'ul-İşret*, s.242.

4- *Bihar'ül-Envar*, c.15, *Kitab'ul-İşret*, s.242.

5- *Bihar'ül-Envar*, c.15, *Kitab'ul-İşret*, s.241.

6- *Bihar'ül-Envar*, c.15, *Kitab'ul-İşret*, s.242.

7- *Füru'ül-Kafi*, c.1, s.176.

8- *Bihar'ül-Envar*, c.15, *Kitab'ul-İşret*, s.240.

9- *Bihar'ül-Envar*, c.15, *Kitab'ul-İşret*, s.240.

10- *Bihar'ül-Envar*, c.15, *Kitab'ul-İşret*, s.240.

11- *Bihar'ül-Envar*, c.15, *Kitab'ul-İşret*, s.240.

12- *Bihar'ül-Envar*, c.15, *Kitab'ul-İşret*, s.242.

13- *Bihar'ül-Envar*, c.15, *Kitab'ul-İşret*, s.241.

14- *Bihar'ül-Envar*, c.15, *Kitab'ul-İşret*, s.240.

15- *Bihar'ül-Envar*, c.15, *Kitab'ul-İşret*, s.241.

ÖKSÜZLERİ OKŞAMAK

Küçük yaşta anne ve babalarını kaybedip onların sevgi ve okşamalarından mahrum kalan çocuklar, toplumun yoksun tabakalarından biridir. Açıktır ki, bunlar kendi hallerine bırakılırlarsa, lakayt, şımarık ve fasit kişilere dönüşebilirler.

Bu yüzden İslam, müslümanlara, bu sığınaksız ve kimsesiz çocukların bakımını üstlenmelerini, onları terbiye etmeye çalışmalarını emretmektedir.

Kur'an-ı Kerim buyuruyor ki:

Sana yetimleri sorarlar. De ki: Onların yararına olan bir iş yapmak, daha iyidir. Eğer (ıslah amacıyla) onları aranızda katarsanız, (daha da iyi, çünkü) onlar sizin kardeşlerinizdir. (Fakat bilin ki) Allah, (sizin niyetlerinizden haberdârdır,) bozguncuyu ıslahçıdan (ayırır eder,) bilir.¹

Zaman zaman, bu çocuklar kendilerinde müşahede ettikleri eksiklikten dolayı üzgün ve kırgın bir gönüle sahip olup aşağılık kompleksine kapılmaktadırlar. Bu yüzden onların bu eksikliklerini gidermek ve teselli bulmalarına sebep olacak şeyleri temin etmek gerekir. Hz. Peygamber-i Ekrem (s.a.a) buyuruyor ki:

Kim, büyüyüp kendi ayakları üzerinde durabilinceye

kadar yetim bir çocuğun bakımını üstlenirse, Allah bunun karşısında onun için cenneti yazar. Nitekim kim de yetimin malını yerse, cehennem ateşini hakkeder.²

İmam Sâdık (a.s) şöyle buyuruyor:

Kim, bir yetimin başına merhamet elini çekerse, Allah kıyamet günü elini sürdüğü saçlar sayısınca ona nur verir.³

Mü'minlerin Emiri Hz. Ali (a.s) oğullarına ettiği vasiyette şöyle buyuruyor:

Yetimler hakkında Allah'tan korkun, onları bazen doyurup bazen de aç bırakmayın; dikkat edin, sizin yanınızda zâyi olmasınlar.⁴

Yetimlere karşı merhametli olmanın pratikteki sonucu hakkında Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyuruyorlar:

Bir gün Meryem oğlu İsa (a.s) bir kabrin yanından geçerken kabir sahibinin azaplandırılmakta olduğunu gördü. Bir yıl sonra tekrar aynı kabrin yanından geçtiğinde artık azaplandırılmadığını gördü. Bunun üzerine: "Ya Rab, geçen yıl buradan geçtiğimde bu kabrin sahibi azaplandırılmaktaydı; şimdiyse azaptan hiçbir eser yok." diyerek bunun sebebini sordu. Allah Tealâ Hz. İsa'ya şöyle vahyetti:

Bu adam, günahkâr bir adamdı, ama iyi bir oğlu vardı.

Oğlu (bu yıl) bir caddeyi onarıp bir yetimi de barındırdı.

Oğlunun yaptığı bu iyi işler sebebiyle onu bağışladım.⁵

Yine Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyuruyorlar:

Kim, bir yetimin bakımını üstlenir, onu barındırırsa, cennette benimle birlikte olur.⁶

Kaynaklar:

1- Bakara suresi, 220. ayet.

2- Bihar'ül-Envar, c.15, Kitab'ul-İşret, s.120.

3- Bihar'ül-Envar, c.15, Kitab'ul-İşret, s.120.

4- Nehc'ül-Belağa, s.986.

5- Bihar'ül-Envar, c.15, Kitab'ul-İşret, s.119.

6- Bihar'ül-Envar, c.15, Kitab'ul-İşret, s.119.

GEÇMİŞLERİMİZE SAYGILI OLALIM !

İslam'ın müslümanlar için tanıdığı saygı ve azamet, iki döneme ayrılır: Biri, hayatta olduğu dönem; diğeri ise ölümünden sonraki dönem.

İslam, müslümanın hayattayken hakarete uğramasına razı olmadığı gibi öldükten sonra da hakarete uğramasına müsaade etmemekte; ona saygıyı ifade eden birtakım törenlerle uğurlanması gerektiğini vurgulamaktadır.

İmam (a.s) şöyle buyururlar:

Müslümanın dirisi saygın olduğu gibi ölüsü de saygındır.¹

İslam, ölüleri yıkamayı, onları gusletmeyi her mükellefe farz bilmektedir.

Hız. Resulullah (s.a.a) şöyle buyururlar:

Ölüleri gusletmek ve onlara cenaze namazı kılmak, ümmetime farz kılınmıştır.²

İmam Sâdık (a.s) şöyle buyuruyor:

Ölüyü gusletmek farzdır.³

Diriliğinde olduğu gibi müslümanın ölüsü hakkında da iffetle ilgili konulara tamamıyla riayet edilmelidir. Bu yüzden erkeği erkek, kadını da kadın veya ona mahrem olan biri gusletmelidir. Öyle ki, İmam Sâdık'a (a.s): "Bir kadın

yolculukta ölür, onu gusledecek bir kadın veya bir mahrem erkek bulunmazsa, ne yapılmalıdır?" diye sorulduğu zaman "Öylece elbiseleriyle gömülmelidir" diye cevap veriyor. Aynı şekilde de "Bir erkek ölür, yanında ona mahrem olmayan kadınlardan başkası bulunmazsa, ne yapılmalıdır?" diye sorulduğunda da "Öylece elbiseleriyle birlikte gömülmelidir." diye buyuruyor.⁴

Müslüman bir ölüyü guslettikten sonra, onu kefenlemek, sonra da cenaze namazını kılmak gerekir. Hz. Peygamber-i Ekrem (s.a.a) Ebuzer'e (r.a) şöyle buyuruyorlar:

Cenazelere namaz kıl; çünkü bu iş, senin mahzun olmana sebep olur. Allah için mahzun olmanın da (Allah indinde) güzel bir karşılığı vardır.⁵

Ölüleri en kısa zamanda defnetmek gerekir. Hz. Peygamber-i Ekrem (s.a.a) buyuruyor ki:

Ölüye saygı göstermek, onu hemen toprağa vermektir.⁶

İslam, müslümanlara, ölülerini teşyi etmeyi, uğurlamayı emretmiştir.

Bu iş, ölüye saygıyı ifade ettiği gibi ölüyü uğurlayanlara da ölümü hatırlatır. Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) buyuruyor ki:

Hastaları ziyaret edip ölüleri uğurlayarak âhireti hatırlayın.⁷

İmam Rıza (a.s) şöyle buyuruyor:

Kim, bizim dostlarımızdan birinin cenazesini uğurlarsa, bütün günahları bağışlanır, annesinden doğduğu gün gibi günahsız olur.⁸

Fakat ölüyü uğurlarken Allah'ı anmak ve âhireti hatırlamak gerekir. Peygamber-i Ekrem (s.a.a) Ebuzer'e (r.a) şöyle

buyuruyorlar:

Bir cenazeyi uğurladığın zaman ölümü düşün, ondan kork ve bil ki, sen de (bir gün) ona kavuşacaksın.⁹

Geçmişlerinizi İyilikle Anın!

İslam, geçmişleri iyilikle anmayı, onların günahlarının bağışlanması için Allah'a yalvarmayı emretmektedir.

Bir gün Hz. Resul-i Ekrem (s.a.a) bir cenazenin arkasından yürüyorken birkaç kişinin ölüyü iyilikle andığını, "İyi bir adamdı" dediğini duydu. Bunun üzerine şöyle buyurdu:

Kâbe'nin Rabbi'ne andolsun ki, cennet bu adama vacip oldu. Çünkü mü'minler, onun iyiliğine dair şهادette bulundular, Allah da mü'minlerin şهادetini reddetmez.¹⁰

İslâm, müslüman olarak ölenlerin saygılarının korunması için cenazeyi gusleden kimseye, ölünün bedeninde bir kusur veya noksanlık görürse, onu kimseye söylememesini emretmektedir. Aziz Peygamberimiz (s.a.a) buyuruyor ki:

Kim, müslüman kardeşinin cenazesini gusül verir, onu iyice temizler, avret mahalline bakmaz ve ondan kötü bir şey anlatmaz, sonra onu uğurlar ve ona namaz kılar, sonra da onu kabre koyuncaya kadar oturursa bütün günahlarından temizlenmiş olur.¹¹

Kısacası, İslam ölüye saygısızlık sayılacak her şeyi yasaklamıştır.

Hız. Resul-i Ekrem (s.a.a) buyuruyor ki:

Tutuşmuş ateşin üzerinde yürümek veya keskin kılıcın üzerine ayak basmak, benim için müslümanın kabrini çiğnemekten daha sevimsizdir.¹²

Yine buyuruyor ki:

Allah, birkaç şeyi benim ümmetim için uygun görmemiştir. (Bir de) Mezarlıkta gülmeyi." (13)

Kabristanlara gidip ölümler için Allah'tan yarlıganma dilemek de İslam'ın tavsiye ettiği şeylerden biridir. İmam Sâdık (a.s) buyuruyor ki:

Mü'minin, mü'min kardeşi üzerindeki haklarından biri de, öldüğü zaman onun kabrini ziyaret etmesidir.¹⁴

Kaynaklar:

1- <i>Misbah'ul-Fakih</i> , c.1, s.806.	9- <i>Müstedrek'ül-Vesail</i> , c.1, s.131.
2- <i>Müstedrek'ül-Vesail</i> , c.1, s.117.	10- <i>Müstedrek'ül-Vesail</i> , c.1, s.147.
3- <i>Vesail'üş-Şia</i> , c.1, s.128.	11- <i>Müstedrek'ül-Vesail</i> , c.1, s.99.
4- <i>Vesail'üş-Şia</i> , c.1, s.241.	12- <i>Müstedrek'ül-Vesail</i> , c.1, s.132.
5- <i>Müstedrek'ül-Vesail</i> , c.1, s.111.	13- <i>Men La Yahzuruhul-Fakih</i> , s.573.
6- <i>Vesail'üş-Şia</i> , c.1, s.128.	14- <i>Müstedrek'ül-Vesail</i> , c.1, s.135.
7- <i>Müstedrek'ül-Vesail</i> , c.1, s.119.	
8- <i>Müstedrek'ül-Vesail</i> , c.1, s.118.	

HAYVANLARI KORUMA

Bazılarının zannettiği gibi "hayvanları koruma" meselesi, günümüz dünyasının söz konusu ettiği meselelerden olmayıp bunun daha kâmil ve kapsamlı şekli İslam'da görülmektedir.

İslam, insanlarla hayvanlar arasındaki ilişkileri, belirli bir kanun çerçevesine alarak hayvanlara geniş çapta birçok hak tanımıştır. Hz. Resulullah'tan (s.a.a) rivayet edilen şu hadiste bu hakların bir kısmına değinilmiştir:

Binek hayvanının; sahibi üzerinde altı hakkı vardır:

- 1) Bir yerde konakladığı zaman her şeyden önce onun yemini vermeli.
- 2) Bir sudan geçtiği zaman su içmesine müsaade etmeli.
- 3) Yüzüne vurmamalı; çünkü o, Rabbini hamd ile tesbih etmektedir.
- 4) Allah yolunun dışında başka bir şey için sırtında durmamalı. (Yani, yolda giderken binsin, ama bir yerde bir süre duracağı zaman inmelidir.)
- 5) Taşıyabileceğinden fazla yüklememeli.
- 6) Gidebileceğinden fazlasına mecbur etmemeli.⁷

Bu hadisten başka, din önderlerinden rivayet edilen diğer birçok hadislerde de insanların hayvanlara karşı vazifelerinin bazısına işaret edilmiştir. Bu vazifeler özetle şöyledir:

1) Hayvanların yemine dikkat edin, onları hiçbir zaman yemsiz bırakmayın.

Hız. Musa b. Câfer (a.s) şöyle buyuruyor:

Binek hayvanlarının semiz olması, kişinin cömertliğindendir.²

Hız. Ali (a.s) savaş ganimetlerini bölerken süvariler (kendileriyle birlikte biri binek hayvanı, diğeri de yedek olarak, iki at getiren savaşçılar) için üç hisse, (iki hisse atları için, bir hisse de kendisi için), piyadeler için ise bir hisse veriyordu.³

2) Onları susuz bırakmayın.

İmam Bâkır (a.s) şöyle buyuruyor:

Allah, yanan ciğeri serinletmeyi sever. Kim, bir hayvanın yanan ciğerini -susuzluğunu- suya kandırırsa, Allah kendi gölgesinden başka bir gölgenin bulunmadığı gün onu gölgelendirir.⁴

3) Yüzlerine vurmeyin.

İmam Sâdık (a.s) buyuruyor ki:

Her şeyin bir hürmeti vardır; hayvanların hürmeti de yüzlerindedir.⁵

4) Hız. Resul-i Ekrem (s.a.a) buyuruyor ki:

Hayvanların üzerinde bağdaş kurarak oturmayın; sırtlarını, oturup sohbet etme yeri edinmeyin.⁶

5) Aziz Peygamberimiz (s.a.a) buyuruyor ki:

"Bir hayvana üç kişi binerse, üçüncüsü lanetlenmiş (Allah'ın rahmetinden uzaklaşmış) olur."⁷

6) Arık ve zayıf hayvanların yüklerini konakladığınız her menzilde indirin.

7) Kuru ve susuz çöllerde duraklamayın, konaklamayın.

8) Sulu ve otlı yerlerden geçerken hayvanların yararlanması için yavaş sürün.

Hız. Peygamber-i Ekrem (s.a.a) buyuruyor ki:

Allah Tealâ, yumuşak davranmayı, iyi muameleyi sever; bu yüzden artık hayvanlarla yolculuğa çıktığınız zaman konakladığınız her menzilde yüklerini indirin, kurak yerlerde durmayın, otu bol olan yerlerde konaklayın.⁸

9) Sulu ve otlı yerlerden geçerken hayvanların yararlanması için yavaş sürün.

İmam Bâkır (s.a) da şöyle buyuruyor:

Otlı yerlerde yolculuk yaptığınız zaman yavaş sürün; kurak yerlerde ise hızlı sürün.⁹

10) Hayvanları hızlı sürmeyin.

İmam Bakır (a.s) şöyle buyuruyor:

Hacılar arasında (adeta yarışmasına) herkesi geride bırakan kimsenin şahadeti kabul edilmez. Çünkü bindiği hayvana zulmetmiştir.¹⁰

11) Hayvanlara boş yere vurmayın

Hız.Peygamber-i Ekrem (s.a.a) buyuruyor ki:

Hayvanlara inat ve itaatsizlik ettikleri zaman vurun; sürüttükleri veya tökezlediklerinde vurmeyin.¹¹

12) Hayvanları boş yere öldürmeyin.

Hız. Resul-i Ekrem (s.a.a) buyuruyor ki:

Kim, (boş yere) bir serçeyi öldürürse, kıyamet günü o serçe cıglık atarak: "Ya Rabbi! Bu adama sor, niçin beni boşu boşuna öldürdü?" diye şikayetçi olur.¹²

İmam Sâdık (a.s) şöyle buyuruyorlar:

Kadının biri, bir kediği bağlayıp susuzluktan ölmesine sebep olduğu için azaplandırıldı.¹³

13) Hayvanları, birbirinin gözü önünde kesmeyin.

Hız. Ali (a.s) buyuruyor ki:

"Koyunu koyunun, deveyi devenin gözleri önünde kesmeyin."¹⁴

14) Kendi beslediğiniz hayvanı kendiniz kesmeyin.

Adamın biri, Hız. Rıza'ya (a.s): "Kurban kesmek için aldığım bir koçu bir yıl besledikten sonra tutup yere yatırdığımda gözlerini bana dikti. Ona acıdım, bakışları duygularımı tahrik etti. Ama buna rağmen onu kestim." diye arz edince İmam (a.s) şöyle buyurdular: "Keşke bu işi yapmasaydın, kendi beslediğin hayvanı kendin kesme."¹⁵

Kaynaklar:

1- Men La Yahzuruh'ul-Fakih,	s.229.
s.228.	9- Men La Yahzuruh'ul-Fakih,
2- Vesail'üş-Şia, c.1, s.194.	s.229.
3- Vesail'üş-Şia, c.2, s.433.	10- Vesail'üş-Şia, c.3, s.415.
4- Vesail'üş-Şia, c.2, s.50.	11- Furu'ül-Kafi, c.2, s.230.
5- Vesail'üş-Şia, c.2, s.196.	12- Müstedrek'ül-Vesail, c.3, s. 58.
6- Men La Yahzuruh'ul-Fakih,	13- Vesail'üş-Şia, c.2, s.203.
s.228.	14- Vesail'üş-Şia, c.3, s.239.
7- Vesail'üş-Şia, c.2, s.5197.	15- Vesail'üş-Şia, c.3, s.247.
8- Men La Yahzuruh'ul-Fakih,	

DÜNYA EHL-İ BEYT KURULTAYI

KÜLTÜREL YARDIMCILIĞI

Kum - İran İslam Cumhuriyeti

P.K. 37185 - 837

Tel: 251 - 740771

Fax: 735179